

Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie

Teoretická diplomová práce

**Industriální tematika
u fotografické firmy Bruner-Dvořák
ve sbírkách Národního technického muzea**

Patrik Sláma

Opava 2017

Jaroslav Bruner-Dvořák: Stavba Vranovské přehrady, 1931
Skleněný negativ 18 x 24 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, nezpracovaná část, kr. 56

Industriální tematika u fotografické firmy Bruner-Dvořák ve sbírkách Národního technického muzea

Industrial themes at the Bruner-Dvořák photographic company
in the National Technical Museum collections

Obor: Tvůrčí fotografie

Vedoucí práce: Miroslav Myška

Oponent práce: MgA. Mgr. Ondřej Durczak

Patrik Sláma

Teoretická diplomová práce

Slezská univerzita v Opavě

Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

Institut tvůrčí fotografie

Opava 2017

Abstrakt

Práce se zabývá industriální fotografií zastoupenou v produkci firmy Bruner-Dvořák v Archivu Národního technického muzea. Na vybraných fotografiích nebo jejich souborech popisuje industriální tematiku a způsob práce Rudolfa a Jaroslava Brunera-Dvořáka v období mezi lety 1890–1942. Mimo to přináší práce také stručné informace o historii sbírky, její evidenci, zpracovávání, určování, fyzickém uložení a digitalizaci.

Abstract

The work deals with industrial photography present among the output of the Bruner-Dvořák photo company represented in the archives of the National Technical Museum. On selected photographs or sets of photographs it analyses industrial themes and work methods utilised by Rudolf and Jaroslav Bruner-Dvořák in the period between 1890–1942. Apart from that the paper briefly summarizes information on the history of the collection, its structuring, processing, navigation, physical storage and digitalization.

Klíčová slova

Rudolf Bruner-Dvořák, Jaroslav Bruner-Dvořák, industriální fotografie, Národní technické muzeum, archiv, digitalizace, skleněné negativy, průmyslová výroba, historie

Key words

Rudolf Bruner-Dvořák, Jaroslav Bruner-Dvořák, industrial photography, Národní technické muzeum, The National Technical Museum, archive, digitalization, glass plate negatives, industrial production, history

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Patrik SLÁMA**
Osobní číslo: **F140852**
Studijní program: **N8204 Filmové, televizní a fotografické umění a nová média**
Studijní obor: **Tvůrčí fotografie**
Název tématu: **T: Industriální tematika u fotografické firmy BrunerDvořák ve sbírkách Národního technického muzea**
Téma anglicky: **T: Industrial themes at the Bruner-Dvořák photographic company in the National Technical Museum collections**
Zadávací ústav: **Institut tvůrčí fotografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Práce se zabývá industriální fotografií zastoupenou v produkci firmy Bruner-Dvořák v Archivu Národního technického muzea. Na vybraných fotografiích nebo jejich souborech popisuje industriální tematiku a způsob práce Rudolfa a Jaroslava Brunera-Dvořáka v období mezi lety 1890-1942. Mimo to přináší práce také stručné informace o historii sbírky, její evidenci, zpracovávání, určování, fyzickém uložení a digitalizaci.

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**
Seznam odborné literatury: **viz příloha**

Vedoucí diplomové práce: **Miroslav MYŠKA**
Institut tvůrčí fotografie

Datum zadání diplomové práce: **12. června 2017**
Termín odevzdání diplomové práce: **20. prosince 2017**

prof. PhDr. Vladimír BIRGUS
vedoucí ústavu

V Opavě 22. listopadu 2017

Příloha zadání diplomové práce

Seznam odborné literatury:

- Archiv Národního technického muzea, fond 800 Sbírková fotografie
BERAN, Lukáš VALCHÁŘOVÁ, Vladislava (eds.). Pražský industriál, technické stavby a průmyslová architektura Prahy. Praha: ČVUT, 2007
BEZDĚK, Ladislav FROUZ, Martin. Digitální a digitalizovaná fotografie pro vědecké účely v praxi památkové péče. Praha: Národní památkový ústav, 2014
CENKER, Petr. Zaplavené fotografie. In: Století letectví v zemích Koruny české
PLAVEC, Michal (ed.). Praha: Národní technické muzeum, 2010. S. 135159
Český průmysl textilní slovem i obrazem. Uspořádal Jaroslav Preiss. Praha: Spolek českých průmyslníků textilních v Praze, 1909
Český svět: ilustrovaný čtrnáctidenník. Praha: Karel Hipman, 19041929.
Dostupný online
<<http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/periodical/uuid:9ee4d9f0-6a7a-11e4-9d98-005056825209>> [cit. 2017-09-10]
FRIZOT, Michel (ed.) A New history of photography. Köln: Könemann, 1998
HLAVAČKA, Milan a kol. České země v 19. století. Proměny společnosti v moderní době III. Praha: Historický ústav, 2014
HOZÁK, Jan. Příběh Národního technického muzea NTM, Praha: Národní technické muzeum, 2008
HOZÁK, Jan SEKYRKOVÁ, Milada. Archiv pro dějiny obchodu, průmyslu a technické práce po 70 letech. In: Archivní časopis, 2002, 52, č. 4, s. 201210
HOZÁK, Jan SCHEUFLEER, Pavel. Tvář průmyslové doby: svědectví fotografie. Praha: ČVUT, Výzkumné centrum průmyslového dědictví a Národní technické muzeum, 2007
JELÍNEK, Jaroslav (ed.). Rakousko-uherské válečné námořnictvo ve fotografii. Praha: Národní technické muzeum a Mare-Czech, 2014
Národní technické muzeum. Dostupný online: <www.ntm.cz> [cit. 2017-10-02]
Průmyslová revoluce v Česku. Dostupný online:
<https://cs.wikipedia.org/wiki/Průmyslová_revoluce_v_Česku> [cit. 2017-10-05]
PŘIKRYLOVÁ, Miroslava. Fotografický ateliér H. Eckert v Praze: obrazový katalog fotografií uložených v Archivu hl. m. Prahy. Praha: Archiv hl. m. Prahy a Scriptorium, 2017. 704 s
SCHEUFLEER, Pavel HOZÁK, Jan. Krásné časy: Rudolf Bruner-Dvořák, momentní fotograf. Praha: Grafoprint-Neubert, 1995.
SKOPEC, Rudolf. Retuš a opravy negativů. Praha: J. Spousta, 1946.
Směrnice digitalizace Národního technického muzea. Interní dokument.
STEVENS, Alfred. Impressions sur la peinture. Paris: Librairie des Bibliophiles, 1886. Dostupný online:
<<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k37271b/f33.item>> [cit. 2017-10-31]
ŠTANZEL, Tomáš (ed.). Preventivní péče, uložení, instalace a ochrana historického fotografického materiálu v různých typech paměťových institucí. Praha: Národní technické muzeum, 2016.
VÁCHA, Zdeněk VÁCHOVÁ, Petra. Od nápravy povodňových škod k nové archivní badatelně (20022009). Archiválie NTM se opět zpřístupňují. In: Archivní časopis, 2010, 60, s. 4858.
Výroční zpráva Národního technického muzea za rok 2016. Dostupný online:
<<http://www.ntm.cz/data/vyrocnizpravy/Vyrocnizprava2016.pdf>> [cit. 2017-09-20]

Poděkování

Moc děkuji mému vedoucímu práce Miroslavu Myškovi za cenné rady, ochotu a vstřícnost při vedení mé diplomové práce. Dále pak moc děkuji za cenné rady, přístup do archivů a pomoc archivnímu a digitalizačnímu oddělení Národního technického muzea, zejména Janu Hozákovi, Zuzaně Nedbalové, Magdaleně Buriánkové a Romaně Kmochové, bez jejichž pomoci by tato práce nevznikla.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a na základě uvedených pramenů a literatury.

Souhlas

Souhlasím se zveřejněním v Univerzitní knihovně Slezské univerzity v Opavě, v knihovně Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a na webových stránkách Institutu tvůrčí fotografie FPF SU v Opavě.

V Praze 2017

Patrik Sláma

Rudolf Bruner-Dvořák: Stavba nádraží císaře Františka Josefa (později Wilsonovo, dnes Hlavní nádraží, arch. Jos. Fanta), 1906
Sklenný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sbirka fotografií, sg. 0269

Obsah

Úvod.....	13
1. Firma Bruner-Dvořák.....	14
1.1 Rudolf Bruner-Dvořák.....	14
1.2 Jaroslav Bruner-Dvořák.....	20
2. Sbírka fotografií firmy Bruner-Dvořák v Národním technickém muzeu.....	21
2.1 Národní technické muzeum.....	21
2.2 Archiv Národního technického muzea.....	22
2.3 Evidence a zpracovávání fotografií firmy Bruner-Dvořák v rámci Archivu NTM.....	23
2.3.1 Evidence.....	24
2.3.2 Určování snímků.....	24
3. Fyzická péče a uložení archiválií.....	27
4. Metodika digitalizace.....	29
4.1 Vybavení.....	29
4.2 Standardy a postupy.....	29
4.3 Archivace dat.....	30
4.4 Metadata.....	31
4.5 Postup práce na digitalizaci a zpracování fotografií firmy Bruner-Dvořák.....	31
5. Industriální fotografie.....	32
6. Industriální tematika u firmy Bruner-Dvořák ve sbírkách NTM.....	33
6.1 Industriální fotografie u firmy Bruner-Dvořák.....	33
6.1.1 Krajina.....	34
6.1.2 Lidé.....	44
6.1.3 Detaily.....	53
6.1.4 Světlo.....	58
6.1.5 Jiný pohled na industriál.....	61
6.2 Proces tvorby industriálních fotografií bratrů Rudolfa a Jaroslava Brunera-Dvořáka.....	61
6.3 Použití industriálních snímků v dobovém tisku.....	65
Závěr.....	68
Prameny a literatura.....	70
Jmenný rejstřík.....	72
Příloha č. 1: Ukázky fotografií firmy Bruner-Dvořák z Archivu NTM.....	I
Příloha č. 2: Soupis fotografií firmy Bruner-Dvořák v Archivu NTM.....	IX

Úvod

Téma mé práce vyplynulo ze spojení mého dlouholetého zájmu a mého současného povolání. Již od dětských let mne lákaly industriální objekty, jejich v krajině cizorodá až neskutečná architektura a její nepřirozené měřítko, tajuplná atmosféra neznámého prostoru, ve kterém byli lidé schopni ovládat velké a těžké stroje. Industriální náměty se mi líbily i ve výtvarném umění, oslovily mne například grafiky Jaroslava Rotbauera. Velmi na mne zapůsobila výstava Václava Jiráka *Industria* v roce 2006 a také výstava manželů Becherových *Hutě. Doly*, kterou jsem viděl v roce 2012 v pražském Rudolfinu. Fotografie Václava Jiráka ze zanikajícího těžkého průmyslu ve mně umocnily právě ten dojem zvláštní tajemné monumentalit¹, který jsem pociťoval již dříve. Na fotografiích manželů Becherových mě zase fascinovala nesmírná technická preciznost a systematicklost, jejichž výsledkem byly obrazy industriální staveb jako by instalovaných v krajině.

Když jsem se stal fotografem v Národním technickém muzeu, součástí mojí práce se stala i digitalizace sbírkových předmětů a archiválií. Získal jsem tak přístup k dokumentům, které jsem do té doby znal pouze zprostředkovaně z literatury. Fotografie Rudolfa Brunera-Dvořáka jsem pro sebe objevil přes jeho snímky z balónové arény na Zemské jubilejní výstavě 1891, které mne zajímaly nejprve jen tematicky. Když jsem ale zjistil, že od stejného autora a i jeho bratra se nachází v muzeu i celá další řada prací, začal jsem se o ně zajímat. PhDr. Jan Hozák mne upozornil na prestižní fotografické album *Český průmysl textilní slovem i obrazem*, což mne přivedlo na myšlenku věnovat svoji práci právě industriální tematice u ateliéru Bruner-Dvořák.

Cílem mé práce není přinést nové poznatky o životě Rudolfa či Jaroslava Brunera-Dvořáka nebo o fotografickém ateliéru nesoucím jejich jméno, vzhledem k tomu, že dostupné informace o nich již zpracoval Jan Hozák a Pavel Scheufler v publikaci *Krásné časy*² vydané roku 1995. Autoři měli jedinečnou a neopakovatelnou příležitost čerpat z autentických pramenů, mohli navštívit tehdy ještě žijícího synovce Jaroslava Brunera-Dvořáka, ing. Jaroslava Rijáčka, nahlíželi do rodinného archivu a kopírovali si některé listiny a fotografie, které se bohužel po jeho smrti nedochovaly. Jejich publikace přináší bezesporu první celistvý vhled na život a dílo Rudolfa Brunera-Dvořáka a přináší i informace o jeho bratrovi Jaroslavovi. V obrazové části se autoři zaměřují na momentní fotografie, které Rudolfa proslavily. V publikaci *Rakousko-uherské válečné námořnictvo na fotografiích*³ a na ní související výstavě Národního technického muzea „*Naše moře...*“ zase dostaly značný prostor snímky, které vytvořil Rudolf Bruner-Dvořák za asistence bratra Jaroslava při námořních manévrech na Jadranu cca v rozmezí let 1906–1914. Často jsou uváděny, citovány a používány snímky obou bratrů v textech věnující se různým historickým tématům, například balónovému létání či osudné návštěvě Františka Ferdinanda d'Este v Sarajevu. Industriální fotografie se ale objevují spíše jen výběrově – například v rámci úspěšné výstavy, opět v produkci NTM, a doprovodné publikace *Tvář průmyslové doby*⁴.

Moje práce se tedy pokusí zmapovat a zdokumentovat téma industriální fotografie, která u Rudolfa možná nebyla tak známá a vyhledávaná, ale která přesto zaujímá v jeho práci značný prostor a u jeho bratra Jaroslava pravděpodobně i převažuje.

Základním pramenem je pro mne sbírka fotografií Národního technického muzea, částečně ještě nezpracovaná. Vzhledem k tomu, že se chci zaměřit na tuto konkrétní sbírku, rád bych zároveň přiblížil i instituci, která ji spravuje, podmínky, v jakých je uchovávaná, jakým způsobem se o ni fyzicky pečuje a jak probíhá její zpracování, evidence a digitalizace.

Samotné téma industriální fotografie, které může být vnímáno v různé šíři a z rozličných úhlů pohledů, jsem si vymezil na exteriéry a interiéry průmyslových podniků – jejich architekturu zasazenou v krajině, vybavení, výrobky a provozy. Vybrané fotografie se pokusím uvést v kontextu doby a také ve srovnání s několika dalšími vybranými fotografy. Pro tento účel jsem si vytvořil kategorie: krajina, lidé, detaily, světlo a jiný pohled na industriál.

1 Z průvodního textu kurátora výstavy Petra Nedomy: „*Industria se snaží postihnout téma zániku „katedrál práce“, které představovaly od první poloviny 19. století symbol pokroku... Divákovi se otevírá jednoduchá a nesmírně silná, přímočaře vyjádřená monumentalita jednotlivých obrazů rozpadu a zmaru nabubřelé mamutích snů o včera, co mělo znamenat zítra. Metalurgické provozy již odedávna v sobě obsahovaly v podobě rozpoutaného inferna ohně a žhavého železa cosi mystického a tajuplného. Avšak zároveň i něco nebezpečného a ohrožujícího člověka. Sen oepochálním významu těžkého průmyslu se rozplynul a zůstaly pouze trosky a torza bývalých „chrámů práce“. Dnes jsou kolosální, polorozpadlé haly plné obrovských, rezivějících a oněmělých strojů uprostřed hromad prachu a strusky již většinou prázdne a ztichlé.“ Dostupný online: <http://www.earch.cz/cs/vaclav-jirasek-industria> [cit. 2017-10-31]*

2 SCHEUFLER, Pavel a HOZÁK, Jan: *Krásné časy: Rudolf Bruner-Dvořák, momentní fotograf*. Praha: Grafoprint-Neubert, 1995.

3 JELÍNEK, Jaroslav (ed.): *Rakousko-uherské válečné námořnictvo ve fotografiích*. Praha: Národní technické muzeum a Mare-Czech, 2014.

4 HOZÁK, Jan a SCHEUFLER, Pavel: *Tvář průmyslové doby: svědectví fotografie*. Praha: ČVUT, Výzkumné centrum průmyslového dědictví a Národní technické muzeum, 2007.

1. Firma Bruner-Dvořák

1.1 Rudolf Bruner-Dvořák

Rudolf Bruner-Dvořák se narodil 2. července 1864 v Přelouči jako jedno z dvanácti dětí krejčího Václava Brunera⁵. Jeho starší bratr František⁶ odešel v sedmnácti letech studovat na malířskou akademii k prof. Františkovi Čermákovi, poté studoval také ve Vídni a Mnichově. Pravděpodobně on doporučil bratra do učení ke známému mnichovskému fotografovi Carlovi Teufelovi, u něhož se Rudolf roku 1887 vyučil. Rodina Brunerových byla podle všeho po celý život velmi soudržná, ačkoliv původně měl František studovat na učitele a Rudolf na kupce, podporoval otec děti v umělecké kariéře, kterou si zvolili, a členové rodiny si celý život vzájemně pomáhali. Následující dva roky po vyučení provozoval Rudolf fotografický ateliér v otcově domě v Přelouči s pomocí sestry Heleny, kterou vyškolil jako laborantku. V roce 1889, za podpory a za doprovodu rodiny, přesídlil do Prahy, na Královské Vinohrady, do dnešní Londýnské ulice č. 9. Zde se od počátku zaměřoval na tehdy teprve začínající „mžikovou“ fotografii, čímž se odlišil od většiny ostatních fotografů s klasickými portrétními ateliéry⁷. „*Když prý někdo od Rudolfa vyžadoval portrét, lakonicky děl: Já dělám jen krávy, koně, fabriky, a to vy nejste...*”⁸ V roce 1894 se rodina Brunerových přestěhovala do Palackého ulice č. 5, kde žili i podnikali až do roku 1935. Byl zde fotografický závod zaměstnávající jednu až dvě osoby (laboranta a retušerku), přijímací kancelář a archiv všech skleněných desek.

Podnikání se mu podařilo zahájit poměrně rychle a úspěšně, a to jednak proto, že na sebe záhy upozornil následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este, jehož dvorním fotografem se následně stal, a jednak proto, že dokázal prosadit své reportážní snímky do časopisů a novin. Prvním takovým doloženým úspěchem bylo otištění jeho fotografií ve výstavním deníku Praha k reportáži o katastrofě balónu Kysibelka na Zemské jubilejní výstavě 18. června 1891 (viz sg. 11001). V rámci této výstavy úspěšně publikoval řadu cyklů fotografií, včetně návštěvy

Rudolf Bruner-Dvořák: Pozůstatky balónu Kysibelka po zřícení, 1891
Skleněný negativ 18 x 24 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 11001

5 Rodinné jméno Brunner (Bruner) si pravděpodobně z vlasteneckých důvodů část rodiny změnila na Dvořák. Staršímu bratru Františkovi, malíři, byla uznána změna roku 1895, Rudolfovi byla úředně povolena až roku 1919, byť podobu jména Bruner-Dvořák uváděl již od příchodu do Prahy roku 1889. (Viz SCHEUFLER, Pavel a HOZÁK, Jan: *Krásné časy, Rudolf Bruner-Dvořák, momentní fotograf*. NTM, Praha 1995. S. 7.)

6 František Karel Dvořák (Bruner), (14. listopad 1862, Přelouč – 7. červen 1927, Praha) byl ve své době úspěšným malířem, se svým mnichovským spolužákem Alfonsem Muchou odcestovali do Francie, několik let působil také v Itálii a v USA

7 V textu uvádím pro fotografický závod Bruner-Dvořák i termín „ateliér“ v tehdejší smyslu fotografického podnikání, nicméně oba bratři pracovali externě a vlastní ateliér neprovozovali

8 SCHEUFLER, Pavel a HOZÁK, Jan: *Krásné časy: Rudolf Bruner-Dvořák, momentní fotograf*. Praha: Grafoprint-Neubert, 1995. S. 9.

Rudolf Bruner-Dvořák se vzpěrovou kamerou v loďce na Jadranu (asi Terst), 1905–1908

císaře, balónových vzletů nebo dokumentace výstavního areálu. Téhož roku získal titul „Momentní fotograf Jeho císařské a královské výsosti Františka Ferdinanda Rakouského z Este“, což v případě Rudolfa Brunera-Dvořáka neznamenal pouze z důvodu prestiže zakoupený dekret, ale fotograf se těšil arcivévodovi osobní přízni a důvěře. To mu umožňovalo nejen fotografování výjimečných či běžně nepřístupných událostí, jakými byly třeba manévry, ale jistě mu to také pomohlo získat zakázky ve šlechtických kruzích – fotografoval například pro knížete Schwarzenberga, velkovévodu Salvatora, na panství Nosticů či Liechtensteinů, zachycoval společenské portréty, hony, lesní partie, koně, pohledy na zámky a jejich interiéry.

Rudolf si v sedmnácti letech zlomil při pádu ze stromu lopatku, bál se však zranění přiznat, pak již bylo na léčbu pozdě a na lopatce se vytvořil hrb. Nezdá se však, že by jej tyto následky nějak omezovaly ať už v pracovním nebo v soukromém životě. Jeho synovec vzpomínal, že „byl výborným společníkem, vždy veselý a usměvavý, miloval život a lidi... měl milenky od číšnic po šlechtičny“.⁹ Rudolf se však nikdy neoženil, jedním z důvodů mohlo být i to, že často i rád cestoval, někdy nebyl doma i několik měsíců, a navíc domácí zázemí mu zajišťovala matka a sestra Marie. Zranění mu nebránilo ani při hojných cestách, navíc pokud s sebou měl fotografické vybavení, určitě jej nenosil sám. Zpočátku mu v Praze pomáhal s nošením fotografické komory otec, při cestách míval sluhu nebo jezdili společně s Jaroslavem.

Období mezi lety 1906–1909 lze označit asi jako neúspěšnější Rudolfova tvůrčí léta. V tomto období realizoval mnoho různorodých zakázek a hojně publikoval, například snímky textilních podniků (v reprezentativní publikaci *Čeký průmysl textilní slovem i obrazem*), návštěvu císaře v Království českém (publikováno v *Českém světě*), cvičení c. k. rakousko-uherského válečného loďstva na Jadranu, V. všesokolský slet na Letné (ze kterého vydal vlastním nákladem pohlednice) či velkoformátové snímky ze slovinských jeskyní Postojna vydané jako reprezentativní velkoformátový soubor *Adelsberger Grotte* i jako pohlednice. V letech 1904–1910 přispíval fotografiemi z cest do *Českého světa*, nejvýznamnějšího obrazového časopisu před první světovou válkou, jako kmenový autor.

Snad lze říci, že „ve chvíli, kdy se vídeňský valčík ztrácí v rachotu výstřelů první světové války, ztrácí se z dějin i stopa Rudolfa Brunera-Dvořáka.“¹⁰ Jistý útlum v jeho práci či spíše v tom, jak často publikoval a dával o sobě vědět, je možné sledovat již zhruba od roku 1910/1911. Mohlo to být způsobeno zdravotními problémy¹¹, tím, že nechával více prostoru bratru Jaroslavovi, nebo protože se změnila rodinná situace poté, co se k nim v roce 1911 přistěhovala z Bihače ovdovělá sestra Marie se svým ročním synem. Nebo prostě jen tím, že máme doloženo méně zakázek. Po válce to bylo pravděpodobně proto, že neúspěšnější část jeho kariéry byla spjata s rakousko-uherskou monarchií a její aristokracií, ale nová republika si žádala nová témata a nové tvůrce. S bratrem zachycovali ještě události v závěru války, ale poté již není doloženo, zda a na čem Rudolf po válce pracoval. Zemřel relativně mlád, v 57 letech, bez zájmu širší veřejnosti, 30. října 1921.

9 SCHEUFLER, Pavel a HOZÁK, Jan: *Krásné časy: Rudolf Bruner-Dvořák, momentní fotograf*. Praha: Grafoprint-Neubert, 1995. S. 9. Tyto vzpomínky pana Rijáčka prý však zbytek příbuzných dementoval

10 Parafraze na citát z divadelního představení Ladislava Smoljaka a Zdeňka Svěráka *Posel z Liptákova*, 1977.

11 Dne 7. ledna 1909 Rudolf dokonce pořídil závěť, svým jediným dědicem v ní ustanovoval bratra Jaroslava.

Rudolf Bruner-Dvořák: Společnost na dostizích v Chuchli, 1906–1909
Skleněný negativ 18 x 24 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 11848

Rudolf Bruner-Dvořák: Cvičení pražských hasičů, před 1914
Skleněný negativ 18 x 24 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 11232

Rudolf Bruner-Dvořák: Projížďka továrníka Klubala s automobilem Benz v Praze, 1898
Skleněný negativ 18 x 24 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 1865

Rudolf Bruner-Dvořák: Křižíkova elektrická dráha Praha–Libeň–Vysočany, vůz č. 3 Na Balabence,
vpředu ve voze v buřince František Křižík, 18. 3. 1896
Skleněný negativ 18 x 24 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 11001

Rudolf Bruner-Dvořák: Skupinová fotografie před hostincem při výletě České ústřední jednoty velopedistů na Moravu, 1890
Skleněný negativ 18 x 24 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 11442

Rudolf Bruner-Dvořák: Lyžaři, 1904
Skleněný negativ 13 x 18 cm. Archiv NTM, f. 800 – nezpracovaná část, kr. 6

Rudolf Bruner-Dvořák: Balón Praha Františka Hůlky na pražském výstavišti, 1904
Skleněný negativ 18 x 24 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 11005

Rudolf Bruner-Dvořák: Námořní manévry na Jadranu, 1906–1909
Skleněný negativ 18 x 24 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 11811

Rudolf Bruner-Dvořák s kamerou při práci v parku na Konopišti (v bílé vestě hraběnka Chotková), 1908–1910 (Zdroj *Krásné časy*, s. 173)

1.2 Jaroslav Bruner-Dvořák

Podle očekávání se po Rudolfově smrti fotografického závodu Bruner-Dvořák ujal ve věku čtyřiceti let jeho bratr Jaroslav, který byl již tehdy společníkem a hlavním fotografem. Jaroslav byl Rudolfův nevlastní, o sedmáct let mladší bratr, ze všech sourozenců Brunerových nejmladší. Narodil se 15. listopadu 1881 také v Přelouči, krátce studoval na reálce a poté se u Rudolfa vyučil fotografem. Od té doby, s přestávkou asi v letech 1902–1905, kdy vykonával vojenskou službu, byl ve firmě nejprve asistentem, druhým fotografem a posléze neoficiálním partnerem a budoucím dědicem. Ani Jaroslav se neoženil, bydlel stejně jako bratr s rodinou ve společné domácnosti, od roku 1911 vychovával syna své sestry Marie Brunerové-Rijáčkové – Jaroslava.

Autorsky fotografoval již od roku 1906, v letech 1906–1908 určitě spolupracoval s Rudolfem na sérii snímků ze slovinských jeskyní, při snímání textilních továren v Čechách a na Moravě a rovněž se účastnil fotodokumentace parlamentní delegace u válečného loďstva na Jadranu¹². Nevíme jistě, do jaké míry se Jaroslav na vzniku těchto fotografií podílel, každopádně jako autor byl uváděn „Ruda Bruner-Dvořák“. Až v těch případech, kdy je jako autor uveden pouze „Bruner-Dvořák“, lze usuzovat na hlavní či jediné autorství Jaroslava.

Jaroslav byl bezpečně autorem fotografií pořízených v rámci návštěvy Františka Ferdinanda d'Este v Sarajevu v červnu 1914 a fotografoval i situaci po atentátu. Je také autorem reportážních snímků publikovaných v letech 1918–1922 v *Českém světě*¹³ převážně s náměty českých legionářů a prvními československými politiky – Masarykem, Benešem, Tusarem, Štefánikem atd.

Během první republiky pokračoval Jaroslav v duchu zavedené firmy. V jeho tvorbě nalezneme jak reportáže, tak snímky dokumentační, například stavby železničních tratí, mostů, provozy firmy Rako aj. V roce 1935 opustila rodina prostory v Palackého 5 a přestěhovala se i s archivem firmy do Pařížské ulice. Firma Bruner-Dvořák ukončila činnost po smrti Jaroslava 2. dubna 1942. Poslední rozpracované objednávky ještě dokončovala sestra Helena. V bytě v Pařížské ulici žil do roku 1995 jeho synovec Ing. Jaroslav Rijáček, s nímž odešel poslední očitý svědek a pamětník kdysi slavného fotografického závodu. S vyklizením jeho bytu zanikly také zbytky jejich rodinného archivu.

¹² Viz legitimace z kanceláře námořního velení z 9. ledna 1908 pro J. Brunera-Dvořáka, která mu umožňovala přístup na válečnou loď. [SCHEUFLER, Pavel a HOZÁK, Jan: *Krásné časy: Rudolf Bruner-Dvořák, momentní fotograf*. Praha: Grafoprint-Neubert, 1995. S. 17.]

¹³ Po roce 1922 se již v *Českém světě* neobjevuje žádná fotografie signovaná Brunerem-Dvořákem [http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/periodical/uuid:9ee4d9f0-6a7a-11e4-9d98-005056825209?fulltext=Bruner-]

Jaroslav Bruner-Dvořák s fotoaparátem na koni, 1908 (Zdroj *Krásné časy*, s. 18)

2. Sbíрка fotografií firmy Bruner-Dvořák v Národním technickém muzeu

2.1 Národní technické muzeum¹⁴

Dnešní Národní technické muzeum (dále NTM) bylo založeno z iniciativy české inteligence na spolkovém základě v roce 1908. Členy spolku byli jednotlivci, ale i podniky, průmyslové závody, banky a profesní korporace, např. cukrovarníků či inženýrů a architektů. Hlavními iniciátory byli profesori C. a k. české vysoké školy technické v Praze, kteří dali podnět k formulování programu českého technického muzea. V téže době se konala na pražském Výstavišti *Jubilejní výstava Obchodní a živnostenské komory v Praze*, která představovala dosud největší prezentaci hlavních průmyslových oborů, řemesel, pozemního a vodního stavitelství, obchodu a uměleckých řemesel. Řada výstavních exponátů se stala základem sbírky budoucího *Technického muzea pro Království české*, které bylo poprvé otevřeno veřejnosti roku 1910 ve Schwarzenberském paláci na Hradčanském náměstí. První expozice byly věnovány strojírenství, cukrovarnictví, letectví, vodnímu stavitelství, geodézii, astronomii, elektrotechnice, železniční dopravě, posléze architektuře, polygrafii, textilní výrobě, alchymii a hornictví.

Muzeum pokračovalo za první republiky nadále za podpory oborových spolků, ale také již státu, pod názvem *Technické muzeum československé*. V roce 1931 byl založen *Archiv pro dějiny průmyslu, obchodu a technické práce*, který začal shromažďovat fotografie, výkresy, studie a další dokumenty k historii a vývoji technických oborů. V polovině 30. let bylo rozhodnuto, že muzeum bude řešit nedostatek prostor stavbou nové budovy. Projekt se začal realizovat roku 1938 podle funkcionalistických plánů architekta Milana Babušky v podobě muzejního komplexu se Zemědělským muzeem na Letné. Do stavby však zasáhla německá okupace, v jejímž důsledku byla budova ještě před dokončením v roce 1940 zabrána a přidělena protektorátní poštovní správě. Zároveň bylo muzeum na jaře roku 1941 vystěhováno ze Schwarzenberského paláce a sbírky byly přemístěny do karlínské Invalidovny, kde se i přes všechny komplikace snažili zaměstnanci muzea pokračovat s výstavami.

Po válce novou budovu nejprve zabíralo ministerstvo pošt, později ministerstvo vnitra, roku 1948 se podařilo uvolnit část prostor ve prospěch expozic, zejména dopravní halu, která se zanedlouho zaplnila exponáty. Zároveň muzeum směřovalo pod tlakem doby k postátnění, k čemuž oficiálně došlo roku 1951, kdy již neslo název *Národní technické muzeum*. NTM se mělo stát vědeckým ústavem s celostátní působností, spadající pod ministerstvo školství, věd a umění. V této době, také i z titulu centrální instituce, přijímalo muzeum celou řadu pozůstalostí, darů a dalších deponátů.

¹⁴ Viz HOZÁK, Jan: *Příběh Národního technického muzea*. NTM, Praha: Národní technické muzeum, 2008 a web Národního technického muzea <www.ntm.cz> [cit. 2017-10-02]

Během následujících desetiletí využívalo NTM prostory v budově na Letné jen z poloviny, zbytek užívali nezaní nájemníci. Invalidovna sloužila od konce 60. let již jen jako depozitář a muzeum dostalo k dispozici ještě další úložné prostory – nové plechové haly v Čelákovících, prostory na zámečcích v Úholičkách, Hřešihlavech, Cerhonicích a v myslivně v Pařezí. V historických budovách byly ale klimatické podmínky zcela nevyhovující. Po revoluci, v souvislosti s restitucemi, je začalo NTM opouštět a všechny sbírky se přemísťovaly do Invalidovny nebo Čelákovic. Dlouhodobě se hovořilo o stavbě moderních čelákovických depozitářů a vyklizení stále provizorní a nevyhovující Invalidovny. K opuštění Invalidovny došlo bohužel až po povodních roku 2002, kdy zde byla zasažena velká část sbírek, zejména z archivu architektury a stavitelství (především výkresů a sádrových modelů), hnací či textilní stroje, elektrotechnická zařízení, sbírky hutnictví a chemie. Poškozeny byly i archiválie – např. sbírka výkresů, patentů, firemních tisků a také asi 9 500 skleněných negativů¹⁵ z období 1890–1970, mezi nimiž byly např. stereofotografie Františka Krátkého nebo fotografie z produkce firmy Bruner-Dvořák – jednalo se například o záběry pražského klempířství Rudolfa Kleinmonda (viz sg. 0547, 0548), záběry z honů, stavby ministerstva obchodu a další.

Rudolf Bruner-Dvořák: Klempířství Rudolf Kleinmond, 1907
Skleněný negativ 24 x 30 cm, poškozeno povodní 2002. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 0547, 0548

V roce 1999 opustil hlavní budovu na Letné poslední nájemník a Národní technické muzeum tak mohlo začít uvažovat o celkové rekonstrukci. Ta probíhala v několika etapách mezi lety 2003–2013 a teprve poté začala muzejní budova sloužit plně svému původnímu účelu. V současné době muzeum prezentuje 14 stálých expozic¹⁶, jsou zde prostory pro dočasné výstavy, školní výukové programy, kinosál, kanceláře zaměstnanců, archivní badatelna, archivní depozitář, studovna knihovny, knihovní depozitář a muzejní kavárna. Další expozice Centrum stavitelského dědictví se nachází v areálu bývalého cisterciáckého kláštera v Plasích a výhledově by mělo být vybudováno Muzeum železnice a elektrotechniky na Masarykově nádraží¹⁷. V depozitárním areálu v Čelákovících disponuje NTM v současnosti vedle starších hal také třemi novými depozitárními halami a připravuje se stavba čtvrté.

2.2 Archiv Národního technického muzea

Jak již bylo uvedeno, Archiv NTM, dnes akreditovaný specializovaný archiv¹⁸, byl založen roku 1931. Archiv si vytkl za cíl především záchranu ohrožených dokumentů z registratur soukromých průmyslových, obchodních a finančních podniků, z oficiálních a polooficiálních korporací, jakými byly např. obchodní a živnostenské komory, různé oborové komise, spolky atp. K nejstarším dokumentům uloženým v archivu, které muzeum získalo v souvislosti

¹⁵ Cca 5000 negativů bylo z tzv. leteckého archivu, z nichž se dochovalo 3176 ks. [HOZÁK, Jan a SEKYRKOVÁ, Milada: Archiv pro dějiny obchodu, průmyslu a technické práce po 70 letech. *Archivní časopis*, 52, 2002, s. 201–210.]

¹⁶ Architektura, stavitelství a design; Astronomie; Doprava; Fotografický ateliér; Hornictví; Hutnictví; Rudný a uhelný důl; Chemie kolem nás; Interkamera; Měření času; Tiskařství; Technika v domácnosti; Technika hrou; Televizní studio

¹⁷ Snad ve výhledu následujících 10 let.

¹⁸ Podle zákona č. 499/2004 Sb., § 80, odst. 4 (akreditace potvrzena ředitelem OASS MV ČR dne 2. 12. 2008, č. j. MV-70447-4/AS-2008). Ke konci roku 2016 archiv obsahoval 582 archivních souborů v celkové metrži 1931,91 bm.

s trojrozměrnými sbírkovými předměty, náleží například plány a fotografie z *Jubilejní výstavy Obchodní a živnostenské komory* v Praze z roku 1908, plán Rudolfovy štoly, získaný ze sbírek Vojtěcha Lanny, pozůstalost mechanika Romualda Božka, písemnosti a tisky vztahující se k dílu Josefa Resslera a další.

Velkým náparem pro Archiv NTM bylo období po roce 1945, kdy se archiváři snažili podchytit dokumenty z rušených německých podniků a ze soukromých závodů přebíraných státem, u nichž hrozila a často i nastala likvidace jejich registratur a archivů. Archiv nabyl v té době velkého rozsahu, tempo zpracovávání nestačilo rychlosti přírůstků, jejich základní evidence nebyla vedena systematicky a s následky tohoto stavu se Archiv potýká dodnes. V roce 1958 se archiv přestěhoval z budovy Zemského archivu¹⁹ do hlavní budovy Národního technického muzea na Letné. Většina archiválií se však z důvodu nedostatku prostor stěhovala do mimopražských depozitářů v zámku v Úholičkách (asi 20 km severozápadně od Prahy) a v Cerhonicích u Písku (asi 80 km od Prahy), což mělo negativní dopad jak na jejich fyzický stav, tak na jejich zpracování, využívání a zpřístupnění badatelům. Archiválie byly desítky let uloženy a podle aktuální situace přemísťovány mezi nevyhovujícími a téměř vždy již naplněnými prostorami²⁰. Tato situace se zjevně týkala rovněž minimálně určité části souboru negativů z firmy Bruner-Dvořák získaných v padesátých letech od Jaroslava Rijáčka, které také díky tomuto neutěšenému stavu nemohly být zpracovány.

Od roku 1996 mohl Archiv díky rekonstrukci části hlavní budovy využívat depozitární prostor na cca 500 bm archiválií, kde však nebylo možné regulovat ani teplotu ani vlhkost vzduchu. Až po dalších 10 letech, v rámci generální rekonstrukce hlavní budovy, získal poprvé Archiv klimaticky zcela vyhovující klimatizovaný depozitář s místem na 1668,2 bm archiválií a zásuvky na formáty A0 a A1. Součástí prostoru je rovněž chlazený depozitář, ve kterém našel uložení citlivý fotografický materiál, zejména negativy. Většina ostatních archiválií je od roku 2012 postupně ukládána v novém specializovaném depozitáři v Čelákovcích.

2.3 Evidence a zpracovávání fotografií firmy Bruner-Dvořák v rámci Archivu NTM

Část archivu firmy Bruner-Dvořák se dostala do NTM s největší pravděpodobností v roce 1953. Podle vzpomínek Jaroslava Rijáčka²¹ měly být narychlo vyklizeny prostory uložení negativů v Pařížské ulici, kam se v roce 1935 rodina přestěhovala i s archivem negativů z Palackého č. 5. Do NTM tehdy přešly snímky s technickou tematikou, do Vojenského historického muzea snímky z manévrů, pragensie do Muzea hlavního města Prahy. Na místě zůstala jen malá část původního archivu, především rodinné fotografie a některé dokumenty.

Fotografie – pozitivy i negativy – jsou uloženy v Archivu Národního technického muzea v Praze v rámci archivního fondu NAD 800 – Sběrka fotografií²². Časové rozpětí sbírky sahá od 70. let 19. století do přelomu 20. a 21. století, kdy byla klasická fotografie nahrazena digitální. Geograficky pokrývá historické země české, evropské státy a jen ojediněle i jiné části světa. Ve sbírce jsou díla renomovaných profesionálních fotografů, z 19. století například Františka Fridricha, Moritze Adlera, Jana Langhansa, Jindřicha Eckerta, Ignáce Kranzfeldra, Carla Pietznera, Otto Bielfelda, Františka Krátkého, Carla Bellmanna, Karla Malocha, Rudolfa Brunera-Dvořáka, Josefa Schächtla, Karla Kruiše a další. Z 20. století pak například Františka Drtikola, Jaroslava Brunera-Dvořáka, Jana Posselta, Karla Hájka, Josefa Ehma, Viléma Heckela či Josefa Kohouta. Kromě toho obsahuje sbírka i mnohé práce fotografů-amatérů, jejichž technická kvalita i dokumentární hodnota se často vyrovná profesionálním fotografiím. Tematicky je sbírka velmi široká, ale převažují průmyslové stavby, exteriéry a interiéry továren, pracovní prostředí, technická díla v krajině, mostní stavitelství, dokumentace staveb, železničních tratí, hornického a hutnického průmyslu, dále např. dopravní prostředky, urbanismus a architektura, portréty jednotlivců, profesní skupinové portréty, fotografie strojírenských výrobků a technických artefaktů, snímky z výstav, veletrhů aj. Část sbírky tvoří také fotografie pořízené při různých akcích souvisejících s činností muzea. Zvláštní skupinu fotografií pak tvoří ty, které byly pořízeny v rámci vědeckého výzkumu, z oblasti astronomie např. Josefem a Janem Fričovými, Karlem Václavem Zengerem, nebo Eckertovy rentgenové pokusné snímky či Zengerovy fotografie elektrických výbojů, pořízené v laboratoři i v přírodě.

¹⁹ Budova Zemského archivu na ulici Milady Horákové, Praha 6 – Dejvice, dnes 1. oddělení Národního archivu

²⁰ V letech 1970–1971 byly archiválie z Úholiček přestěhovány kvůli opravě budovy provizorně do Invalidovny a Cerhonic, toto provizorium trvalo do roku 1986 a ani poté, vzhledem k nevydařené rekonstrukci, se tam nemohly vrátit; v roce 1991 byly deponáty z Cerhonic převezeny do Čelákovic, Invalidovny a malá část do hlavní budovy.

²¹ SCHEUFLEER, Pavel a HOZÁK, Jan: *Krásné časy: Rudolf Bruner-Dvořák, momentní fotograf* Praha: Grafoprint-Neubert, 1995. S. 19.

²² Všechny archiválie jsou v České republice součástí Národního archivního dědictví – NAD (dříve Jednotný archivní fond – JAF). Evidence NAD je upravena v § 16–19, § 62, § 82 a dalších zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů

Sbírka obsahuje fotografické negativy a pozitivy vzešlé téměř ze všech nejčastějších historických fotografických technik. Nutno podotknout, že v rámci NTM není sbírka fotografií jediným místem, kde jsou historické fotografie shromažďovány, další se nacházejí i v jiných sbírkách a fondech a řada významných prací z historie oboru je evidována jako sbírkové předměty v oddělení fotografické a filmové techniky. Týká se to zejména dochovaných vzácných nejstarších fotografických technik, např. daguerrotypie Ignáce Staška, práce Josefa Binky, autochromy Karla Šmirouse aj.²³ Snímky Brunera-Dvořáka se však nacházejí pouze v Archivu NTM.

2.3.1 Evidence

Soubor děl bratrů Rudolfa a Jaroslava Brunera-Dvořáka v archivu NTM nelze bohužel v současné době jednoduše kvantifikovat a popsat. Přesné vyčíslení sbírky naráží na nedokončenou revizi a evidenci, což jsem před zahájením této práce netušil. Jak již bylo shora uvedeno v rámci popisu historie muzea, jeho archivu a míst jeho uložení, je třeba konstatovat, že teprve nyní je sbírka konečně ukládána v odpovídajících podmínkách a především konečně na jednom místě. Teprve nyní je možno přistoupit k jejímu systematickému zpracování. Kolik a jakých fotografií z ateliéru Bruner-Dvořák se v archivu nalézá, se teprve nyní reviduje. V minulosti bylo autorství fotografií z hlediska evidence podružný údaj. V době, kdy byla sbírka popisována formou kartotéčních lístků, se na ně fotografové běžně neuváděli. Současná evidence v elektronické podobě, (v informačním systému Janus²⁴), není ničím jiným, než přepisem původní kartotéky, údaje jsou tedy neúplné a teprve postupně, průběžně, se revidují a doplňují. Pro účely této práce jsem vytvořil pomocnou tabulku, ve které jsem informace aktualizoval a která bude zpětně sloužit při doplňování údajů do informačního systému.

Ze současného stavu evidence vyplývá, že Rudolf či Jaroslav Bruner-Dvořák²⁵ jsou autory celkem 2 978 skleněných negativů a 112 evidovaných originálních pozitivů (se slepotiskovým nebo inkoustovým razítkem). V archivu se dále nachází řada neoriginálních kontaktních kopií, které vznikly pravděpodobně až v rámci NTM pro pracovní účely při evidenci a popisu snímků. V současnosti má přiděleno signaturu 1699 negativů – z tohoto počtu je 513 ks formátu 13 x 18 cm, 865 ks formátu 18 x 24 cm a 321 ks formátů 24 x 30 cm a větších (největší formáty jsou ve stejné skupině). Signatury (dále sg.) jsou v rámci celé sbírky fotografií přidělovány na základě typu a formátu – z těch formátů, které se týkají produkce Bruner-Dvořák, jde o negativy o velikosti 13 x 18 cm, které jsou evidovány v řadě začínající číslem 2, formáty 18 x 24 cm s počátečním číslem 1. Formáty 24 x 30 cm a větší mají v úvodu signatury vždy nulu²⁶. Pozitivy mají na začátku signatury písmeno P.

Zbytek negativů, tedy 1279 kusů, zatím není ve sbírce jednotlivě evidován a popsán. Mohlo by se případně stát, že u některých z nich nebude v rámci dalšího zpracování autorství ateliéru Bruner-Dvořák potvrzeno. Stejně tak se ale mohou jinde v nezpracovaných částech sbírky fotografií objevit snímky, u nichž bude naopak autorství jednoho z bratrů doloženo. Takto jsem náhodně narazil na čtyři krabičky negativů Jaroslava Brunera-Dvořáka, které byly omylem uloženy se stereofotografiemi Františka Krátkého. Část z těchto neutříděných negativů se dosud nacházela v původních krabičkách s dobovými popisy, u kterých si zatím nejsme jisti, zda zcela odpovídají obsahu. Negativy byly očištěny a z originálních krabiček přebaleny do nekyselých obálek EMBA. Informace z krabiček byly přepsány do pomocného seznamu. Většina z těchto 1279 fotografií pochází pravděpodobně z 30. let, jejich autorem je tedy Jaroslav Bruner-Dvořák. Tematicky se jedná např. o dokumentaci stavby Jiráskova mostu, stavby budovy ministerstva zemědělství, provozy závodu Rako, České akciové mlékárny, firmy Hardtmuth, rodinné snímky (pravděpodobně dosud neurčené šlechtické rodiny), dostihy, či svatba hraběte Kinského. Počet fotografií s industriální tematikou je odhadem 1380 kusů.

2.3.2 Určování snímků

Bohužel se pro ateliér Bruner-Dvořák nedochoval dokumentový archiv ateliéru s uvedením zakázek a ani z doby přijetí fotografií do NTM v padesátých letech neexistuje soupis, který by při zpracování souboru mohl pomoci²⁷. Nicméně autorství je u negativů možno doložit několika možnými způsoby. Jedním z nich je dochování původní

23 Tyto fotografické materiály jsou od roku 2013 ukládány v chlazeném depozitáři v depozitární hale CD3 v Čelákovících.

24 Výhledově přejde pravděpodobně Archiv NTM na open-source informační systém Elsa, viz <<https://www.tacr.cz/index.php/cz/elza.html>>

25 Bruner-Dvořák je uveden jako autor v informačním systému

26 Dále např. signatury kinofilmů začínají číslem 6 atp.

27 Štěstí v tomto ohledu měli například v Archivu hl. m. Prahy, kde díky významnému objevu inventářů negativů ateliéru H. Eckert z přelomu 19. a 20. století, nalezených při nedávném stěhování sbírky z Clam-Gallasova paláce do budovy městského archivu na Chodově, mohly být určeny i desítky dosud neznámých a nepublikovaných snímků

ukládací krabičky, popsané relevantními informacemi. Dalším výrazným vodítkem je specifické číslování negativů, které prováděl převážně a zejména Rudolf. Velmi dobrým zdrojem informací jsou noviny a časopisy, ve kterých Bruner-Dvořák publikoval (zejm. *Český svět*).

Při určování negativů lze též použít komparaci negativů s originálními signovanými pozitivy – originály Rudolf signoval buď slepotiskovým razítkem na paspartě pod fotografií *R. Bruner-Dvořák* nebo na zadní straně červeným inkoustovým razítkem *Ruda Bruner-Dvořák, komorní fotograf Jejich c. a k. Výsosti nejvyššího pana archívěvody Františka Ferdinanda Rakouského z Este a pana archívěvody Ferdinanda Karla, Praha II., Palackého ul. 5.* Tímto způsobem jsem k sobě mohl přiřadit originální pozitivy a negativy ze série fotografií prvního měšťanského pivovaru – pozitiv sg. P 23234 odpovídá negativu sg. 0327; P 23235 odpovídá 0326; P 23236 odpovídá 0324; P 23238 odpovídá 0319. Při procházení souboru nevidovaných negativů jsem narazil také například na fotografie ze stavby Jiráskova mostu v Praze, u nichž jsem mohl doložit autorství Jaroslava Brunera-Dvořáka srovnáním s odpovídajícími originálními pozitivy se slepotiskovým razítkem *Bruner-Dvořák Praha*, které se rovněž nachází ve sbírce fotografií.

Vzhledem k tomu, že Jaroslav spolupracoval s Rudolfem již asi od roku 1906, je přesné určení autorství jednotlivých snímků pořízených mezi lety 1907–1921 prakticky nemožné²⁸. Přestože až do roku 1921, tedy až do Rudolfovy smrti, figurovalo na slepotiscích a razítkách na fotografiích výhradně jeho jméno, je zřejmé, že část tvorby v této době spadá již na bratra Jaroslava, který byl vedle Rudolfa plnohodnotným tvůrcem. Do jaké míry a v jakých situacích sám volil záběry a exponoval, nebo se řídil radami a pokyny svého staršího bratra, nedokážeme samozřejmě rozlišit a doložit. Vzhledem k délce vzájemné spolupráce můžeme snad předpokládat, že jejich vztah byl korektní a mladší bratr zkušenějšího Rudolfa respektoval. Jako autor bývá tedy téměř vždy uváděn *Rudolf* či *Ruda Bruner-Dvořák*.

Vizitka Rudolfa Brunera-Dvořáka (Zdroj *Krásné časy*, s. 18)

Tři ukázky razítek Rudolfa Brunera Dvořáka, které používal v letech 1900–1910 a dva typy slepotiskových razítek, které užíval Jaroslav Bruner-Dvořák ve třicátých letech

28 Viz výše zmiňovaná spolupráce při fotografování námořních manévrů na Jadranu. [*Krásné časy*, s. 17].

O Jaroslavově hodnotné spolupráci by svědčilo velké množství publikovaných prací zejména z období do roku 1914. Projdeme-li zakázky z této doby, jejich tematický rozsah a zeměpisné vzdálenosti, které museli fotografové se svými přístroji překonat, nezbyvá než žasnout, jak to vše mohli stihnout a zvládnout. Jen při letmém nahlédnutí do časopisu *Český svět*, jemuž tehdy dělala firma Bruner-Dvořák hlavního dodavatele obrazových aktualit, nacházíme témata: vojenské manévry v monarchii, rodina Františka Ferdinanda d'Este při různých událostech, šlechtická společnost při honech a na dostizích, průmysl a řemesla, aktuality od válečného loďstva z Jadranu, sport a sokolský slet, výstavba hlavního nádraží v Praze, Plitvická jezera, život obyvatel v Bosně, fotografie z různých výstav a slavností, momentky ze zimní dovolené následníka trůnu ve Sv. Mořici atd. V tomto období vznikly také stovky snímků pro Spolek českých průmyslníků textilních. Nelze se tedy zbavit dojmu, že Rudolf a Jaroslav občas pracovali odděleně a zcela samostatně.

Zvláštní zmínku zasluhuje ještě také otázka datace snímků. Těžko říct, v jaké podobě se skleněné desky do archivu předávaly, zda to bylo v nějakých obálkách s popisem, nebo v krabicích od negativních desek, na jejichž víku bylo věcné a časové určení. Hodně asi záleželo na zkušenostech tehdejšího kurátora, na jeho citu pro věc a možnosti či ochotě se hlouběji předměty zabývat. Z vlastní zkušenosti při této práci jsem se přesvědčil o řadě chyb a omylů v datování, která se léta tradovala jak v archivních záznamech, tak i v publikacích. Tak tomu bylo například u fotografické dokumentace zbrojní výroby v Komárovských železárnách (sg. 0275–0287), která byla v popisu datována rokem 1918 (nebo 1914–1918). Zachycené provozy k takové interpretaci přímo vybízely – znázorňovaly pracující ženy, všude vyrovnané nábojnice, vše ukazovalo na období války. Při procházení časopisu *Český svět* jsem však našel fotografii z tohoto cyklu otištěnou již v roce 1908 (sg. 0277, s popisem „Pohled do Komárovských železáren: U ohnivého pramene – granáty pro rakouskou armádu“, *Český svět*, roč. IV., 1908–1909, č.45 z 21. 8. 1908, nestránkováno²⁹). Kromě tohoto snímku, zachycujícího dělníky kolem slévárenské pece, je na stejné straně otištěna ještě jedna fotografie z dílny Brunera-Dvořáka, jejíž negativ se však v NTM nenachází.

Podobně jako v tomto případě se mi podařilo také přesně určit soubor popsáný v inventáři jako: Továrna na výrobu dámských a pánských klobouků, neznámá firma, místo nezjištěno, kolem 1908 (sg. 0256–0264). Porovnáním opět s časopisem *Český svět* jsem našel v čísle 27 ze 17. března 1911 reprodukováno šest fotografií z tohoto souboru a zjistil, že běží o závod: Továrna na klobouky firmy Stanislav Bartoš, Praha (viz *Český svět*, roč. VII, č. 27 ze 17. 3. 1911, nestránkováno³⁰).

Soubor fotografií cukrovaru firmy Maštálka v Dolním Bousově se mi podařilo datovat přímo z fotografie, z nástěnného kalendáře pověšeného v kanceláři, na kterém byl uveden rok 1920 (sg. P 23444).

Rudolf Bruner-Dvořák: Pracovní provozy Prvního měšťanského pivovaru v Praze, 1907
Originální pozitivní kontakt s paspartou, skleněný negativ 24 x 30 cm.
Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. P 23234, 0327

29 <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:b7cd1220-7524-11e4-abad-5ef3fc9ae867?page=uuid:dd11ffb0-7690-11e4-abad-5ef3fc9ae867>

30 <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:0ab09e30-7755-11e4-9c7b-5ef3fc9bb22f?page=uuid:21045d90-77f3-11e4-abad-5ef3fc9ae867>

sg. 0277 – publikováno s popisem „Pohled do Komárovských železáren: U ohnivého pramene – granáty pro rakouskou armádu“ v časopise *Český svět*, roč. IV., 1908–1909, č.45 z 21. 8. 1908, nestránkováno

sg. 0256–0264 – Továrna na klobouky firmy Stanislav Bartoš, Praha (viz *Český svět*, roč. VII, č. 27 ze 17. 3. 1911, nestránkováno).

3. Fyzická péče a uložení archiválií

Fotografické materiály jsou zvláště citlivé na fyzikální, chemické a biologické poškození. Nevhodné prostředí, špatné uložení materiálů a nešetrná manipulace mají na jejich stav zásadní vliv. Stabilní uložení sbírky fotografií v NTM bylo vyřešeno až v roce 2007, kdy byl v rámci celkové rekonstrukce hlavní budovy na Letné zřízen kvalitní klimatizovaný archivní depozitář a speciální chladicí komora pro uložení fotografického a filmového materiálu. Komora, vyhrazená především pro negativy, je vybavena nerezovými regály³¹, teplota je zde nastavena na 10–13°C, vlhkost vzduchu se pohybuje mezi 35–45%. Pozitivy jsou spolu s jinými druhy archiválií uloženy v depozitáři vybaveném rovněž nerezovými regály (stabilními i posuvnými). Je zde udržováno klima 16–19°C a relativní vlhkost vzduchu 40–60%. Tento depozitář slouží také jako přechodový aklimatizační prostor při manipulaci s negativy z a do chladicí komory, do které se přes něj vstupuje. Depozitáře jsou na profesionální úrovni jak vybavením, tak i režimem – stabilita prostředí je průběžně sledována datalogery, které hlásí případné nežádoucí výkyvy, do depozitáře má povolen jen omezený počet pověřených pracovníků atd.

31 U nerezových regálů, na rozdíl např. od dřevotřísky, nehrozí odpařování škodlivých výparů

Fotografický materiál z ateliéru Bruner-Dvořák uložený v Národním technickém muzeu spadá svým charakterem do běžné produkce v daném časovém rozmezí, tedy 1889–1942. Jde o černobílé fotografie na papírové podložce, volné, nalepené na kartonu nebo vlepené do fotoalba. Negativy jsou černobílé, na skleněné podložce, zhotovené suchým želatinovým procesem, v různých rozměrech, většinou 13 x 18 cm, 18 x 24 cm, 24 x 30 cm nebo 30 x 40 cm.

Pro dlouhodobé uložení byly v rámci NTM zvoleny speciální papírové obálky, tzv. košíčky, z bílého nekyselého papíru³² české značky EMBA Paseky. Tento výrobce je schopen vyrobit i atypické formáty obálek i krabic na míru, podrobuje své produkty odborným testům a má k nim odpovídající certifikáty kvality.³³ Obálky i krabičky se vyrábějí s co nejmenším obsahem lepidel, proto jsou koncipovány jako skládanky s vytlačenými ohyby.

Každá skleněná deska se balí do samostatné obálky a ty se potom vkládají po několika kusech do archivní krabice z neutrální lepenky, menší formáty zpravidla po deseti kusech, větší po pěti. Krabice se skladují nastojato, aby na emulzi nepůsobil tlak skla.

Mezi základní pravidla pro manipulaci s fotografiemi, která jsou dodržována i během digitalizace, patří: práce v bavlněných nebo lékařských gumových rukavicích, na čisté podložce, v místnosti s přiměřenými klimatickými podmínkami a nikde v blízkosti možného ohrožení či kontaminace (výpary, oheň, pití, jídlo atd.).

Sbírka skleněných negativů se průběžně po částech předává k očištění a zabalení do nekyselých obálek na restaurátorské pracoviště. Strana emulze se čistí vatovým tampónem s 60% roztokem ethanolu v destilované vodě, strana skla se čistí nejprve 60% roztokem ethanolu a poté se dočišťuje destilovanou vodou. Pokud je požadavek na digitalizaci na předlohu, která ještě tímto procesem ještě neprošla, provede se přebalení a očištění (pouze ze strany skla) na digitalizačním pracovišti. Pokud je některý negativ rozbítý, neuměle slepený lepenkou, napadený plísní či poleptaný, předává se vždy restaurátorům.

V zájmu zpracování sbírky je důležité zachovávat co největší množství informací z původního uložení – zachováním celých obalů, jejich částí, jejich digitálních kopií nebo alespoň přepisem údajů a optimální je také respektovat původní uložení například v pořadí snímků.

Původní uložení skel ve vyztužených papírových krabičkách, ve kterých se negativy kupovaly a které pak zároveň druhotně sloužily k archivaci skel, což patřilo k obecné zvyklosti u fotografů na počátku 20. století.

Současné uložení skleněných negativů firmy Bruner Dvořák v nekyselých obálkách a krabičkách EMBA v chlazeném depozitáři v budově NTM.

32 Papír neobsahuje např. optické zjasňovače či uhlíčitán vápenatý, který urychluje degradaci fotografických vrstev

33 Photographic Activity Test – ISO 18916:2007

4. Metodika digitalizace

4.1 Vybavení

Systematická digitalizace probíhá v rámci Národního technického muzea od roku 2003, kdy bylo založeno a vybaveno digitalizační pracoviště. Rozhodnutí, že bude digitalizace probíhat in situ bylo učiněno zejména s ohledem na to, že v tomto případě odpadá nutnost originály transportovat a pojišťovat, je možné průběžně kontrolovat, jak se s nimi manipuluje, jak probíhá samotná digitalizace a data přímo archivovat. Od počátku byly stanoveny minimální standardy snímání a kvality, které zajišťují, že i skeny ze staršího období jsou dodnes použitelné a není nutné je přeskenovávat, byť by se ve srovnání se současnými výstupy ze současné techniky mohly zdát méně kvalitní. V úplných počátcích se například skleněné negativy snímaly ve stupních šedi, v 8 bitové hloubce, dnes se snímají v 16 nebo 24 bitové hloubce. V rámci sbírky fotografií a autora Brunera-Dvořáka se digitalizace z prvního období týká například negativů formátu 13 x 18 cm ze Zemské jubilejní výstavy v roce 1891 (dokumentace areálu či reportáže z balónové arény).

Digitalizace se provádí na digitalizačním pracovišti na základě objednávek vystavovaných online prostřednictvím intranetové aplikace. Zpracovávají se buď aktuální požadavky zaměstnanců muzea, nebo externích badatelů. Vedle toho probíhá také průběžná digitalizace na základě dohody se správci sbírek a fondů. Při průběžné digitalizaci má v první řadě prioritu záchranná digitalizace bezprostředně fyzicky ohroženého materiálu, následuje ochranná digitalizace materiálu ohroženého manipulací nebo přirozenou degradací a poté průběžná digitalizace stabilizovaného materiálu, u něhož jsou požadavky na zpřístupnění z důvodů evidenčních, badatelských a prezentačních (publikačních a výstavních). Oddělení poskytuje služby všem kolegům, digitalizuje tedy archiválie, sbírkové předměty, knihy a různorodou oborovou dokumentaci související s činností muzea.

Digitalizační pracoviště je v současné době vybaveno mimo jiné poloprofesionálními stolními skenery Epson Perfection V750 formátu A4 a Epson Expression 11000 XL Pro formátu A3. Tyto skenery umožňují digitalizaci jak pozitivů, tak i negativů všech typů až do velikosti 30 x 40 cm v dostatečné kvalitě. Skleněné negativy se v NTM digitalizují na skenerech nejen proto, aby mohly být v případě nutnosti použity příslušné expoziční korekce, ale i proto, že skenery dosahují vyššího optického rozlišení než cenově srovnatelné digitální fotoaparáty. Dalším důvodem je také to, že směrové světlo skeneru je schopno lépe a krátkodoběji prosvítit předlohu než jak by tomu bylo při snímání fotografickou cestou. Musí se však jednat o skenery s co největším dynamickým rozsahem a s vysokou hodnotou D_{max} – prakticky se jedná o schopnost skeneru nasnímat co nejjemnější škálu od světel až po stíny³⁴. (Kancelářské skenery mají příliš malý dynamický rozsah a jejich výstup je nedostatečný, zejména ve stínech se detaily slévají). Negativy je také možno snímat s výstupem přímo do pozitivu.

Na pracovišti je v rámci možností dodržována správa barev. Oddělení je vybaveno kalibrovanými monitory EIZO řady CG, ke skenerům jsou pomocí externí kalibrační sondy X-Rite i1 Photo Pro 2 vytvářeny icc (icm) profily, které se přikládají ke skenům pozitivů a diapositivů.

4.2 Standardy a postupy

Standardy³⁵ snímání jsou stanoveny následovně: Archiválie se snímají s ohledem na co nej přesnější zachycení vzhledu originálu, bez použití zkreslujících korekcí (jasu, kontrastu, ostření atp.), standardně v barevném režim RGB (v barevném prostoru sRGB nebo Adobe RGB), v bitové hloubce 24 (3 x 8 bitů na kanál RGB), alternativně, při požadavku vysoké kvality, v 16 bitové hloubce na kanál (tj. při RGB 48 (3 x 16) bitů) nebo u černobílých negativů ve stupních šedi 1 x 16 bitů). Rozlišení je standardně stanoveno na 600 dpi, ve specifických případech může být rozlišení větší (negativy, diapositivy, malé pozitivy) nebo naopak menší (velké formáty, u nichž je třeba zohlednit objem dat), minimálně však 300 dpi, je-li k tomu uzpůsoben použitý hardware. Rozlišení archivních snímků nesmí překračovat hardwarové/optické rozlišení použitého hardwaru. Archiválie se digitalizují jednotlivě (1 předloha = 1 soubor). Snímá se pokud možno celá předloha tak, aby byly viditelné její okraje. (Tam, kde to není technicky možné, např. u kinofilmových negativů, které jsou okraji umístěny v držáku, toto neplatí). Dle technických možností se k archiváliím do snímané oblasti přikládá referenční škála barev a/nebo stupňů šedi, měřítko a jednoznačný identifikátor (existuje-li – týká se zejména sbírkových předmětů). Předlohy se snímají a ukládají

34 Více o dynamickém rozsahu viz např. BEZDĚK, Ladislav a FROUZ, Martin: *Digitální a digitalizovaná fotografie pro vědecké účely v praxi památkové péče*. Praha, NPÚ 2014. S. 165.

35 Viz Směrnice digitalizace NTM

stranově horizontálně i vertikálně správně, negativy se skenují s výstupem do pozitivu. Originál musí být z důvodu pohybu snímací hlavy skeneru vždy umístěn v úhlu 90° vůči snímači (při následném otáčení o jiný úhel než 90° by došlo v bitmapovém obrázku ke snížení kvality dat). Snímaný obraz určený k archivaci se také neupravuje a nepřepisuje. Pokud je v zájmu čitelnosti určitá úprava nutná, ukládá se vedle archivní verze také upravená jako označená kopie (v názvu obsahuje “_mod”). Předpokládá se, že snímky budou umožňovat v co nejširším rozsahu následnou postprodukcí dle požadovaného výstupu. Tato postprodukce však není zejména z časových a kapacitních důvodů automatickou součástí systematické digitalizace a provádí se až pro konkrétní užití (publikaci, výstavu).

Digitalizace negativů nemá ve všech případech tak jednoznačné parametry jako digitalizace běžných reflexních předloh. Pozitivы se digitalizují vždy bez jakýchkoliv korekcí, byť již dnes na sobě mohou pozitivы nést stopy barevné degradace, ztráty kontrastu, stopy plísní či mechanická poškození podávají takový obraz, jaký si autor přál, když negativ vyvolával. Oproti tomu u negativů, které sloužily jako matrice, pokud nemáme k dispozici rovněž originální pozitiv, nevíme jistě, jakou výslednou podobu autor zamýšlel. S ohledem na to se digitalizace provádí jednak vždy v základním nastavení bez korekcí a pak navíc v případech, kdy je fotografie v tomto nastavení nečitelná (negativ je například retušovaný, podexponovaný, přeexponovaný či nějakým způsobem poškozený), snímá se ještě jednou s tak upraveným nastavením, aby se odkryla a zdůraznila původní kvalita, vlastnosti a vzhled, a to se snahou neovlivnit tvůrčí záměr fotografa. V takových případech pak lze proces digitalizace přirovnat k procesu vyvolávání fotografií a výsledný výstup závisí na zkušenostech skeneristy. Někdy tedy může být též fotografie digitalizována i ve více variantách (viz například sg. 0550 – barevné oblasti na snímku nám podávají informaci o maskování versus též fotografie snímaná desaturovaně).

Jako archivní jsou povolené pouze tzv. otevřené formáty souborů (s veřejnými ISO standardy), v současné době jsou to obrazové formáty JPEG, TIFF, PNG, DNG a PDF/A pro kombinované textové a obrazové dokumenty. Pro pracovní účely jsou uchovávány prozatím také uzavřené raw formáty (konkrétně formáty z digitální zrcadlovky Canon – CR2), které budou hromadně převáděny do formátu DNG, až k tomu bude uzpůsoben připravovaný informační systém.

Pojmenovávání digitalizovaných souborů podléhá názvoslovné konvenci, v případě sbírky fotografií se používá signatura originálu, u pozitivů tedy v podobě např. *p_24350.tif* u negativů např. *0579.tif*. Se skenováním předlohy, která zatím nemá signaturu přidělenou, se zpravidla vyčkává do jejího přidělení, pokud však digitalizace nesnese odkladu, označí se soubor alespoň číslem fondu a následně vhodným stručným slovním určením, např. *_f800_nadrazi_tesnov.tif*.

Ukázka snímání jednoho negativu dvěma způsoby: na barevném snímku je vidět maskování negativu, druhá verze je ve stupních šedi.
Rudolf Bruner-Dvořák: Jungmannova třída 34, (Bohuslav Pecha, bandážista a ortopedista; Karel Heger, sedlář), 1907
Skleněný negativ 24 x 30 cm. Poškozeno povodní 2002. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 0550

4.3 Archivace dat

V době, kdy vzniklo digitalizační pracoviště, tedy v roce 2003, byla data zálohována ve třech offline kopiích – 2x na nosiči CD nebo DVD se zlatou vrstvou a 1x na DLT pásce. Po několika letech, s nárůstem dat a vývojem technologických možností, byl již tento způsob technicky i procesně neudržitelný. V současné době se data ukládají do složek objednávek na online serverovém úložišti. Zde jsou data automaticky kontrolována na polích RAID-6 s duální paritou a průběžně se po částech zálohují na offline magnetooptické pásky. Zároveň neustále cyklicky probíhá na celém úložišti kontrola hash souborů zapsaných v databázi a generování náhledů Zoomify. O dlouhodobou archivaci dat pečuje specializované oddělení informačních služeb Národního technického muzea.

4.4 Metadata

Informační systém Janus, ve kterém se archiválie pořádají, neumožňuje připojení digitálních kopií, proto NTM interně vytvořilo databázi Evidenci digitalizovaných objektů (EDO), s jejíž pomocí jsou skeny a fotografie archiválií evidovány a v jejímž prostředí je lze zobrazovat, ovšem pouze v rámci intranetu. Databáze nejsou bohužel v tuto chvíli propojené, ale nově připravované informační systémy (ELSA pro Archiv a nový systém pro evidenci a správu digitálního obsahu pro celé NTM) s tím počítají. EDO eviduje snímky až zhruba od poloviny roku 2010, data pořízená od roku 2003 jsou bohužel nyní dohledatelná pouze přes zaměstnance oddělení.

Mezi základní metadata evidovaná databází patří zařazení do fondu (v našem případě fond 800), identifikátor (v našem případě signatura); název; popis; autor; fyzické rozměry; médium objektu; technika obsahu; datum vzniku originálu; datace, ke které se zobrazené téma vztahuje; klíčová slova; lokalita; číslo objednávky digitalizace; záznamy o fyzickém stavu³⁶; typ dokumentu. K připojené digitální reprodukci se přidává informace o současné cestě k uložení souboru na serveru, jakým způsobem byl obraz pořízen (na jakém typu skeneru či zda fotoaparátem a z jaké verze dokumentu byl snímán (vyskytuje-li se je více verzí pod jedním identifikátorem – např. negativ/pozitiv). Dále jsou ze souboru automaticky načítána technická metadata o velikosti souboru, rozlišení, rozměru atd. U malého, automaticky zobrazovaného náhledu, lze rozkliknout možnost zobrazení v prohlížeči Zoomify³⁷, který umožní prohlédnout si přiblížený detail obrazu ve 100% zvětšení, tedy v maximálním rozlišení, ve kterém byl zdigitalizován.

4.5 Postup práce na digitalizaci a zpracování fotografií firmy Bruner-Dvořák

Před zahájením práce bylo mou snahou získat nejprve celkový výpis z fondu, abych věděl, kolik a jakého materiálu z ateliéru Bruner-Dvořák se ve sbírkách NTM nachází. Jak jsem již uvedl výše, již tato část práce se stala úkolem sama o sobě a ani v době uzavření této práce si přiložený seznam nečiní nároky na úplnost. Vytvořil jsem pracovní tabulku, kterou jsem průběžně doplňoval, podle uvedeného seznamu jsem dohledával starší digitální kopie a dosud nesnímané předlohy jsem začal digitalizovat. Vzhledem k velkému množství fotografií bylo jasné, že vše se v krátkém čase zdigitalizovat nestihne, proto jsem začal nejprve s tématy industriálními, abych mohl toto téma v práci podchytit. Část předloh již byla naskenovaná nebo nafotografovaná z dřívější doby. Negativy byly skenované podle zavedených standardů, výjimku tvořil soubor skleněných negativů, který byl fotografován. Jednalo se o část fondu, který byl původně neevidovaný a zároveň zasažený povodní v depozitáři v Invalidovně v roce 2002. K fotografování se tehdy přistoupilo zejména z časových důvodů, protože u řady negativů docházelo k destrukci citlivé vrstvy takřka před očima.

Obdobně jsem postupoval i nyní – negativy evidované, očištěné a přebalené do nekyselých obálek, jsem postupně skenoval na plošném skeneru na rozlišení 600–900 dpi a ukládal je pod názvy souborů odpovídající jejich signaturám. Pokud jsem při práci narazil na negativy, které byly v minulosti digitalizované z dnešního pohledu nějak nevyhovujícím způsobem (jednalo se o cca 25 ks), přeskenoval jsem je. Skeny jsem zároveň zapisoval do databáze.

V archivu se však nachází i poměrně rozsáhlá část sbírky, která zatím není zpracována (snímky nemají přiřazenou signaturu, není ověřen jejich obsah, datace, autorství a další případné údaje) a zde jsem, jak z časových, tak z provozních důvodů, přistoupil k digitalizaci fotografickou cestou. Nikdo nevěděl, zda popisy na krabičkách odpovídají obsahu fotografií nebo zda se skutečně ve všech případech jedná o fotografie Brunera-Dvořáka. S ohledem na to, že se jedná o negativy, u kterých hrozí při manipulaci poškození a zároveň se při „inverzním“ pohledu hůře určuje jejich obsah, vytvořil jsem po dohodě s pracovníky archivu tímto způsobem pracovní náhledy této části sbírky pro její další snazší zpracování. V případě potřeby se mohou snímky posléze digitalizovat kvalitněji. Část z tohoto nezpracovaného souboru byla ještě v původních krabičkách, což znamenalo další práci s čištěním a přebalováním skel, které jsem prováděl podle instrukcí restaurátorského oddělení NTM. Zároveň jsem ale měl příležitost zdokumentovat i značky a výrobce negativů, od nichž Bruner-Dvořák materiály pořizoval. Negativy jsem fotografoval digitální zrcadlovkou Canon EOS 5D Marc IV s objektivem Canon 100, 2,8L na prosvětlovacím stole. Volil jsem nejvyšší rozlišení formátu RAW a JPG. Následně jsem pro rychlejší zpracování dávkově převedl snímky do pozitivu, v případě potřeby jsem u některých provedl korekci expozice. Soubory jsem pojmenoval po dohodě se správkyňou fondu fotografií provizorním názvem, který odpovídal číslu krabičky uložení a případně negativu snímku. Tyto snímky se do databáze zapíší až po jejich zpracování v rámci fondu.

36 Vzhledem k častému použití byla do databáze přednastavena hodnota „prošlo povodní 2002“

37 Viz www.zoomify.com. Serverová aplikace, která originální snímek uloží v několika úrovních, po malých JPG dlaždicích, které se při požadavku na přiblížení rychle načítají a není tak třeba čekat na vykreslení celého obrazu v plné kvalitě. I při dnešních rychlostech sítí a počítačů se dobře uplatňuje, zejména při studiu map.

5. Industriální fotografie

Průmyslová fotografie se zabývá motivy průmyslové výroby, zaměřuje se na výrobní prostředky, výrobní proces nebo v širším rozsahu na jeho účinky. Je také úzce spjata s architekturou a krajinnou fotografií. Pojem industriální fotografie je poměrně mladý, objevil se až se začátkem posledního tisíciletí, v době, kdy se začal v širším měřítku objevovat a začal být také přijímán zájem o industriální objekty jako o historické památky. Dalo by se říci, že zájem o průmyslové dědictví i fotografii je ponejvíce evropskou záležitostí³⁸. Termín je možná relativně nový, avšak industriální fotografie je stará jako fotografie sama, pouze nebyla až donedávna nijak specificky vyčleňována z ostatní fotografické produkce. Vynález fotografie udělal v umění tak velkou revoluci, jakou udělal vynález železnice v průmyslu, čehož si byli vědomi již tehdejší současníci³⁹. Rozvoj průmyslu a fotografie šly ruku v ruce. Fotografie se stala dříve než uměním stálým pomocníkem historie, záznamovým prostředkem reality, sledovala velkou a nevratnou přeměnu krajiny i měst, kterou s sebou industrializace přinášela.

Počátky industriální fotografie jsou spjaty s dobou velkých změn v oblasti zemědělství, výroby, těžby i do-pravy. Během poměrně krátkého časového úseku dostala většina velkých měst dlážděné ulice, kanalizaci, nábřeží, vodárenské věže, nové mosty, výškové budovy, monumentální budovy nádraží či výstavní budovy divadel. Rozrostla se o nové průmyslové čtvrtě s rozsáhlými komplexy podniků, papíren, elektráren, plynáren, čistíren, továren a komínů. K továrnám, stavěným původně na zelené louce na periferii, postupem času města dorůstala. Krajina se lidem před očima měnila ze zemědělské země na průmyslovou, nejen díky rozvoji těžby uhlí a dalších nerostů. Jako houby po dešti rostly hutě, strojírna a válcovny vyrábějící ocel a litinu na velké moderní konstrukce i městský mobiliář. Železnice zcela zásadně protkávala svojí sítí dříve neporušenou krajinu náspy a mosty, v rovinatých polích vyrostly cukrovary, v podhoří textilní závody a hory přišly o své lesy, jejichž dřevo zásobovalo stavební boom a výrobu. To, co do té doby měli v rukou lidé, jejich um, zkušenosti i tempo práce, nahradila do značné míry technika a stroje. Změnily se časoprostorové vztahy, „*nový čas nešířila církev, tedy kostelní zvony, ale radniční hodiny, pošta, železnice, telegraf a mezinárodní konvence*“.⁴⁰ Již od roku 1845 fungovalo železniční spojení Praha-Vídeň, dal se poslat telegram, pilo se pivo z prvních moderně zařízených pivovarů. Nejen v přádelnách poháněly parní stroje desítky menších strojů. Bylo-li roku 1799 v Čechách 40 000 ručních přadláků bavlny, ve 30. letech 19. století bychom jich našli již jen 2 000⁴¹. A fotografie se stala jedinečným svědkem těchto změn, které se netýkaly pouze prostředí, ale samozřejmě také celé společnosti.

Mezi fotografy, kteří se na našem území alespoň částečně věnovali industriální fotografii lze vedle Rudolfa Brunera-Dvořáka a jeho bratra Jaroslava zařadit například Jindřicha Eckerta, Františka Fridricha, Jana Langhansa, Otto Bielfelda, Carla Pietznera, Františka Drtikola, Josefa Schächtle, Františka Krátkého, Ignáce Kranzfeldera a také řadu anonymů. Fotografové zachycovali nové továrny, přímou výrobu, detaily strojů, ale i obsluhu a personál. Fotilo se často na zakázku továrníků, fotografie se používaly pro propagační materiály, brožury a katalogy. S tím souviselo i relativně nové povolání a postavení fotografa. Fotografové byli mezi obyčejnými lidmi vážení, jejich práce byla pro mnohé atraktivní a nezapomenutelným zážitkem. Lidé jim rádi pózovali, zejména ti, kteří si nemohli sami dovolit ateliérovou podoběnku, vážili si toho, že budou někde zachyceni – panovala tedy skoro zcela opačná situace, než dnes.

Některé zahraniční fotografové kromě profesionální dokumentace průmyslových provozů zachycovali i nepříklášené portréty dělníků a nuzné podmínky dětské práce. Některé fungovali jako reportéři, jiní postupně přecházeli pod křídla Červeného kříže či různých sociologických výzkumných ústavů, aby tyto podmínky zdokumentovali a aby bylo možné jejich zlepšení jako např. Lewis Wickes Hine, Jacob August Riis. Tato disciplína vyžadovala časté focení v přestrojení či utajení.

V druhé polovině 20. století začal svojí neřízeností průmysl ztrpčovat život obyvatelům měst, především znečištěním ovzduší. Díky nově se rozvíjející vědě – ekologii – si lidé si začali být vědomi dopadů průmyslu na životní prostředí a vznikl tlak na přechod k novým technologiím a odklonu od těžkého průmyslu. Průmysl se modernizoval, staré tovární provozy se začaly rušit, chátraly a ustupovaly nové zástavbě. Posledních pár dekád jsme však svědky obratu památkové péče a architektů k těmto objektům se snahou o jejich oživení, ať už pro potřeby bydlení či kulturního využití. Vrací se zpět obdiv k estetice industriálu. Fotografy tak opět láká zašlá sláva industriálních prostor.

38 Zajímavé je, že pojem „industriální fotografie“ je na Wikipedii v relevantním rozsahu zastoupen pouze v němčině a češtině.

39 STEVENS, Alfred: *Impressions sur la peinture*. Paris: Librairie des Bibliophiles, 1886. S. 32.

40 HLAVAČKA, Milan a kol. *České země v 19. století: Proměny společnosti v moderní době I–II*. Praha, Historický ústav, 2014. II, s. 217.

41 *Průmyslová revoluce v Česku*. Dostupný online: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Průmyslová_revoluce_v_Česku> [cit. 2017-10-05]

6. Industriální tematika u firmy Bruner-Dvořák ve sbírkách NTM

6.1 Industriální fotografie u firmy Bruner-Dvořák

Z toho, co bylo výše uvedeno, vyplývá, že industriální tematika má celou řadu průníků a přesahů do fotografie krajině, portrétní, reportážní, produktové i fotografie architektury. Do oblasti industriální fotografie bychom mohli začlenit vše, co má souvislost s průmyslovou výrobou, jejím rozvojem a dopadem. Vedle samotných provozů továren, jejich architektury a strojního vybavení by se týkala i souvisejících objektů – skladů, ubytoven, škol a školek pro děti zaměstnanců, vily majitele závodu atp. Patřily by sem samostatně i skupinové portréty zaměstnanců, členů správních rad či továrníkovy rodiny. Dále prezentace hotových výrobků v areálech továren, kašírované upravené, na různých výstavách či ve výkladních skříních obchodů nebo dokumentace o získaných ocenění v oboru. Náležela by sem rovněž třeba železniční doprava a stavby s ní spojené (nádraží, mosty, tunely, dopravní prostředky).

Pro potřeby této práce bylo třeba zvolit určitou hranici pro to, co do vymezené oblasti industriální fotografie ještě spadá, a co již nikoliv. Vybral jsem taková zobrazení, která podle mého názoru nejlépe dokumentují průmyslovou tvorbu a estetiku. Cítím se být fotografem-krajinářem a zajímá mne tedy, jak tyto a další výrazné stavby spojené s průmyslovým rozvojem změnily svoje okolí. Zaměřil jsem se jednak na exteriéry – zejména na architekturu novostaveb průmyslových podniků a jednak na jejich interiéry – vybavení, výrobky a provozy, které byly ve své době něčím zcela novým a zaznamenáníhodným.

Přestože se Rudolf Bruner-Dvořák nijak zvlášť na industriální fotografii nezaměřoval a do širšího povědomí veřejnosti se dostal díky svým momentním a reportážním snímkům, získal si díky své tvorbě renomé profesionálního fotografa a následně neměl nouzi o zakázky. Náměty průmyslové výroby a řemesel u něj tak tvoří v období do první světové války hrubým odhadem asi čtvrtinu celého díla. To souvisí také se stoupající poptávkou a zájmem o průmyslovou tematiku ve společnosti, ať už k tomu vedly nejrůznější důvody: reklamní, propagační, výstavní, dokumentační. Lze se domnívat, že velkou reklamou mu udělaly snímky ze Zemské jubilejní výstavy v roce 1891 a že ještě v jejím rámci jej mohli někteří průmyslníci oslovit s nabídkou spolupráce. Kromě průmyslníků, firem a institucí požadoval tento materiál i dobový tisk. Zvláště v obrazových časopisech přibývalo informací o průmyslových firmách, o jejich úspěšném rozvoji, rozšiřování vyráběného zboží, pronikání na nové trhy, o vývozu do zahraničí. Při celkovém pohledu na tvorbu firmy Bruner-Dvořák můžeme konstatovat, že i přes množství historického fotografického materiálu (2 978 negativů a 112 pozitivů) se nachází v Archivu NTM pouhé torzo celkového objemu. To dokazuje především srovnání s tím, co všechno bylo publikováno v novinách, časopisech a v knižní podobě.

V archivu převládají především negativy, které tvoří určité skupiny. Ve starším období je zpravidla tvoří tři až deset kusů, za první republiky pak kolem patnácti kusů. Každá skupina představuje jednu zakázku, to znamená, že obsahuje fotografie jednoho podniku, podle zadané objednávky a účelu představující většinou záběry exteriérů a interiéru. Tyto objednávky zadávali podnikatelé většinou v situacích, kdy byl podnik rozšířen, modernizován, vybaven novými stroji, nebo když slavil kulaté výročí svého trvání. Fotografie se pak staly součástí publikací, jubilejních alb a propagačních tisků, byly prezentovány v expozicích firem na průmyslových a všeobecných výstavách a také byly rozesílány zákazníkům v zahraničí, aby si udělali představu, v jakých podmínkách vzniká sortiment, který nakupují.

Jedním z nejstarších dochovaných cyklů je soubor snímků z parní a chemické prádelny W. Jelínek a syn v Praze Libni. Jedná se o 7 originálních signovaných pozitivů (sg. P 16874 – P 16880). Kromě jednoho snímku, který představuje celkový pohled na továrnu, přibližují další jedinečnou atmosféru provozů – prádelnu, žehlírnu mužských oděvů, práci na stroji k úpravě látek, barevnu, žehlírnu dámských oděvů a chemickou prádelnu kolem roku 1900.

Mezi zajímavé soubory patří kupříkladu cyklus fotografií z Prvního pražského měšťanského pivovaru v Praze Holešovicích. Byl postaven a vybaven strojovým zařízením v letech 1895–1897, budovy postavila stavební firma Nekvasil, stroje pak pražské závody f. Ringhoffer⁴², F. Křížík a Novák-Jahn, jak uvádí i česko-německá popiska na dobové paspartě. V roce 1907 uplynulo deset let od zahájení výroby, což mohlo představovat dobrý důvod nechat zhotovit fotografickou dokumentaci provozů. V archivu se nachází 23 skleněných negativů formátu 24 x 30 cm (sg. 0311–0334) a slepotiskem signované pozitivy (sg. P 23234 – P 23238). Vedle dvou celkových pohledů zachycuje také všechna důležitá místa pivovaru. Strojovna, kotelna, sladovna, laboratoř, varna, strojové vybavení, sál se spilkami, výroba sudů a dokonce stáje pivovarských koní, zkrátka kompletní prohlídka celého závodu v obrazech, zachycená většinou bez lidí, jen ve stáji v pozadí stojí tři zřizenci a ve výrobně sudů pózuje dělník s náradím v ruce, snad proto, že velkými okny přicházelo do dílny relativně dost světla.

42 BERAN, Lukáš a VALCHÁŘOVÁ, Vladislava (eds.): *Pražský industriál, technické stavby a průmyslová architektura Prahy*. Praha: ČVUT, 2007. S. 64.

Takto by se dalo pokračovat dále. Ze všech industriálních fotografií ateliéru Bruner-Dvořák, které jsem našel ve sbírce NTM, jsem vybral jednotlivé snímky nebo jejich série, které jsem rozdělil do následujících tematických okruhů, v jejichž rámci bych fotografie rád rámcově představil, popsal, srovnal a zhodnotil. Kategorie jsem nazval krajina, lidé, detaily, světlo a jiný pohled na industriál.

6.1.1 Krajina

V „krajinařských“ industriálních snímcích Rudolf i Jaroslav Bruner-Dvořák dokázali, že měli vynikající cit pro kompozici, uměli skvěle pracovat s hloubkou obrazu díky práci s jednotlivými plány (popředí – hlavní motiv – pozadí). Zcela jistě továrny obcházel, aby našel nejlepší pohled na celý areál a zároveň měli budovy v ideální perspektivě. Pokud byla možnost, volili úhel záběru mírně z nadhledu, např. fotografie přádelny firmy Bartoň (sg. 0247, str. 36) nebo snímek z Černožic (sg. 0222, str. 35). Na snímku objektu přádelny (sg. 0217, str. 35) zase fotograf mistrně využil zrcadlení objektu ve vodě (též sg. 11133, str. 39). Továrna je zde idylicky orámována větvemi stromů v popředí, které jsou díky delšímu času rozechvělé (též sg. 11058, str. 38). Na dalším snímku Bartoňovy přádelny (sg. 11052, str. 37) zase vidíme továrnu takřka zámeckého vzhledu, včetně přílehlého parku mezi vstupní branou do areálu a vchodem. Fotografie dokumentuje, jak novodobá podnikatelská „šlechta“ utvářela krajinu přelomu 19. a 20. století podobně jako v baroku šlechta aristokratická. Novostavby továren dominují krajíně jako katedrály, viz např. cukrovar ve Zvoleněvsi (sg. 11194, str. 39) nebo továrna v Náchodě (sg. 11064, str. 38). Jindy jako koráby vplouvají do údolí (viz sg. 0248 či 25328, str. 36 a 40) a krajinu kolem sebe nenávratně mění. Řada celkových snímků je liduprázdných, případně s jednou či dvěma nezřetelnými postavami. Přičteme-li k tomu opar zamlženosti, výsledný dojem je až surreálný, jako například na snímku vodárny v Káraném (sg. 11133, str. 39) nebo záběru na přádelnu (sg. 0246, str. 37), který je velmi jemně tonálně odstíněný a pracuje s měkkým světlem.

Fotografie přináší nejen precizní zachycení nových budov, ale podávají i svědectví o tehdejší době překotných změn. Na obrázcích tak vidíme stále prašné cesty, úvozy, zahrádky a pole v těsném sousedství nových „bílých královen“, jako například u areálu kamenouhelného dolu v Dubí u Kladna (sg. 0428, str. 40). Fotografové pracovali i v nepříznivém počasí, což dokládá kupříkladu snímek cukrovaru v Dolním Bousově (sg. 0291/b, str. 41), kde je vidět vrstva sněhu nebo fotografie závodu na výrobu usní v Novém Bydžově (sg. 0298, str. 41), kde prší.

Dochovaly se i snímky, které dokazují, že se fotografové po letech vrátili na stejné místo, díky tomu můžeme skoro stejným okem sledovat změny, které mezitím nastaly. Například objekt přádelny firmy Bartoň v Náchodě⁴³ – snímek sg. 0246 (str. 37) zobrazuje místo v roce 1908, které fotografoval snad Rudolf a totéž místo zachytil v roce 1925 Jaroslav na snímku sg. 11052 (str. 37). První dochovaný fotografický soubor Bartoňovy továrny z roku 1908 čítá 14 snímků (sg. 0220–0221, 0241–0242, 0245–0254, vše negativy 24 x 30 cm), vedle celkového pohledu je na nich zdokumentována přádelna bavlny, tkalcovna, úpravna, barvírna či strojozna. Druhá série z roku 1925 o 33 negativěch (sg. 11052–11085, formát 18 x 24 cm) zaznamenává původní provozy a navíc i novostavby, které továrník nechal postavit – sirotčinec, obecnou školu, chorobinec a městský domov.

Další fotografický soubor, který dokazuje, v jakém rozsahu podnikatelé utvářeli svoje okolí, je cyklus: Přádelna bavlny a tkalcovna firmy Jan Sehnoutka v Černožicích nad Labem. Obsahuje 9 obrazů (negativní desky 24 x 30 cm, sg. 0217–0219, 0222–0227) zhotovených podle klasického rozvrhu, tj. přináší celkové panorama města s pohledem na továrnu, interiéry strojovny či přádelny a navíc také pohled na továrníkovu vilu „Anna“ situovanou před závodem a na kolonii domků pro zaměstnance firmy v pozadí (sg. 0222, str. 35).⁴⁴

Pohledy na cementárnu v Podolí (sg. 0306 a 0307, str. 42) zase zachycují bizarní objekty vápenky na pražském předměstí ve směru od Braníka a Podolí na pravém břehu Vltavy, zakousnuté do krajiny v místě, kde se současně také nacházely lomy na vápenec. Pohledům od řeky dominují přízračná tělesa vápenic, snímky pořízené z výšin podolské stráně ukazují kromě devastace přírody také neobvyklý pohled na Vyšehrad, zatímco Praha v pozadí se ztrácí v mlžném oparu. Tyto snímky mi svojí kompozicí i atmosférou připomněly o mnoho let mladší snímky ze série dolů a hutí od manželů Becherových. Manželé Becherovi používali také velkoformátovou techniku, snímali centrální perspektivu, bez lidí, za zatažené oblohy s mírným slunečním svitem. Touto technikou docílili obdobného vzhledu, jako fotografové sto let před nimi.

43 Firma Josef Bartoň a synové v Náchodě patřila k nejvýznamnějším textilním závodům své doby, která se samozřejmě prezentovala rovněž v albu *Český průmysl textilní slovem i obrazem*. Šlo o zcela nový moderní závod, postavený v letech 1905–1907 s mechanickou přádelnou bavlny o kapacitě 75 000 vřeten, vybavenou elektrickým pohonem a nejmodernějšími stroji.

44 Všechny fotografie ze souboru byly využity ve jmenované publikaci *Český průmysl textilní...* Továrna, zachycená krátce po dokončení modernizace v roce 1907, představovala ve své době po technologické i technické stránce špičkový podnik s kapacitou 25 000 vřeten. Výroba probíhala na moderních výkonných mechanických stavech anglické výroby, pracovní sály byly vybaveny topením, odvětráváním, vlhčením vzduchu a dokonalým elektrickým osvětlením. Továrnu poháněl parní stroj o výkonu 1000 Hp. Jan Sehnoutka pečoval také o sociální situaci svých zaměstnanců a bytovou otázku řešil výstavbou dělnické kolonie (viz *Český průmysl textilní slovem i obrazem*, Praha 1909, neustránkováno).

Asociace se mi objevují i s pracemi dalších fotografů. Fotografie Adrease Grolla ze začátku druhé poloviny 19. století jsou často vůbec prvními fotografiemi některých míst – zaměřoval se zejména na památky, např. Prahy či Kutné Hory, nalezneme u něj ale třeba i průmyslový areál v Řešicích z roku 1860. Obdobně cennými historickými dokumenty jsou fotografie Jindřicha Eckerta nebo Jana Kříženeckého zachycující Prahu v průběhu asanace a stavebního rozmachu. Snímky těchto fotografů se staly dokumenty a pomocníky památkové péče. Uvažujeme-li v současné době o dokumentaci a ochraně industriálních památek, pak fotografie ateliéru Bruner-Dvořák, jako jedny z prvních obrazových záznamů některých industriálních staveb, jsou rovněž významnými při dokumentaci a ochraně průmyslových památek.

Mezi fotografiemi jsem pro sebe našel ještě jednu osobní asociaci, a to sice vodárenské věže. Na ukázkou uvádím věž v Káraném (sg.11135, str. 43), která mi připomněla můj cyklus vodárenských věží „Pražské majáky“.

Rudolf Bruner-Dvořák: Přádělna bavlny firmy J. Sehnoutka v Černožicích, 1908
Skleněný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sbirka fotografií, sg. 0217

Rudolf Bruner-Dvořák: Vila Anna továrníka J. Sehnoutka, majitele přádělny v Černožicích, 1908
Skleněný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sbirka fotografií, sg. 0222

Rudolf Bruner-Dvořák: Přádělna firmy Josef Bartoň a synové, 1908
Sklenný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 0247

Rudolf Bruner-Dvořák: Přádělna firmy Josef Bartoň a synové v Náchodě, 1908
Kontaktní kopie z nedochovaného skleněného negativu 24 x 30 cm.
Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 0248

Rudolf Bruner-Dvořák: Přádělna firmy Josef Bartoň a synové v Náchodě, 1908
Skleněný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 0246

Jaroslav Bruner-Dvořák: Firma Josef Bartoň a synové v Náchodě, 1925
Skleněný negativ 18 x 24 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 11052

Jaroslav Bruner-Dvořák: Firma Josef Bartoň a synové v Náchodě, 1925
Skleněný negativ 18 x 24 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 11058

Jaroslav Bruner-Dvořák: Firma Josef Bartoň a synové v Náchodě, 1925
Skleněný negativ 18 x 24 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 11064

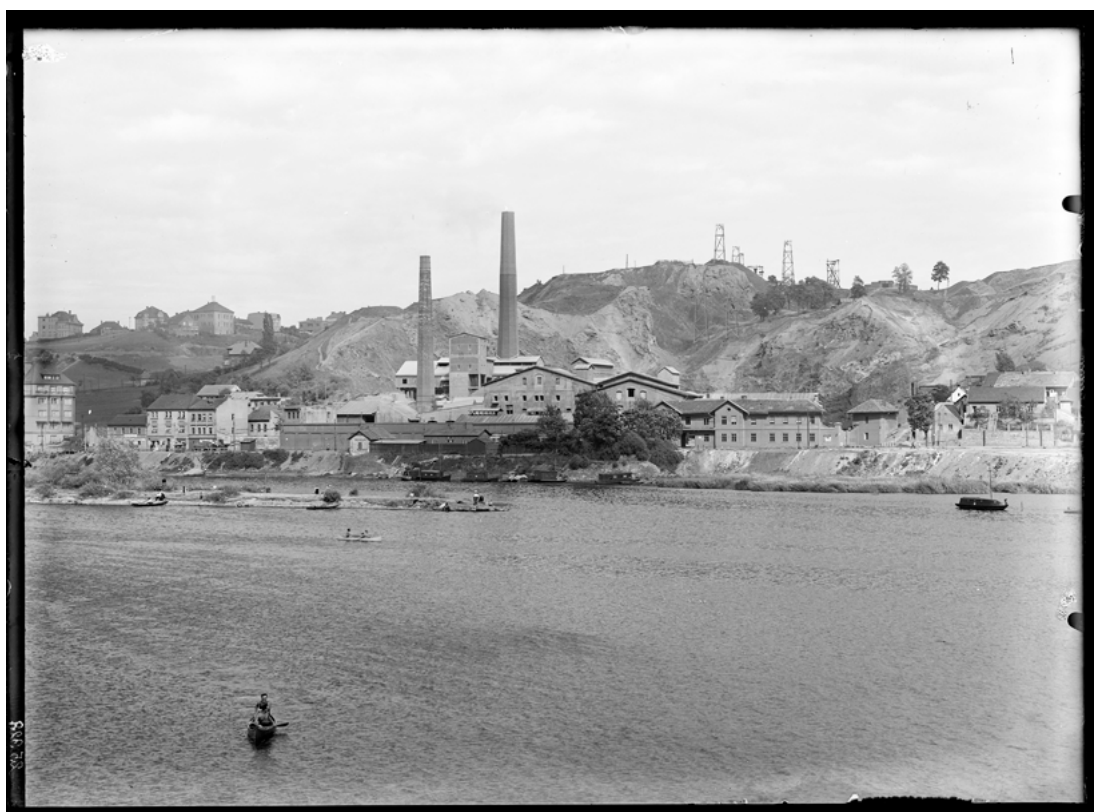
Jaroslav Bruner-Dvořák: Objekt vodárny v Káraném, 1927
Skleněný negativ 18 x 24 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 11133

Jaroslav Bruner-Dvořák: Státní cukrovar ve Zvoleněvsi, 1927
Skleněný negativ 18 x 24 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 11194

Jaroslav Bruner-Dvořák: Buštěhradské kamenouhelné doly „Prago“ v Dubí u Kladna, 1930
Skleněný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 0428

Jaroslav Bruner-Dvořák: Pohled na cementárnu v Praze, 1933
Skleněný negativ 13 x 18 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 25328

Bruner-Dvořák: Cukrovar firmy Maštálka v Dolním Bousově, 1920
Skleněný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 0291/b

Bruner-Dvořák: Akciová společnost na výrobu usní a koženého zboží Bergmann a syn Nový Bydžov, 1918
Skleněný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 0298

Bruner-Dvořák: Pohledy na cementárnu v Praze – Podolí, 1908
Skleněný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sbirka fotografií, sg. 0306

Bruner-Dvořák: Pohledy na cementárnu v Praze – Podolí, 1908
Skleněný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sbirka fotografií, sg. 0307

Bernd Becher a Hilla Becherová z knihy *Industrial Landscapes*, 1994 a 1999

Andeas Groll: Řešice, 1860; Jindřich Eckert: Areál plynárny Praha – Žižkov, 1890

Jaroslav Bruner-Dvořák: vodárenská věž v Káraném, 1927
Skleněný negativ 18 x 24 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 11135

6.1.2 Lidé

Hojně zastoupenou kategorií je personál továren – přádelen, cukrovarů, lihovarů a dalších podniků, ve kterých se přecházelo na moderní technologie. Rudolf Bruner-Dvořák byl jedním z prvních fotografů, který zhotovoval snímky ve výrobním provozu. Citlivost materiálů neumožňovala použití krátkého času, proto musely být pohyby dělníků dobře naaranžované a statické, aby výsledná fotografie nebyla rozmazaná. Ve sbírce jsem našel i fotografie, při kterých byl použit blesk, například u pohledů do interiérů závodu O. Jech. Pracovníci dílen kočárovny a karosárny firmy O. Jech v Praze jsou zachyceni ustrnulí v pracovních pozicích – viz muži s kladivy u kovadliny (sg. 0387, str. 49), muž s kladívkem stojící na kočáru (sg. 0389, str. 50), muž u kovadliny (sg. 0388, str. 50). Takto aranžované snímky působí někdy zvláště strojeným a nepřírozeným až divadelním dojmem – viz též např. pohledy do Komárovských železáren (sg. 0284, str. 49) či přádelny v Humpolci (sg. 0238, str. 47), ale přece jen působí lépe, než kdyby lidé stáli v dílně v pozoru.

O něco přirozenější pohled přináší snímek strojové haly mechanické tkalcovny firmy Brůna v Plavech u Tanvaldu, kde autor snímku využil světla z prosklené střechy a zachytil interiér s pózujícími lidmi mezi stroji (sg. 0239, str. 47). Zaměstnance zastavené v práci zachytil fotograf také v rámci cyklu fotografií z tiskárny Melantrich, respektive závodu Koppe-Bellmann, který později Melantrich koupil⁴⁵ (např. sg. 0398, str. 51). Tak říkající skupinový portrét zaměstnanců firmy zase nalezneme na Jaroslavových fotografiích ze série České akciové mlékárny v Praze – Vršovcích, které zachytil ráno před rozjezdem s nákladem mléka, s koňskými povozy i automobily. Jedna sada fotografií je ve formátu 18 x 24 cm a druhá, kterou jsem náhodně objevil mezi fotografiemi Františka Krátkého, je ve stereoskopickém formátu 9 x 17,5 cm (viz sg. 11525 a nezpracovaná část, krabice č. 83, str. 52).⁴⁶

Jinde působí fotografie nečekaně přirozeně jako momentky, zejména pohled do přádelny firmy Bartoň v Náchodě. Tento snímek (sg. 0254, str. 48) zachycuje typickou atmosféru strojového výrobního provozu s transmisí hnanými řemeny. Shrbené postavy a soustředěné pohledy dělnic a dělníků vzbuzují natolik intenzivní dojmy, že vizuální stránka až jako by navozuje zvukovou, hluk mechanických stavů a svistot řemenů.

Kategorii bravurního naaranžování s výsledným dojmem jako by živého obrazu, jakým je například snímek od neznámého autora z roku 1873 s pracovníky Valdštejnských železáren v Sedlci u Rokycan (str. 53), takovou u Brunera-Dvořáka nenalezneme, neboť se snažil více o přirozeněji působící snímky reportážního typu. Neznámý autor jmenované fotografie pravděpodobně také neměl o třicet let dříve jinou možnost, jak dělníky zachytit (interiéry byly jistě ještě hůře osvětlené a fotografické materiály méně citlivé).

Přestože snad všechny industriální fotografie, které firma Bruner-Dvořák zhotovila, mají nést především pozitivní, až oslavné svědectví o podniku objednavatele, přinášející bezděčně i pohled do sociálního a pracovního prostředí. Fotografie z textilních závodů s pózujícími dělníky mi asociují slavné snímky Lewise Wickese Hineho, které zobrazují dětskou práci v textilních závodech v Americe na začátku 20. století (str. 53). Jeho snímkům byl již tehdy příkládám sociologický aspekt, zatímco na našem území se nikdo nad dětskou prací v takovém rozsahu nepozastavoval.

V další skupině fotografií, kterou u ateliéru Bruner-Dvořák nalezneme, jsou společné portréty lidí a nehybných strojů. Přítomnost člověka jako by zde byla použita jen jako měřítko pro umocnění velikosti stroje, jako na záběrech z černožické přádelny bavlny (sg. 0223, 0225, 0226, str. 45 a 46) nebo z náchodské strojovny s mohutným parním strojem (sg. 0253, str. 48).

Rudolfovi Brunerovi-Dvořákovi se také jednou výjimečně „poštětilo“ spojit svou hlavní tvůrčí doménu momentní fotografie s industriální tematikou i lidmi – zachytil srocení lidu u požáru čakovického cukrovaru v roce 1910 (viz sg. 11212, str. 51).

I přes snahu o promyšlené aranžování pozic početného personálu nebyly vždy všechny fotografie ostré. Neostrost místy dodává fotografiím přízračně-mysteriózní dojem. Na některých snímcích – např. přádelny v Humpolci, (sg. 0237, str. 46) – se lidé hýbou. Místo jejich obličejů tak nacházíme spíše otisky duchů. Ať to již bylo zamyšlené či nikoliv, právě tyto snímky podle mého názoru jako by demonstrovaly tuto dobu. Člověk se „vypaňuje“ a na jeho místo přichází v oblaku kouře stroj.

45 Viz BERAN, Lukáš a VALCHÁŘOVÁ, Vladislava (eds.): *Pražský industriál, technické stavby a průmyslová architektura Prahy*. Praha: ČVUT, 2007. S. 167

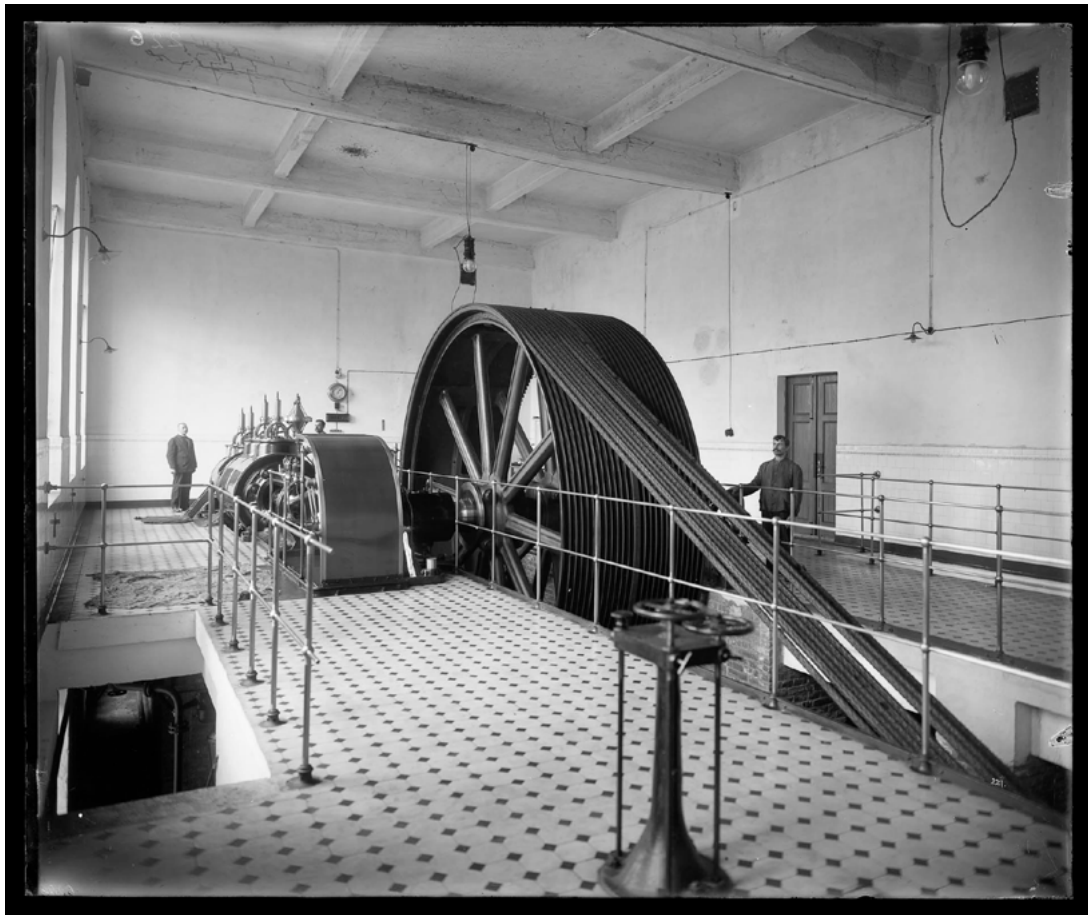
46 Zpracovaná část je datována k roku 1927 a na krabici se stereonegativy je uveden rok 1934, vizuálně však působí, že by mohly být ze stejné doby. Potvrzení či upřesnění datace bude ještě nutné dohledat.

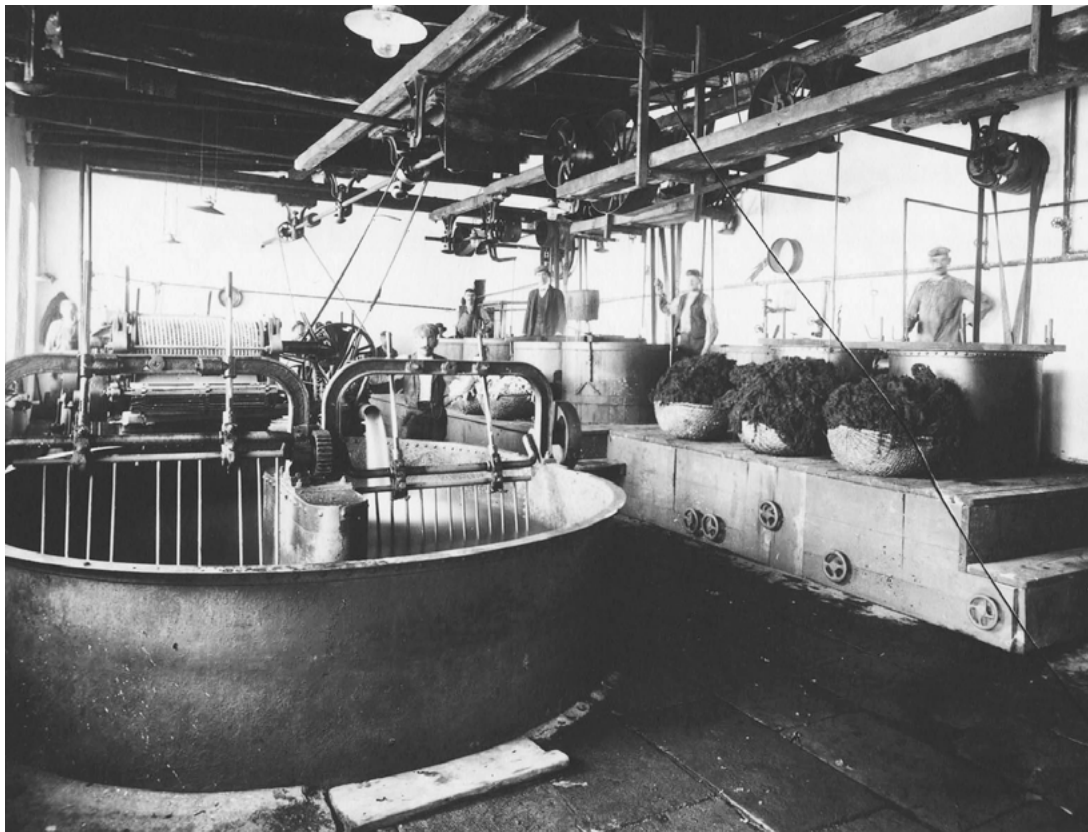
Rudolf Bruner-Dvořák: Přáderna bavlny firmy J. Sehnoutka v Černožicích, 1908
Skleněný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sbíрка fotografií, sg. 0223

Rudolf Bruner-Dvořák: Přáderna bavlny firmy J. Sehnoutka v Černožicích, 1908
Skleněný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sbíрка fotografií, sg. 0225

Rudolf Bruner-Dvořák: Přádlna bavlny firmy J. Sehnoutka v Černožicích, 1908
Sklenný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sbirka fotografií, sg. 0226

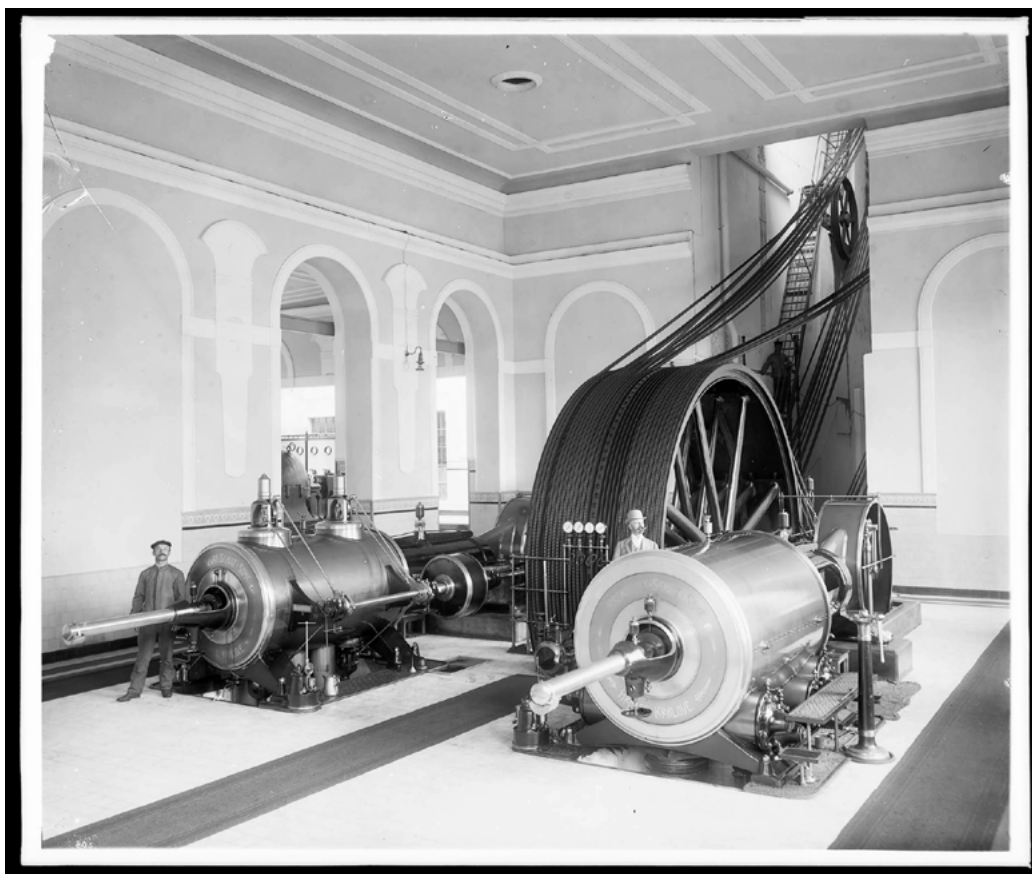
Rudolf Bruner-Dvořák: Přádlna firmy Bratři Joklové v Humpolci, 1908
Kontaktní kopie z nedochovaného skleněného negativu 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sbirka fotografií, sg. 0237

Rudolf Bruner-Dvořák: Přádelna firmy Bratři Joklové v Humpolci, 1908
Sklenný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 0238

Rudolf Bruner-Dvořák: Interiér mechanické tkalcovny firmy František Brůna v Plavech, 1908
Sklenný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 0239

Rudolf Bruner-Dvořák: Přáderna firmy Josef Bartoň v Náchodě, 1908
Skleněný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sbíрка fotografií, sg. 0253

Rudolf Bruner-Dvořák: Přáderna firmy Josef Bartoň a synové v Náchodě, 1908
Skleněný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sbíрка fotografií, sg. 0254

Rudolf Bruner-Dvořák: Záběry z provozu Komárovských železáren, 1908
Skleněný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sbíрка fotografií, sg. 0284

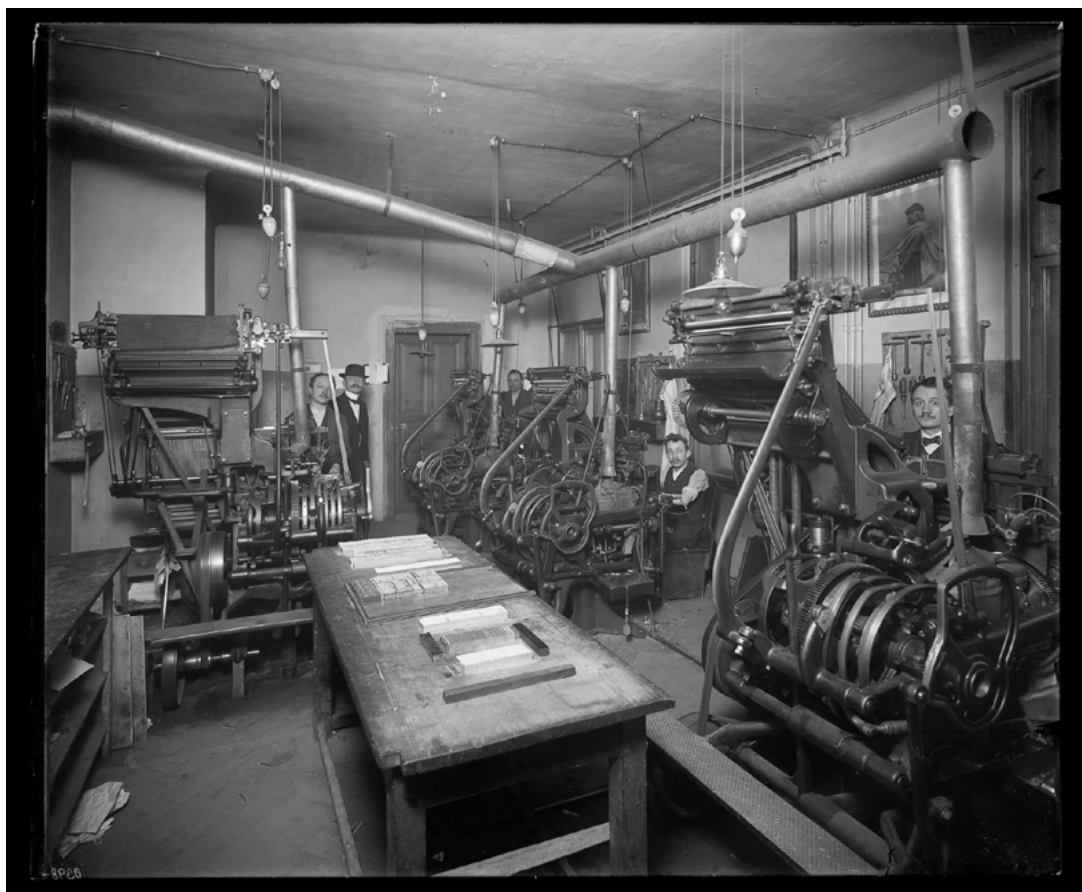
Bruner-Dvořák: Výroba kočárů, povozů a automobilových karoserií firmy O. Jech v Praze, 1913
Skleněný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sbíрка fotografií, sg. 0387

Bruner-Dvořák: Výroba kočárů, povozů a automobilových karoserií firmy O. Jech v Praze, 1913
Sklenný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 0388

Bruner-Dvořák: Výroba kočárů, povozů a automobilových karoserií firmy O. Jech v Praze, 1913
Sklenný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 0389

Bruner-Dvořák: Provozy tiskárny Koppe-Bellmann (později Melantrich), po 1913
Skleněný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 0398

Rudolf Bruner-Dvořák: Požár cukrovaru, snad Čakovice, 1910
Skleněný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 11212

Jaroslav Bruner-Dvořák: Česká akciová mlékárna v Praze – Vršovicích, 1927
 Skleněný negativ 18 x 24 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 11525

Jaroslav Bruner-Dvořák: Česká akciová mlékárna, duben 1934
 Skleněný stereonegativ, 9 x 17,5 cm. Archiv NTM, f. 800 nezpracovaná část, kr. 83

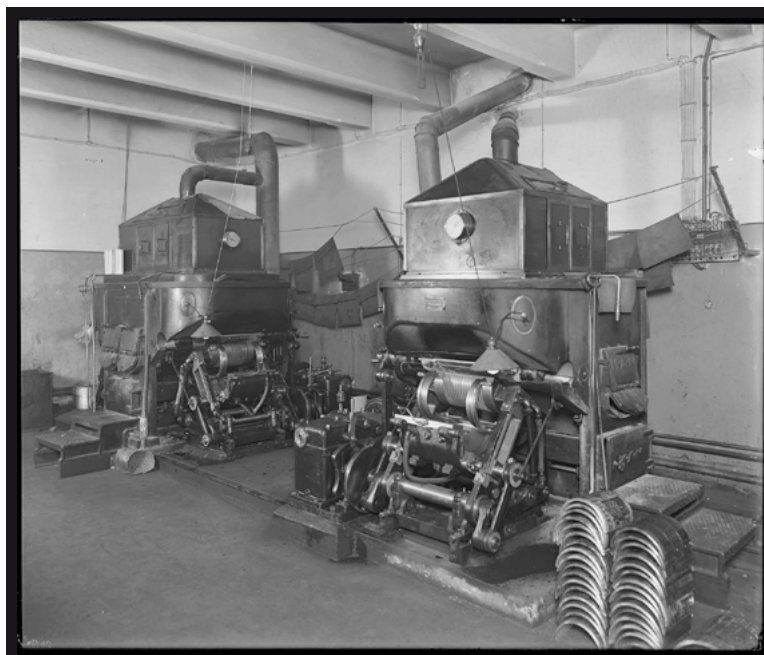
Neznámý autor: pracovníci Valdštejských železáren v Sedlci u Rokycan r. 1873,
Lewis Wickes Hine: Malí dělníci v prádelně r. 1911

6.1.3 Detaily

Vzhledem k tomu, že byly fotografie vytvářeny na objednávku, je třeba předpokládat, že si zákazník přál takové snímky, na kterých bude dobře patrné, až vyloženě názorné, co prezentují. V rámci industriální fotografie bychom tak mohli hovořit o polodetailech z výroby nebo o záběrech jednotlivých strojů, viz např. tiskařské stroje (sg. 0414, str. 53), parní stroje (sg. 0490, str. 56) či pohled do výroby karbidu (sg. 11523, str. 56). Zejména zde však půjde o snímky hotových výrobků, tedy de facto o produktovou fotografii.

V tvorbě firmy Bruner-Dvořák máme dochován příklad fotografií výrobní řady kočárů a automobilových karosérií kočárovny a karosárny Pokorný-Beiwl z Prahy. Dvacet snímků na skleněných negativech formátu 18 x 24 cm (sg. 1846–1864, ukázky viz str. 54–55) představuje výrobky v rozpětí let asi 1905–1912, od kočárů po různé typy automobilů. Je pravděpodobné, že fotograf docházel do firmy na pozvání vždy po dokončení nové karosérie. Měl určené místo s dobrými světelnými podmínkami a pozadím, které příliš nerušilo, zřejmě někde na dvoře domu nebo před ním. Některá vozidla (všechna fotografovaná z levé strany) mají pozadí vykryto plachtou nebo je vyretušované. Snímky měly pravděpodobně posloužit jako podklady ke katalogu výrobků nebo pro nějaký propagační firemní tisk.

U Jaroslava se ve třicátých letech objevují aranžované záběry menších produktů, které fotografoval dle požadavků přímo na místě a následně snímky vykrýval (viz sg. 11573, 25672, 25726, fotografie z nezpracované části, stereofotografie, kr. 83). Oproti tomu například Josef Sudek a Ladislav Sutnar mohli při práci pro nakladatelství Družstevní práce a prodejnu Krásná jizba pracovat z pohledu obsahu i formy volněji a komfortu ateliéru (vše viz str. 57.)

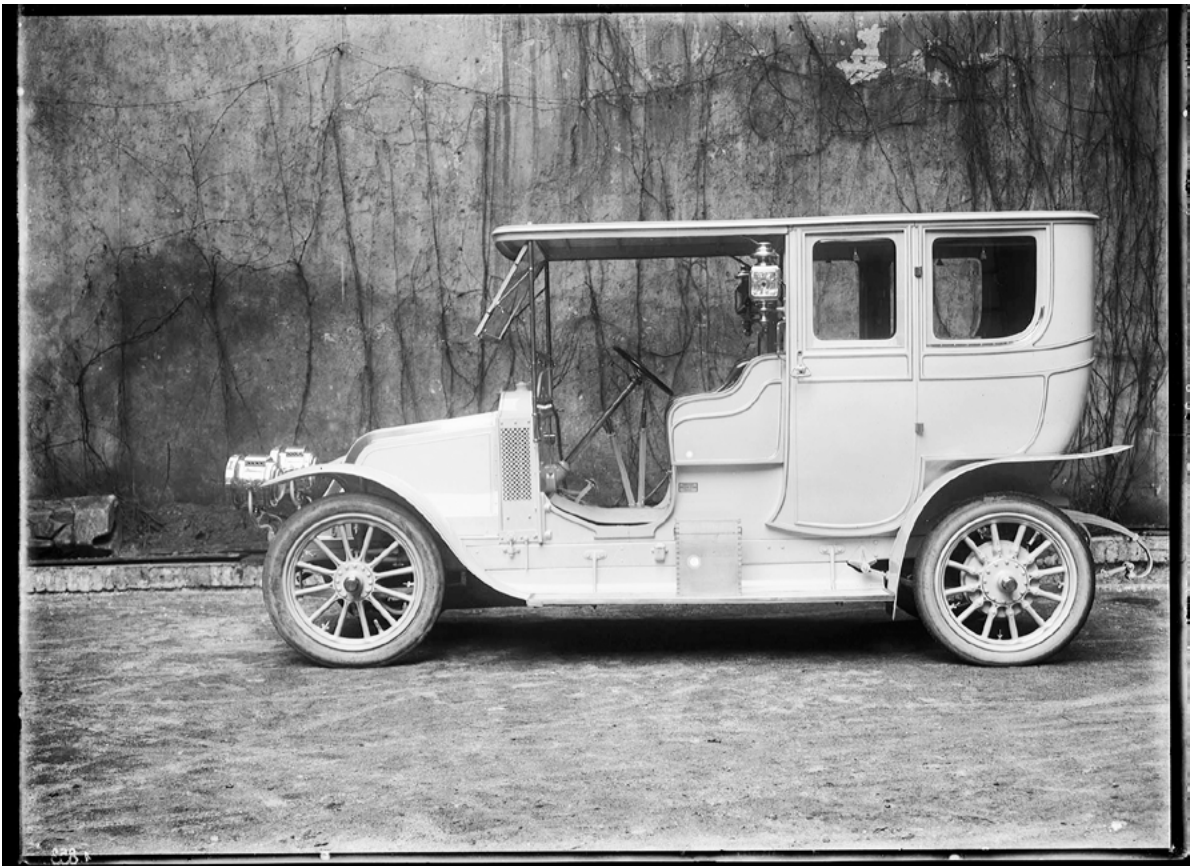
Bruner-Dvořák: Tiskárna Koppe-Bellmann (později Melantrich) v Praze, po 1913
Skleněný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sbirka fotografií, sg. 0414

Rudolf Bruner-Dvořák: Výrobky karosárny V. Pokorný a V. Beiwł, Praha – stavba vozů (kočáry, automobily), cca 1905–1912
Skleněný negativ 18 x 24 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sbířka fotografií, sg. 1848

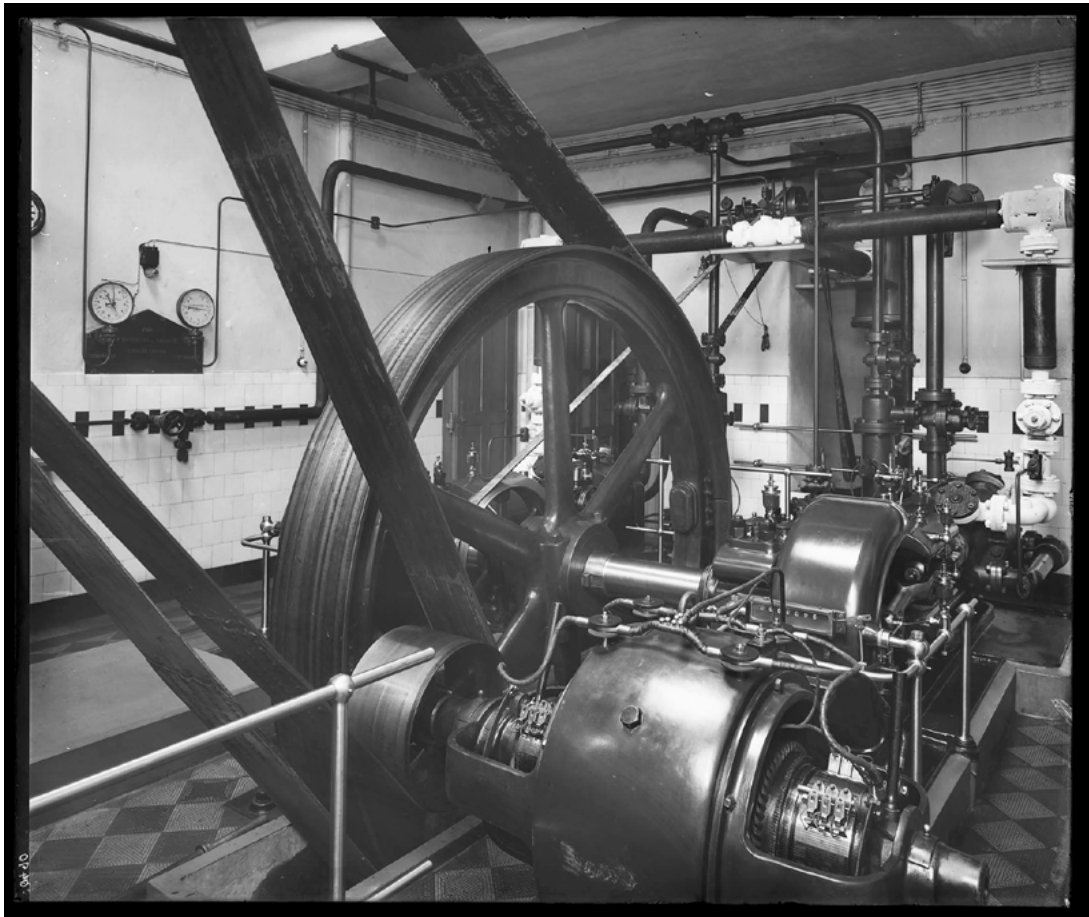
Rudolf Bruner-Dvořák: Výrobky karosárny V. Pokorný a V. Beiwł, Praha – stavba vozů (kočáry, automobily), cca 1905–1912
Skleněný negativ 18 x 24 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sbířka fotografií, sg. 1863

Rudolf Bruner-Dvořák: Výrobky karosárny V. Pokorný a V. Beiwel, Praha – stavba vozů (kočáry, automobily), cca 1905–1912
Sklenný negativ 18 x 24 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sbíрка fotografií, sg. 1853

Rudolf Bruner-Dvořák: Výrobky karosárny V. Pokorný a V. Beiwel, Praha – stavba vozů (kočáry, automobily), cca 1905–1912
Sklenný negativ 18 x 24 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sbíрка fotografií, sg. 1855

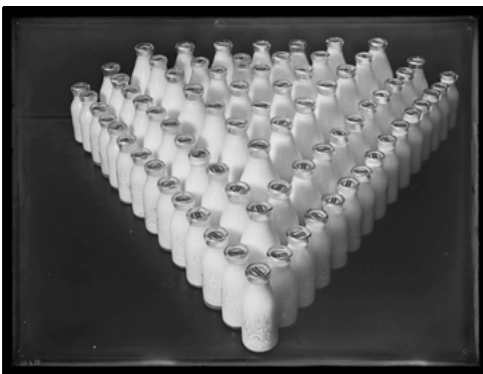
Rudolf Bruner-Dvořák: Chladicí zařízení Linde pro Ústřední pražská jatka, 1908
Skleněný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sbíрка fotografií, sg. 0490

Rudolf Bruner-Dvořák: Výrobní provozy továrny na výrobu karbidu, 1908
Skleněný negativ 18 x 24 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sbíрка fotografií, sg. 11523

Jaroslav Bruner Dvořák: Zátíší s výrobky České akciové mlékárny, 1934
Skleněný negativ 9 x 17,5 cm, stereofotografie. Archiv NTM, f. 800 nezpracovaná část, kr. 83

Jaroslav Bruner Dvořák: Produktová fotografie pro mlékárnu v Radlicích, 1935,
pro První moravskou továrnu uzenářského zboží a konzerv J. Satrapa ve Studeném, 1930
a model plynojemu pro firmu Logia a.s. v Praze, 1930
Skleněný negativ 18 x 24 a skleněné negativy 13 x 18 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 11573, 25672 a 25726

Josef Sudek, Ladislav Sutnar: Produktová fotografie pro Družstevní podnik, 1931, 1935, 1936

6.1.4 Světlo

Spíše okrajovou kategorií z pohledu počtu zastoupených snímků je ta, kde dominují kromě objektů i krásné variace na téma světlo. Jedná se především o fotografie interiérů továrenských budov. Například na snímku z Komárovských železáren (sg. 0278) proniká světlo do interiéru dílny střešními světlíky a vytváří až dojem sakrálního prostoru. Ambientní světlo zde vytváří specifický charakter a rukopis těchto snímků se podobá například práci Josefa Sudka a Josefa Drahomíra Růžičky (viz str. 60). Fotografie mají odlišnou atmosféru a dostávají určitou dynamičnost. Vzduch a továrenský prach na nich jako by ožil, tepal a hýbal se. Zároveň prvek světla a slunce zdánlivě polidšťuje odcizenou továrenskou strohost. Těchto snímků nalezneme u ateliéru Bruner-Dvořák jen několik, možná proto, že se nejedná o typické fotografie, které by se hodily do reprezentativního fotoalba nového moderního podniku. Některé snímky zachycují výrobu ve starších budovách, například Komárovských železáren, jejichž světelné podmínky nebyly příliš dobré, ale umožnily fotografovi pográt si s oblíbenými světelnými efekty slunečních paprsků a vytvořily tak příležitost dodat obrazům více snivou atmosféru než popisnost provozu (sg. 0276, str. 60). Fotografie z textilní továrny na výrobu vojenského sukna a vlněných látek z Humpolce zaujmou značnou syrovostí a nehostinným, bizarním prostředím, které svým vzhledem a atmosférou odkazuje klidně na dobu o 50 a více let starší (sg. 0233, 0234, str. 59).

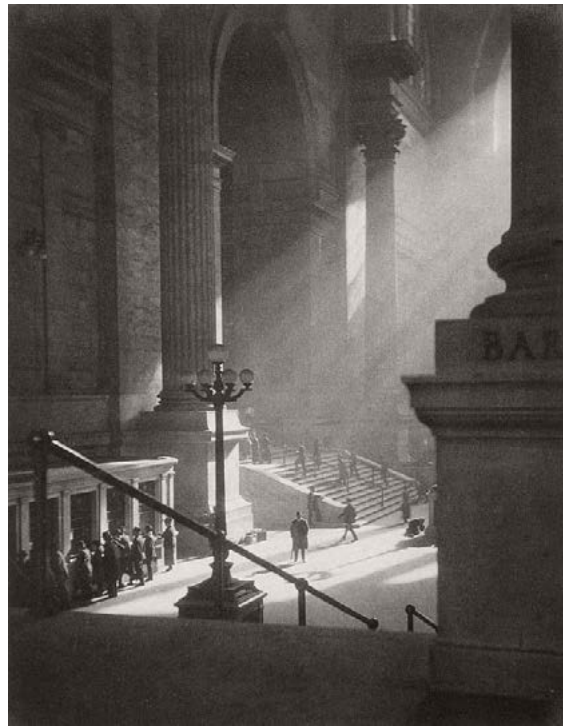
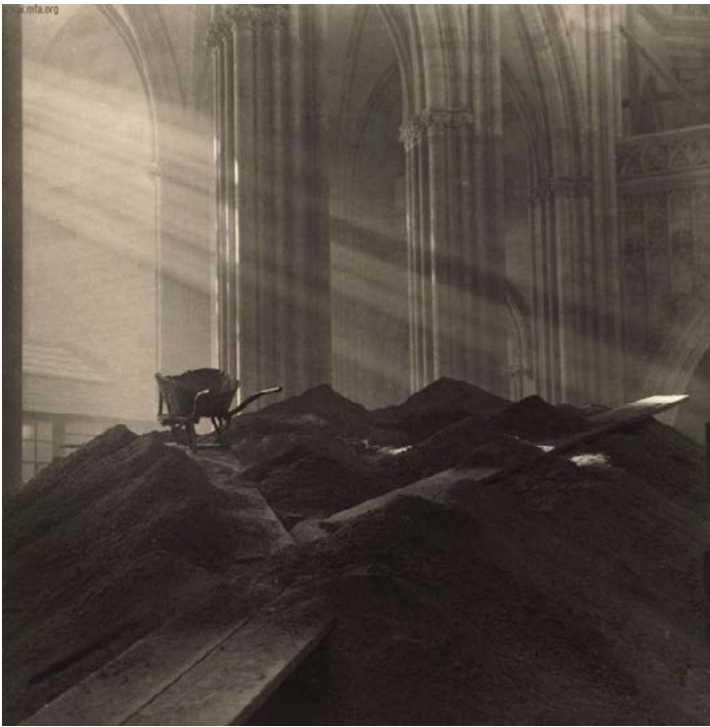
Rudolf Bruner-Dvořák: Provoz Komárovských železáren, 1908
Skleněný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 0278

Rudolf Bruner-Dvořák: Textilní továrna Emerich Dítě v Humpolci, 1908
Skleněný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 0234

Rudolf Bruner-Dvořák: Textilní továrna Emerich Dítě v Humpolci, 1908
Skleněný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 0233

Josef Sudek: Rekonstrukce katedrály sv. Víta r. 1928, Josef Drahomír Růžička: Pensylvánské nádraží, 1926

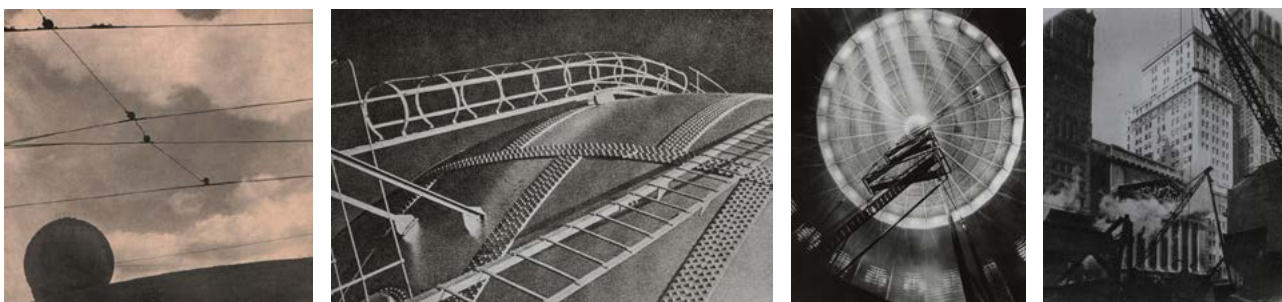
Rudolf Bruner-Dvořák: Provoz Komárovských železáren, 1908
Sklenný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sbirka fotografií, sg. 0276

6.1.5 Jiný pohled na industriál

Mezi lety 1918–1945 se u nás i ve světě objevila fotografická avantgarda, která ráda pracovala i s industriálními tématy. Typický pro ni byl pohled z ptačí nebo žabí perspektivy, hry s diagonálami, objevování krásna ve zdánlivě neestetických průmyslových motivech, práce s výřezem, manipulace s velikostí předmětu a oslava moderního života, architektury a výrobků. Ve 20.–30. letech tvořili takové fotografie například Jaromír Funke, Eugen Wiškovský, Jaroslav Rössler, Vladimír Hipman, Miroslav Hák, Pavel Altschul, Alexander Paul či Josef Drahomír Růžička. Tito autoři nahlíželi na industriální témata novým neotřelým výtvarným způsobem. Tento pohled jsem ve tvorbě Jaroslava mezi jeho dochovanými fotografiemi v rámci sbírky NTM nenašel. Nevíme, zda se Jaroslav věnoval také volné tvorbě, ve které bychom našli podobný umělecký přístup, ale zdá se, že se zaměřoval spíše jen na zakázkovou fotografii, která měla samozřejmě jiný výtvarný charakter a jiný účel.

Jaromír Funke, 1932; Eugen Wiškovský, 1932; Jaroslav Rössler 1926; Vladimír Hipman, 1930

Miroslav Hák, 1958; Pavel Altschul, 1923; Alexander Paul, 1934; Josef Drahomír Růžička, 1921

6.2 Proces tvorby industriálních fotografií bratrů Rudolfa a Jaroslava Brunera-Dvořáka

Rudolfovou doménou byly sice momentní fotografie, avšak zvládal profesionálně i fotografie, které vyžadovaly dokonalé aranžmá a koordinaci velkých skupin. Tak tomu bylo nepochybně právě u řady fotografií z továren, které zachycovaly dělníky při práci v dobách, kdy bylo potřeba kompenzovat nedostatek světla délkou expozice snímku. Pracovníci byli instruováni, v jakých vypovídajících pozicích mají vydržet – podle světelných podmínek v řádu několika minut. Při fotografování interiérů při nedostatečném osvětlení někdy fotografové používali magnésiový blesk a pomocí bleskového prášku uměli navodit poměrně přirozené osvětlení. Bratři zachycovali interiéry také bez lidí, fotografie pak působí více dojmem tvarových struktur, zatímco přítomnost lidí dává obrazům živost i měřítko, přibližuje výrobní proces i poměr člověka a stroje. Jejich fotografie jsou dobře zaostřené, naexponované a pečlivě zaranžované. Je vidět, že si místo vždy dobře prohlédli a i u více fotografovaných variant našli ideální stanoviště pro kompozici. Používali stativ a díky dlouhým časům často vypadá nebe, tekoucí voda a větve stromů v důsledku pohybové neostrosti přízračně. Na fotografiích je vidět, že volili zatažené nebe a díky rovnoměrnému nasvícení se vyhnuli ostrým stínům.

Pavel Scheufler a Jan Hozák vyslovili domněnku, že na zakázkách s tak říkajíc méně dynamickými tématy, ale zaměřenými více na práci se světlem, jako byla například jeskyně Postojna, nebo pak i fotografování interiérů továren, měl větší podíl Jaroslav. Rudolf jistě měl průpravu z předchozího snímání šlechtických interiérů, nejde tedy

o řemeslné zvládnutí, které bylo v každém případě profesionální, ale spíše o to, jaký styl kterému z bratří vyhovoval. Rudolfu Brunerovi-Dvořákovi asi příliš nevyhovovala statická ateliérová práce, rád se pohyboval ve společnosti, zajímaly ho události a momentky zachycující okamžiky každodenního života, a tak se jako jeden z prvních českých fotografů orientoval převážně na práci v terénu. Byl velmi precizní fotograf, který i s těžkopádnou fotografickou technikou dokázal pořizovat kvalitní snímky i mimo ateliér. Městským ateliérovým fotografům se do takových činností často nechtělo. I Jaroslav uměl pracovat v terénu, avšak, můžeme-li soudit z dochovaných snímků, nepokračoval v Rudolfových stopách s momentní a reportážní fotografií, ale věnoval se spíše zakázkové dlouhodobější dokumentaci – architektuře a výrobním provozům.

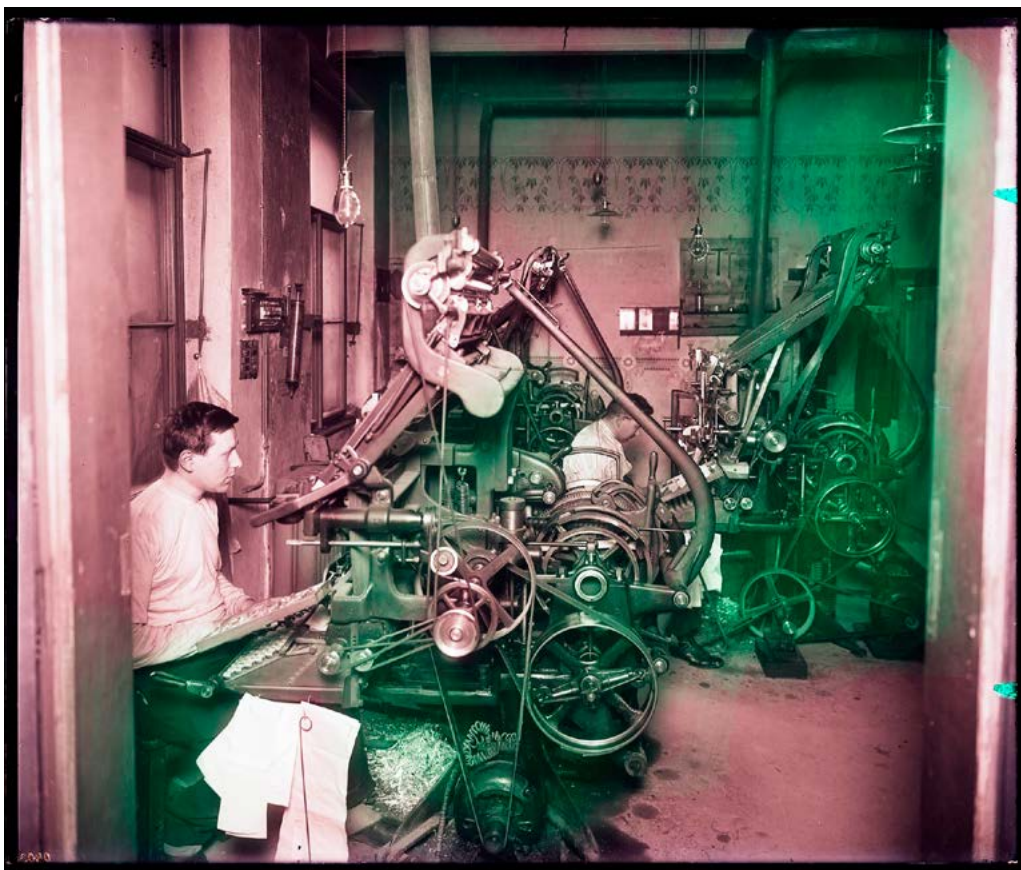
Snímky architektury a provozů továren snímal Rudolf cestovní kamerou na formát 24 x 30 cm se základním objektivem Dagor a širokoúhlým objektivem Aristostigmat nebo vzpěrovou komorou na formát 18 x 24 cm. Rád fotografoval na stereoformát s dvojicí snímků 17,5 x 9 cm. Jeho bratr Jaroslav pak později mimo tyto formáty používal častěji i fotoaparát Zeiss Nettel s objektivem Zeiss Tessar f21, světelnost 4,5 se zásobníkem na 12 desek na formát 13 x 18 cm.

Bratři Brunerové fotografovali na skleněné desky 24 x 30 cm, 18 x 24 cm, 13 x 18 cm a 17,5 x 9 cm opatřené želatinovou emulzní vrstvou o různých citlivostech. V této době byla citlivost suchých želatinových desek oproti dnešní době velmi nízká, a proto byla nutná práce se stativem. Fotomateriál dle dochovaných původních krabic pocházel od věhlasných výrobců fotografických desek: Unger & Hoffmann, Carl Seib, Louis a Auguste Lumière, Verax, Grieshaber.

Součástí fotografické práce byla samozřejmě mimo samotného snímání také práce ve fotokomoře, ve které dostávaly fotografie finální podobu. Ve sbírce je řada negativů retušovaných na emulzní citlivé vrstvě. Tehdy se při retuši používaly barvy rozpustné ve vodě, které po zaschnutí vytvořily na emulzi téměř průhlednou vrstvu. V ateliéru Bruner-Dvořák se používalo tmavě zelené nebo karmínově červené barvivo (koxsin). Cílem takové retuše bylo zvýšení krytí tmavých míst na negativu, které pak vyšly na pozitivu světlejší, což bylo fotografovým záměrem. Jinak ale nebyla přítomnost retuše na pozitivu nějakým nežádoucím způsobem nijak patrná (viz sg. 0403 a 0260, str. 63). Další způsob úpravy negativů, který se v ateliéru používal, bylo úplné vykryvání červenou netransparentní barvou ze strany citlivé vrstvy. To sloužilo zejména u produktových fotografií k úplnému zakrytí nežádoucího pozadí a na výsledném pozitivu byl poté pouze požadovaný objekt na bílém pozadí (viz např. sg. 0286, str. 64). V práci Jaroslava Brunera-Dvořáka jsem také našel fotografie zachycující kováře při práci. Aby mohl být na snímku zachycen zároveň rozžhavený kov i temné okolí kovárny s kováři, musel Jaroslav udělat dva snímky, každý s jinou expozicí. Na prvním snímku smyl emulzi v místě přeexponovaného žáru a na druhém v místech podexponovaného okolí. Obě skla k sobě nakonec slepil a výsledek lze vidět na fotografii sg. 25639, str. 64.

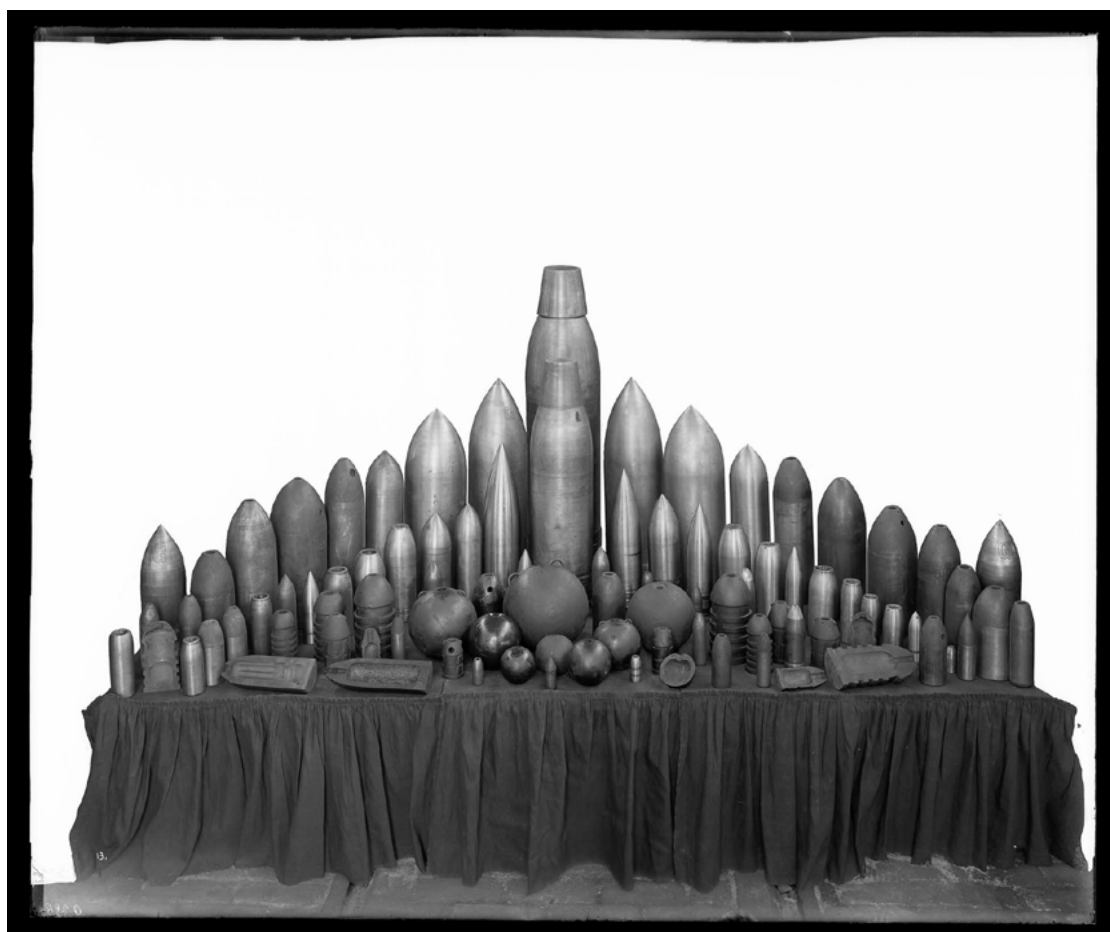
Rudolf Bruner-Dvořák v přijímacím salónu závodu, obklopený svými fotoaparáty, 1910–1913 (Zdroj *Krásné časy*, s. 13)

Bruner-Dvořák: Pracovní záběry z provozu tiskárny Melantrich, po 1913
Skleněný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 0403

Bruner-Dvořák: Továrna na výrobu dámských a pánských klobouků firmy Stanislav Bartoš Praha, 1911
Skleněný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 260

Rudolf Bruner-Dvořák: Vojenské nábojnice vyrobené v komárovských železárnách, 1908
Skleněný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 0286

Jaroslav Bruner-Dvořák: Práce v kovárně, 1938
Skleněný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 25639

6.3 Použití industriálních snímků v dobovém tisku

Fotografie se od počátku staly pro výrobní podniky důležitou součástí jejich prezentace a obchodní strategie. Používaly se v reprezentativních albech, v reklamách, nabídkových katalogích, na výstavách či při výzdobě obchodních prostor. Pravděpodobně nejstarším vydaným souborem tzv. industriálních fotografií na našem území je *Die industriellen Etablissements von Johann Liebieg & Comp.*, (als manuscript gedruckt, Friedland) z roku 1867, v rámci které bylo publikováno čtyřicet fotografií od neznámého autora zobrazující stavby související s podnikáním textilního průmyslníka Johanna Liebiega na Liberecku.

Možnost uplatnění fotografické reprodukce v uvedeném období narůstala, a to jak díky poptávce průmyslníků i obchodníků, tak i díky zdokonalování tiskařských technologií, což zároveň zpětně pozitivně ovlivňovalo rozvoj fotografického oboru.

Fotografie firmy Bruner–Dvořák ve své době nacházely časté uplatnění v tisku, byly využívány k informačním i propagačním účelům, ať v časopisech, např. *Český svět*⁴⁷, *Zlatá Praha*, nebo v knižní podobě, např. *Letem českým světem* J. R. Vilímka z roku 1898.

Vrcholným dílem v tomto směru byla pro firmu Bruner-Dvořák realizace publikace *Český průmysl textilní slovem i obrazem*, která vyšla v Praze roku 1909. Byla připravena pod vedením bankéře Jaroslava Preisse a měla dokumentovat rozmach textilního průmyslu v českém prostředí. Do přelomu 19. a 20. století bylo toto odvětví převážně spojováno s německou národností (Liebieg, Etrich, Haase, Rotter, Faltys a další), ale poté do odvětví začali pronikat podnikatelé hlásící se programově k české národnosti. Příležitost k jejich prezentaci dala Jubilejní výstava Obchodní a živnostenské komory pražské v roce 1908, kde tyto firmy představily své vynikající výrobky. Trvalou památkou na toto „dostižení rakouských Němců“ se měla stát právě zmíněná publikace, jejíž vznik inicioval Spolek českých průmyslníků textilních v Praze. Jednalo se o publikaci především obrazovou, o jakési album, které reprezentovalo i svým důstojným formátem 32 x 45 cm. Fotografie zpracoval a pro fotozinkografický tisk připravil Grafický závod J. Štenc v Praze.

Na práci pro tento svazek pracovali oba bratři, podle tiráže „fotografie většinou zhotovil R. Dvořák-Brunner.“⁴⁸ Předpokládáme, že práce na fotografiích začaly už v roce 1907, vrcholily v roce 1908 a roku 1909 v říjnu kniha vyšla. Soubor obsahuje celkem 240 obrazů různých formátů zachycující exteriéry i interiéry textilních továren, samotnou architekturu a vybavení (často nové) i záběry z provozu a další související náměty, například vilu majitele závodu nebo školní budovu. Z negativů, které jsou dnes uloženy v Archivu NTM, bylo použito 20 snímků, z čehož plyne, že v NTM skončilo opravdu torzo z podkladů firmy Bruner-Dvořák. Nicméně i tak nám umožňuje, abychom si mohli udělat představu o metodě a přístupu tvůrců k tomuto náročnému fotografickému úkolu. Zmíněné dílo je dodnes pozoruhodným svědectvím o kultuře fotografické i polygrafické práce v Čechách a o jejím využití při propagaci textilního průmyslového odvětví na začátku 20. století.

V Archivu NTM se z podkladů publikace dochovaly kromě souborů fotografií firmy Bartoň v Náchodě a Sehnoutka v Černožicích (viz výše) ještě snímky dalších textilních podniků: přádelna bavlny v České Skalici patřící závodu Karla A. Tučka v Hořicích – obsahuje 4 desky 24 x 30 cm – nádvoří přádelny s nakládací rampou (sg. 0230) a tři panoramata celé továrny v krajině (sg. 0228, 0229 a 0231); dále přádelna firmy bratří Joklové v Humpolci vyrábějící lodenové látky a sukna (sg. 0237 a 0238, str. 46 a 47); dále již také zmiňované obrazy strojové haly mechanické tkalcovny f. Brůna v Plavech u Tanvaldu a snímky z provozů textilní továrny na výrobu vojenského sukna a vlněných látek z Humpolce.

Snímky, které tehdy firma Bruner-Dvořák odevzdala, byly velmi kvalitní a i po mnoha letech žily svým vlastním životem. Například firma Josef Bartoň a synové v Náchodě použila snímky zhotovené pro tuto publikaci ještě o dvacet let později v anglickojazyčné propagační brožuře *Standard Exporter of Czechoslovakia. Textile Goods Series 1927–1928*. Snímek sg. 0254 (viz str. 48) zachycující typický provoz v mechanizované tkalcovně s lidmi při práci představuje tak dokonalou evokaci továrního provozu, natolik charakteristickou pro svou dobu, že se stal později až jakýmsi symbolem průmyslové éry. Jeho názornost vedla k tomu, že byl snímek i později používán např. k pedagogickým účelům.⁴⁹

47 Časopis *Český svět* byl vydáván Karlem Hipmanem od roku 1904, nejprve jako čtrnáctideník, pak jako týdeník. Vycházel vždy od podzimu do léta příštího roku, takže se jednotlivé ročníky nekryly s letopočty roků. K jeho zvláštnostem patřilo, že stránky nebyly číslovány. Vzhledem k tomu, že firma Bruner-Dvořák patřila k jeho kmenovým přispěvatelům, umožňuje nám datovat celou publikovaných snímků.

48 Tuto podobu jména fotograf nikdy nepoužíval, jeho české jméno bylo pravděpodobně takto zvýrazněno editory publikace z vlasteneckých důvodů.

49 Viz STURM, A., KALIVODA, K., DVOŘÁK, F.: *Hodiny vlastivědy ve 3., 4. a 5. školním roce*, část obrázková, serie II, Nakladatelství školských příruček A. Dědourek, Třebechovice pod Orebem 1933.

JOSEF BARTOŇ & SONS

SPINNING AND WEAVING MILLS, DYEING WORKS

NÁCHOD (Czechoslovakia)

The ESTABLISHMENT, Founded in 1840, Consists of a COTTON SPINNING MILL With 85,344 SPINDLES, WEAVING MILL With 600 LOOMS, SIZING AND DYEING WORKS

MANUFACTURERS OF :

COPS Ia AMERICAN

INDIGOBLEU, BLACK AND KHAKI COLOURED DRILLS, TWILLS, GRATELS, MOLINOES, BLEACHED WOVEN GOODS, SHEETINGS, RAW AND COLOURED BED TICKINGS, LINEN TWILLS FOR BOOT MANUFACTURERS, RAW MATERIALS FOR PRINTING, BLEACHING AND DYEING WORKS.

La Maison, fondée en 1840, comprend une Filature à 85,344 Brochettes, une Tisseranderie à 600 Méliers et une Teinturerie.

FABRICANTS DE :

La Cannelles américaines, Treillis Bleus d'Inde, Noirs et Khaki; Serges de Coton, Croisés, Molinos, Tissus Blanchis, Draps de Lit, Calicots pour Literie, Ecrus et Teints; Croisés pour Chaussure, Tissus écrus pour Imprimeries, Teintureries et Blanchiment.

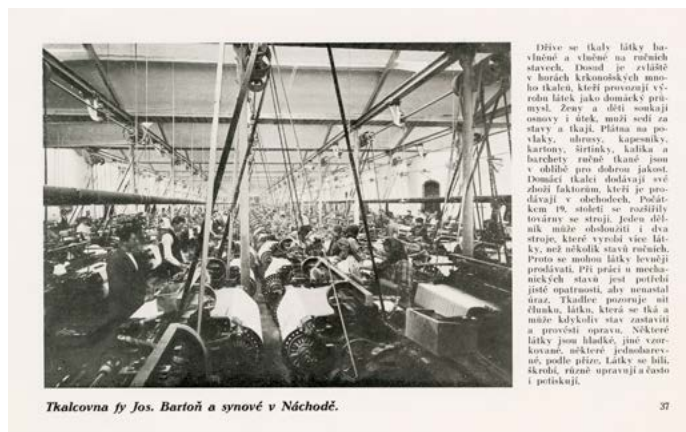
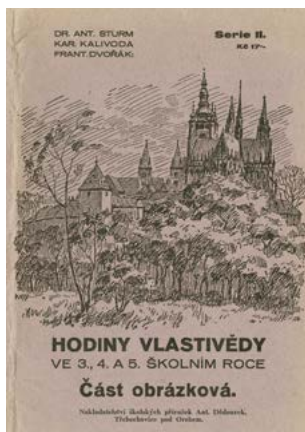

Casa fundada año 1840 y contiene una Hilatura de 85,344 husos, Tejeduría de 600 Telares, Tintorería.

FABRICANTES DE:

Canillas Ia Americanas, Cutis Anils, Negros y Khaki, Sargas de Algodón, Cruzados, Molinos, Tejidos Blanqueados, Tejidos de Algodón para Juego de Cama, Crudos y Tefidos, Cruzados para Zapatos, Tejidos para Imprentas, Tintorerías y Blancuos.

Propagační brožura *Standard Exporter of Czechoslovakia. Textile Goods Series 1927–1928* s reklamou firmy Josef Bartoň a synové
Archiv NTM, f. 809 – Sběrka oborové dokumentace

Tkalcovna fy Jos. Bartoň a synové v Náchodě.

Dříve se tkaly látky havlčné a vláčné na ručních stavcích. Dnesd je zvláště v horách krkonošských mnoho tkalců, kteří provozují výrobu látek jako domácí průmysl. Ženy a děti soukají osnovy i stěže, muži soři za stavy a tkají. Pletna na peřavky, uhřevy, kapemky, kartony, šitinky, kalika a barechty ručně tkané jsou v oblibě pro dobrou jakost. Dnesší tkalci dodávají své zboží faktorům, kteří je prodávají v obchodech. Počátkem 19. století se rozšířily továrny se stroji. Jeden dělník může obsluhovat i dva stroje, které vyrobí více látky, než několik stávů ručních. Proto se mnozí látky levěji prodávají. Při práci u mechanických stávů jsou potřeba jiné opatření, aby nenastal úraz. Tkalce pozoruje nit tlouška, látku, která se tká a může kdykoliv stav zastavit a provést opravu. Některé látky jsou bílé, jiné vycukované, některé jednobarevné, podle úžití. Látky se bílí, škrobí, různé upravují a často i potiskují.

37

STURM, A., KALIVODA, K., DVORÁK, F.: *Hodiny vlastivědy ve 3., 4. a 5. školním roce, část obrázková, serie II*, Nakladatelství školských příruček A. Dědoureka, Třebechovice pod Orebem 1933

ČESKÝ PRŮMYSL TEXTILNÍ SLOVEM I OBRÁZEM.

VYDAL
SPOLEK ČESKÝCH PRŮMYSLNÍKŮ TEXTILNÍCH
V PRAZE.

USPOŘÁDAL
DR. JOSEF PREISS.

Josef Preiss

1909

TKALCOVNA, ÚPRAVNA A BAREVNA FIRMY JOSEF BARTOŇ A SYNOVÉ V NÁCHODĚ (POHLED ZE PŘEDU).

K tomu cíli zakoupil J. Bartoň st. mlýn v Bračce (Staré Město nad Metí), na jehož místě postavena parní barvírna, tiskárna a malá mech. tkalcovna, tehdy jen o 26 stavech. Tím dán základ pro rychle vzrůstající, každým rokem rozšiřovaný závod tovární.

Co se ročně vydělo, to zrovna investováno do nových budov a strojů.

V téže době počali také vyvíjeti velice intenzivní činnost synové výše jmenovaného Jos. Bartoň ml. a Cyril Bartoň.

R. 1892 osazili se Josef, na to za rok Cyril a změněna dosavadní firma na Josef Bartoň a syn a hned na to na Josef Bartoň a synové.

Závod opět značně rozšířen a specialisován, rozvíjel se rychle a záhy dosáhl dnešní výše.

Tkalcovna vyrábí ročně 9 milionů metrů různých molin, kopra, grádů a pod. Většina látek těch obarví se ve vlastní moderní barvírně na hladkomodro indychem a jako látka pravobarevná těší se nejlepší pověsti v celém mocnářství rakousko-uherském. V posledních letech opanován tih i v Orientě, Malé Asii a vedlejších zámožných krajinách.

Ve svém oboru jest barvírna závod speciální a co takový v Rakousku nevístí. Snaha, aby výrobky zůstaly kvalitativně stejné a přece vždy každé konkurence schopné, a aby závod na všechny strany byl neodvislý, vedla firmu ku postavení vlastní moderní prádelny na bavlnu. Tak položen dne 21. března 1905 základní kámen nové velké prádelně.

Prádelna původně na 33.000 vřeten zvětšena na 75.000 vřeten. Zařízení a uspořádání jest nejmodernější a nezádá si v ničem, ba i předtí v mnohých ohledech závody anglické.

Starší část jest opatřena po-

Závěr

Firma Bruner-Dvořák byla založena fotografem Rudolfem Brunerem-Dvořákem v Přelouči roku 1887 a po dvou letech se přemístila do Prahy. Téměř od začátku se fotograf soustředil převážně na tzv. momentní fotografii, dnešní terminologií reportážní. Tématický rozsah jeho tvorby byl značný. Fotografoval společenské a kulturní události, velké pražské výstavy na přelomu 19. a 20. století, dokumentoval rozmach Prahy, technické novinky a jejich uplatnění v praxi, stavební rozvoj města, zábavy aristokracie i měšťanské společnosti. Mimořádné postavení mu dodaly přátelské kontakty s následníkem trůnu Františkem Ferdinandem d'Este, který jej zval nejen na své různé akce, ale otevřel mu dveře také k zakázkám jiných aristokratických rodů. Svěbytnou součástí tvorby Brunera-Dvořáka bylo vojenství, různá cvičení nejen pozemní armády, ale také c. k. rakousko-uherského válečného loďstva na Jadranu. V této tématice se na začátku 20. století etabloval jako jeden z nejvýznamnějších fotografů nejen v českém prostředí. Poměrně častým tématem jejich firmy však byla i technika a průmysl.

Živnost, v níž Rudolfovi již pravděpodobně od roku 1906 intenzivně pomáhal jeho nevlastní bratr Jaroslav, získávala na počátku 20. století celou řadu atraktivních zakázek od průmyslníků se zadáním obrazem dokumentovat rozmach jejich podniků, technické vybavení a výrobní postupy. V tomto směru tvořila do roku 1914 vrchol zakázka fotografií pro reprezentativní publikaci pod názvem *Český průmysl slovem i obrazem*, jež byla vydána v návaznosti na Jubilejní výstavu Obchodní a živnostenské komory pražské pořádanou v roce 1908. Kromě nejvíce zastoupeného textilního průmyslu nacházíme u bratrů Brunerových také fotografie pivovarů, jatek, cementárny a vápenky v Podolí, tiskáren, průmyslových podniků na Schwarzenberském panství a dokumentaci významných technických staveb, např. nádraží císaře Františka Josefa (později Wilsonovo, dnes Hlavní nádraží).

I po smrti Rudolfa roku 1921 pokračoval Jaroslav v zavedené živnosti, zejména v průmyslové fotografii, zhotovoval dokumentaci stavebních prací na budovách, mostech či železničních tratích a také fotografoval výrobní provozy (např. Hardtmuth, Rako, nábytek Gerstl, Česká akciová mlékárna). O tom, že byli tehdejší zákazníci s odevzdanou prací spokojeni svědčí i to, že si u stejné firmy objednávali fotografie opakovaně, třeba i po dvaceti letech a firma se v silné konkurenci udržela až do Jaroslavovy smrti v roce 1942.

Fotografickou produkci bratrů Rudolfa a Jaroslava Brunera-Dvořáka v oblasti industriální fotografie lze bezpochyby označit za vysoce profesionální a technicky precizně zpracovanou. Nevytvářeli snímky s úmyslem upozornit na sociální problematiku jako třeba Hine, ani se nezaměřovali na čistě výtvarnou stránku předloh jako například Funke. Jejich čistě zvádnuté řemeslo bylo vytvářeno na základě zakázek, sloužilo jako prezentace průmyslové výroby objednavatelů a nám dnes slouží jako dokument zachycující již neexistující obraz dob minulých a také jako pramen pro historická bádání. Fotografie pořízené do první světové války jsou mnohdy svým obsahem velmi působivé a tento dojem je často umocněn také použitím velkoformátové kamery.

Do Archivu Národního technického muzea se dostal jen zlomek z celkové pozůstalosti firmy Bruner-Dvořák, většinou se jednalo o negativní skleněné desky formátu 9 x 17,5 cm, 13 x 18 cm, 18 x 24 cm a 24 x 30 cm. Podle vzpomínek synovce Jaroslava Brunera-Dvořáka se tak stalo v roce 1953. V přírůstkových knihách NTM k tomuto předání bohužel nic nenalzáme. Díky neutěšeným podmínkám, které v minulosti panovaly nejen v tomto muzeu, ale i v dalších paměťových institucích, se dostává sbírce náležitá péče teprve v posledních letech. Škody, které na části sbírky napáchala povodeň v roce 2002, jsou však nevratné.

Doufám, že i díky mému přispění se sbírce dostane větší pozornosti i v dalších ohledech. Za poslední rok se mi během přípravy této práce podařilo zdigitalizovat 2038 z celkového počtu 3090 fotografií (2 978 negativů a 112 dobových pozitivů) a rád bych výhledově zdigitalizoval i zbytek fotografií firmy Bruner-Dvořák. Část sbírky již byla digitalizována dříve (zejména soubor rakousko-uherského námořnictva) a nyní tedy zbývá zpracovat něco málo přes 500 negativů. Více než 1200 negativů jsem také očistil a přebalil do nekyselých obálek, takže mohly být přemístěny z prozatimního uložení v depozitáři do chladicí komory natrvalo k ostatním negativům. Část negativů jsem předal na desinfekci a očištění do restaurátorského oddělení.

Digitalizace je nejen prostředkem ke zpřístupnění fotografií, ale také výrazným pomocníkem při práci se sbírkou, bez ní by bylo zpracování fotografií takřka nemyslitelné. Zvětšení fotografií mi umožnilo číst detaily a na jejich základě přesněji určovat snímky. Díky tomu, že jsem vedle sebe dal všechny digitalizované snímky a procházel jsem je, mohl jsem objevit, že se místy do jednoho souboru dostaly omylem i nějaké snímky z jiného celku a dokázal jsem k sobě přiřadit odpovídající pozitivy a negativy.

Dalším z hmatatelných výsledků mé práce je – byť ne zatím definitivní – ale první souhrnný soupis fotografií Rudolfa a Jaroslava Brunera-Dvořáka nacházející se v Národním technickém muzeu. Soupis v podobě tabulky je k nahlédnutí v příloze.

V rámci přípravy práce jsem narazil na řadu úskalí, se kterými se potýkají pravděpodobně všichni, kteří pracují přímo s prameny, zejména na nedostatky v evidenci a zpracování sbírky. Řadu z nich se mi podařilo za pomoci kolegů z Archivu NTM rozklíčovat a opravit. Během práce jsem zabíhal také do práce historika – určování snímků, ověřování obsahu a jejich datace. Některé informace se mi podařilo určit srovnáním, zejména v období do roku 1914, kdy sehrála velkou roli přístupnost *Českého světa* v elektronické podobě. Ovšem k určení a bližšímu popisu především Jaroslavových fotografií z období první republiky bude potřeba mnohem širšího bádání. O jeho životě toho bohužel nevíme mnoho a jeho fotografická pozůstalost, jehož další část jsem díky této práci odkryl, ještě čeká na souhrnné zpracování, určení, podrobnější zhodnocení a případné interpretace.

Práce takového charakteru je ovšem časově náročná a zasloužila by si získání grantu, v rámci kterého bych dokončil to, co jsem touto svojí prací začal – tedy celková revize, určení, uložení, digitalizace a zpřístupnění všech fotografií firmy Bruner-Dvořák v Národním technickém muzeu. Inspirací v tomto směru se mi stala nedávno vydaná publikace Miroslavy Přikrylové představující obrazový katalog fotografií Jindřicha Eckerta uložených v Archivu hl. m. Prahy.

Soubory fotografií firmy Bruner-Dvořák jsou nejenom fotograficky zajímavé, ale také přinášejí jedinečné svědectví o výrobě bezmála před sto lety a jsou vynikajícím pramenem k historii techniky a technologie. Domnívám se, že výsledky této práce se mohou stát východiskem nebo pomocí pro další bádání. Pro kolegy jsem v dosud neznámé části Jaroslavových fotografií objevil cenné obrazové prameny, o kterých neměli dosud tušení. Konkrétně se jedná o fotografie ze stavby České průmyslové banky na Příkopě od arch. B. Bendelmayera z roku 1932 a záběry z provozů společnosti Hardtmuth z roku 1934, které teď kolegové budou moci využít ve svých odborných pracích a publikacích.

Během práce, kdy mi prošly rukama více než dva tisíce historických skleněných negativů, jsem si také s pokorou uvědomil, jak pracovití a dobří fotografové oba bratři byli. Jejich práce zaujímá bezpochyby v historii české fotografie v oblasti industriálních snímků významné místo.

Jaroslav Bruner-Dvořák: Stavba budovy ministerstva zemědělství, 1929
Skleněný negativ 13 x 18 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, nezpracovaná část, kr. 8

Prameny a literatura

Archiv Národního technického muzea, fond 800 – Sběrka fotografií

BERAN, Lukáš a VALCHÁŘOVÁ, Vladislava (eds.): *Pražský industriál, technické stavby a průmyslová architektura Prahy*. Praha: ČVUT, 2007.

BEZDĚK, Ladislav a FROUZ, Martin: *Digitální a digitalizovaná fotografie pro vědecké účely v praxi památkové péče*. Praha: Národní památkový ústav, 2014.

CENKER, Petr: Zaplavené fotografie. In: *Století letectví v zemích Koruny české*. PLAVEC, Michal (ed.). Praha: Národní technické muzeum, 2010. S. 135–159.

Český průmysl textilní slovy a obrazy. Uspořádal Jaroslav Preiss. Praha: Spolek českých průmyslníků textilních v Praze, 1909.

Český svět: ilustrovaný čtrnáctidenník. Praha: Karel Hipman, 1904–1929. Dostupný online <<http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/periodical/uuid:9ee4d9f0-6a7a-11e4-9d98-005056825209>> [cit. 2017-09-10]

FRIZOT, Michel (ed.): *A New history of photography*. Köln: Könemann, 1998.

HLAVAČKA, Milan a kol.: *České země v 19. století. Proměny společnosti v moderní době I–II*. Praha: Historický ústav, 2014.

HOZÁK, Jan: *Příběh Národního technického muzea*. NTM, Praha: Národní technické muzeum, 2008.

HOZÁK, Jan a SEKYRKOVÁ, Milada: *Archiv pro dějiny obchodu, průmyslu a technické práce po 70 letech*. In: *Archivní časopis*, 2002, 52, č. 4, s. 201–210.

HOZÁK, Jan a SCHEUFLER, Pavel: *Tvář průmyslové doby: svědectví fotografie*. Praha: ČVUT, Výzkumné centrum průmyslového dědictví a Národní technické muzeum, 2007.

JELÍNEK, Jaroslav (ed.): *Rakousko-uherské válečné námořnictvo ve fotografii*. Praha: Národní technické muzeum a Mare-Czech, 2014.

Národní technické muzeum. Dostupný online: <www.ntm.cz> [cit. 2017-10-02]

Průmyslová revoluce v Česku. Dostupný online: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Průmyslová_revoluce_v_Česku> [cit. 2017-10-05]

PŘIKRYLOVÁ, Miroslava: *Fotografický ateliér H. Eckert v Praze: obrazový katalog fotografií uložených v Archivu hl. m. Prahy*. Praha: Archiv hl. m. Prahy a Scriptorium, 2017. 704 s.

SCHEUFLER, Pavel a HOZÁK, Jan: *Krásné časy: Rudolf Bruner-Dvořák, momentní fotograf*. Praha: Grafoprint-Neubert, 1995.

SKOPEC, Rudolf: *Retuš a opravy negativů*. Praha: J. Spousta, 1946.

Směrnice digitalizace Národního technického muzea. Interní dokument.

STEVENS, Alfred: *Impressions sur la peinture*. Paris: Librairie des Bibliophiles, 1886. Dostupný online: <<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k37271b/f33.item>> [cit. 2017-10-31]

ŠTANZEL, Tomáš (ed.): *Preventivní péče, uložení, instalace a ochrana historického fotografického materiálu v různých typech paměťových institucí*. Praha: Národní technické muzeum, 2016.

VÁCHA, Zdeněk a VÁCHOVÁ, Petra: *Od nápravy povodňových škod k nové archivní badatelně (2002–2009). Archiválie NTM se opět zpřístupňují*. In: *Archivní časopis*, 2010, 60, s. 48–58.

Výroční zpráva Národního technického muzea za rok 2016. Dostupný online: <<http://www.ntm.cz/data/vyrocnizpravy/Vyrocnizprava2016.pdf>> [cit. 2017-09-20]

Rozhovory:

PhDr. Jan Hozák, emeritní vedoucí Archivu Národního technického muzea.

Ing. MgA. Tomáš Štanzel, kurátor oddělení Foto-kino Národního technického muzea.

Jmenný rejstřík

A

Adler, Moritz 23
Altschul, Pavel 61

B

Babuška, Milan 21
Becherovi, Bernd a Hilla 13, 34
Bellmann, Carl 23
Bielfeld, Otto 23, 32
Binka, Josef 24
Božek, Romuald 23
Bruner, František 14
Bruner, Václav 14
Brunerová, Helena 14
Brunerová, Marie 15, 20
Bruner-Dvořák, Jaroslav 13–69
Bruner-Dvořák, Rudolf 13–69

C

Čermák, František 14

D

Drtikol, František 23, 32

E

Eckert, Jindřich 23, 32, 35, 69
Ehm, Josef 23

F

Ferdinand d'Este, František 13, 14, 15, 20, 25, 26, 68
Frič, Jan 23
Frič, Josef 23
Fridrich, František 23, 32
Funke, Jaromír 61

G

Groll, Adreas 35

H

Hájek, Karel 23
Hák, Miroslav 61
Heckel, Vilém 23
Hine, Lewis Wickes 32, 44
Hipman, Vladimír 61
Hozák, Jan 13, 61

J

Jirásek, Václav 13

K

Kohout, Josef 23
Kranzfeld, Ignác 23, 32
Krátký, František 22, 23, 24, 32, 44
Karel, Ferdinand 25
Kruis, Karel 23
Kříženecký, Jan 35

L

Langhans, Jan 23, 32
Lanna, Vojtěch 23

M

Maloch, Karel 23

P

Paul, Alexander 61
Pietzner, Carl 23, 32
Posselt, Jan 23
Preiss, Jaroslav 65

R

Ressler, Josef 23
Riis, Jacob August 32
Rijáček, Jaroslav 20, 23
Rössler, Jaroslav 61
Rotbauer, Jaroslav 13
Růžička, Josef Drahomír 58, 61

S

Schächtl, Josef 23, 32
Scheufler, Pavel 13, 61
Stašek, Ignác 24
Sudek, Josef 53, 58
Sutnar, Ladislav 53
Šmirous, Karel 24

T

Teufel, Carl 14

W

Wiškovský, Eugen 61

Z

Zenger, Karel Václav 23

Příloha č. 1

**Ukázky fotografií firmy Bruner-Dvořák
z Archivu Národního technického muzea
(fond 800 – Sběrka fotografií)**

Jaroslav Bruner-Dvořák: Stavba Vranovské přehrady, 1931
Skleněný negativ 18 x 24 cm. Archiv NTM, f. 800 – nezpracovaná část, kr. 56

Jaroslav Bruner-Dvořák: Stavba Vranovské přehrady, 1931
Skleněný negativ 18 x 24 cm. Archiv NTM, f. 800 – nezpracovaná část, kr. 56

Jaroslav Bruner-Dvořák: Pohled na cukrovar a rafinerii cukru v Dobrovicích u Mladé Boleslavi, 1927
Skleněný negativ 18 x 24 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 11187

Rudolf Bruner-Dvořák: Cementárna v Praze – Podolí, 1908
Skleněný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 0310

Jaroslav Bruner-Dvořák: Interiér vodárny v Káraném, 1927
Skleněný negativ 18 x 24 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 11131

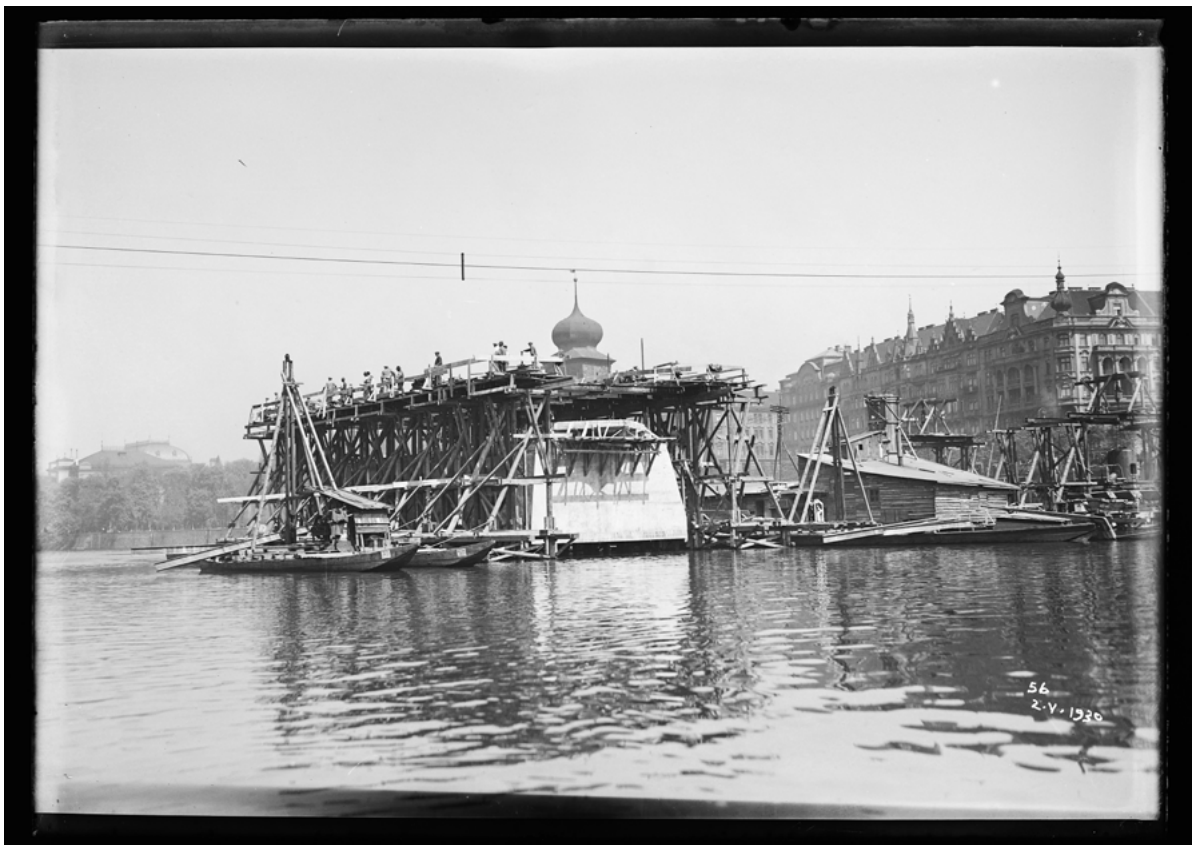
Rudolf Bruner-Dvořák: Ústřední pražská jatka, 1908
Skleněný negativ 24 x 30 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 0485

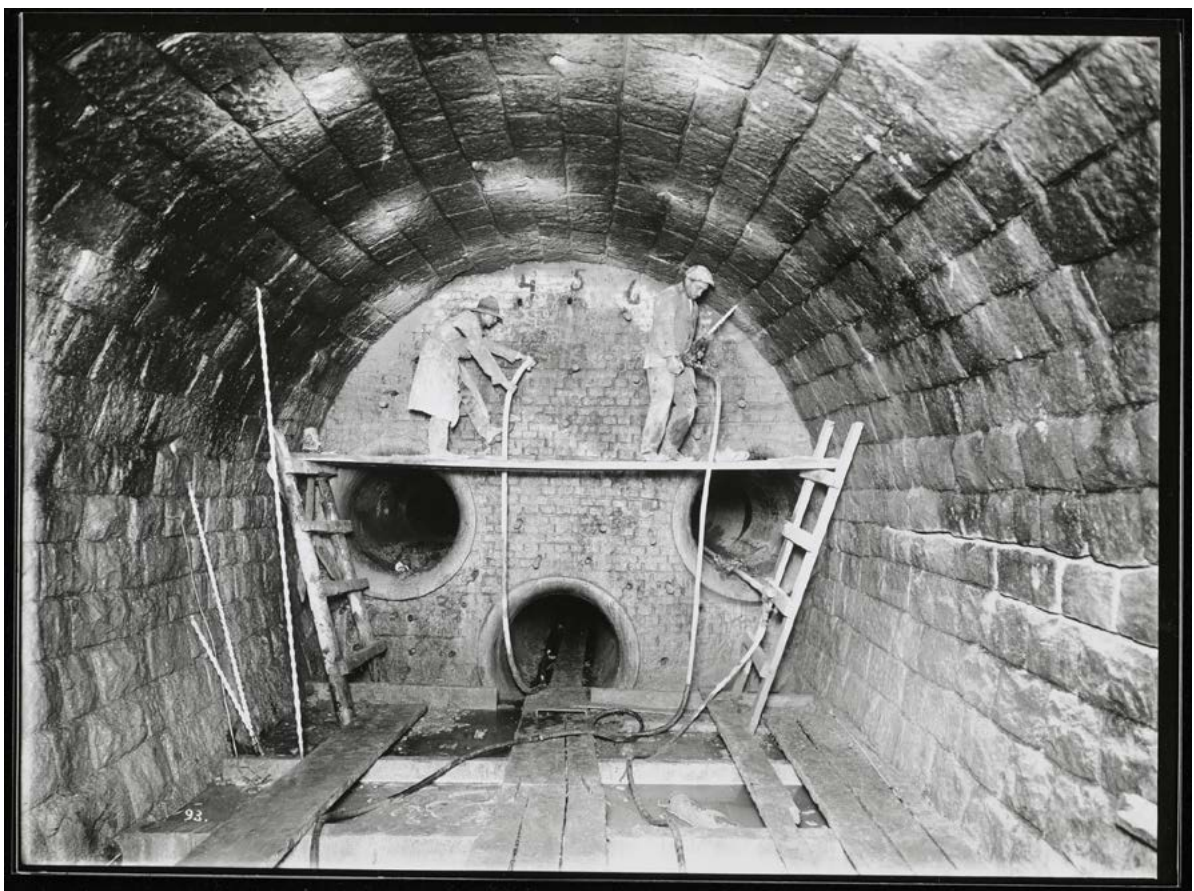
Jaroslav Bruner-Dvořák: Melantrich, umělecký závod grafický v Praze, 1930
Skleněný negativ 18 x 24 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 11103

Jaroslav Bruner-Dvořák: Ortopedické družstvo válečných invalidů, 1927
Skleněný negativ 18 x 24 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, sg. 11389

Jaroslav Bruner-Dvořák: Stavba Jiráskova mostu v Praze, 1930
Skleněný negativ 13 x 18 cm. Archiv NTM, f. 800 – nezpracovaná část, kr. 14

Jaroslav Bruner-Dvořák: Stavba přehrady Les Království, 1920
Kontaktní pozitiv 18 x 24 cm. Archiv NTM, f. 800 – nezpracovaná část, kontakty

Jaroslav Bruner-Dvořák: Stavba tramvajové trati na Václavském náměstí, 1927
Sklenný negativ 13 x 18 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, nezpracovaná část, kr. 63

Jaroslav Bruner-Dvořák: Stavba budovy ministerstva zemědělství, 1929
Skleněný negativ 13 x 18 cm. Archiv NTM, f. 800 – Sběrka fotografií, nezpracovaná část, kr. 35

Příloha č. 2

Soupis fotografií firmy Bruner-Dvořák v Archivu Národního technického muzea (fond 800 – Sběrka fotografií)

Tento soupis v podobě tabulky vznikl jako pracovní nástroj pro evidenci fotografií Rudolfa a Jaroslava Brunera -Dvořáka, které jsou uloženy v Archivu Národního technického muzea. Uvedené údaje vychází z přepisu původních kartotečních lístků a z přepisu informací na originálních ukládacích krabičkách. Řadu informací jsem v rámci této práce doplnil či opravil, nicméně uvedený seznam nemá zatím definitivní podobu. Věřím, že zkompletovaná evidence usnadní dalším badatelům orientaci v této jedinečné sbírce.

signatura	pomocné číslo	popis	datace	počet ks	typ dokumentu	rozměr	poznámka	digitalizace
0217 - 0219		Přádelna bavlny firmy J. Sehnoutka v Černožicích, původní deskové negativy z roku 1908.	1908	3	skleněný negativ	24 x 30 cm	0217 prasklý negativ (slepený po krají), 0218, 0219 prasklý negativ	2017/00001
0220 - 0221		Přádelna Josef Bartoň a synové v Náchodě - exteriér továrny	1908	2	skleněný negativ	24 x 30 cm		2017/00001
0222 - 0227		Přádelna bavlny firmy J. Sehnoutka v Černožicích, původní deskové negativy z roku 1908.	1908	6	skleněný negativ	24 x 30 cm		2017/00001
0228 - 0231		Mechanická tkalcovna, šlichtovna a úpravna fy. E. A. Tuček v Hořicích - původní deskové negativy z roku 1908	1908	4	skleněný negativ	24 x 30 cm		2017/00001
0232 - 0236		Textilní továrna na vojenská sukna, vlněné látky a příkrývky fy Emerich Dítě v Humpolci, původní deskové negativy z roku 1908.	1908	5	skleněný negativ	24 x 30 cm	0233 ulomený roh, plíseň na straně emulze	2017/00001
0237 - 0238		Interiér přádelny firmy bří Joklové v Humpolci, původní deskové negativy z roku 1908.	1908	1	skleněný negativ	24 x 30 cm	0237 negativ není (vyřazen z důvodu rozbití), naskenována kontaktní kopie, 0238 plíseň	2017/00001
0239		Interiér mechanické tkalcovny fy František Bruna v Plavech, původní deskový negativ z roku 1908	1908	1	skleněný negativ	24 x 30 cm		2017/00001
0240		Pohled na budovu mechanické tkalcovny a sušárny na čekanku v Mokrovousích u Sadové firmy Ferdinanda Kozáka, původní deskový negativ z roku 1908.	1908	1	skleněný negativ	24 x 30 cm		2017/00001
0241 - 0242		Přádelna firmy Josef Bartoně a synové v Náchodě, původní deskový negativ z roku 1908.	1908	2	skleněný negativ	24 x 30 cm		2017/00001
0243		Náměstí [neurčeno - městečko v okolí Trutnova]	1906-1910	1	skleněný negativ	24 x 30 cm		2017/00001
0244 - 0255		Přádelna firmy Josef Bartoně a synové v Náchodě, původní deskový negativ z roku 1908.	1908	12	skleněný negativ	24 x 30 cm	0244, 0255 chybí, 0247 dolní část negativu ulomená, 0248 orig.negativ není, místo něj svitkový film a kontaktní kopie, 0249 prasklý negativ slepený lepenkou, okraje desky uražené; 0252 chybí levý horní roh; 0253 naprasklý negativ	2017/00001
0256 - 0264		Továrna na výrobu dámských a pánských klobouků firmy Stanislav Bartoš, záběr z interiérů s převládající výrobou slaměných klobouků, zaměstnanců asi 200	1911	9	skleněný negativ	24 x 30 cm	0264 ulomený levý horní roh, slepeno lepenkou, 0258 plíseň ze strany emulze	2017/00001
0265 - 0274		Ústřední nádraží Františka Josefa I. (pozdější Wilsonovo) v roce 1906. Architekt Josef Fanta, stavba z let 1897 - 1906	1906-1908	10	skleněný negativ	24 x 30 cm		2017/00208 - 0267, 0269, 0273, 0274
0275 - 0287		Záběry z provozů Komárovských železáren, původní deskové negativy z roku 1908-1909.	1908-1909	12	skleněný negativ	24 x 30 cm	0283 chybí	2017/00001
0288 - 0290		Spojené koželužské závody, spol. s. r. o. v Kuklenách u Hradce Králové - pohled na budovy a pracovní interiéry. Původní deskové negativy		3	skleněný negativ	24 x 30 cm		2017/00001
0291, 0291 b		Firma Maštálka Dolní Bousov	1920	2	skleněný negativ	24 x 30 cm		2017/00001
0292 - 0297		Spojené koželužské závody, spol. s. r. o. v Kuklenách u Hradce Králové - pohled na budovy a pracovní interiéry. Původní deskové negativy		6	skleněný negativ	24 x 30 cm		2017/00001
0298 - 0304		Akiová společnost na výrobu usní a koženého zboží fy. H. Bergmann a syn v Novém Bydžově (založeno 1820), pohled na budovy a pracovní interiéry, deskové negativy z roku 1918.	1918	6	skleněný negativ	24 x 30 cm	0300 negativ chybí (rozbito a vyřazeno), není ani pozitiv	2017/00001
0305 - 0310		Pohledy na cementárnu v Praze - Podolí, akiová spol., původní deskové negativy z roku 1908	1908	6	skleněný negativ	24 x 30 cm		2010/800023; 2017/00001
0311 - 0334		Pracovní provozy Prvního měšťanského pivovaru v Praze - Holešovicích (založen roku 1895), původní deskové negativy z cca roku 1907.	1907	22	skleněný negativ	24 x 30 cm	0331 a 0333 chybí; 0319 viz P 23238; 0324 viz P 23236; 0326 viz P 23235; 0327 viz P 23234, 0330 odlomený kousek levého dolního rohu, 0327 rozlomený negativ, v pravém dolním rohu poškozená emulze, 0322, 0323, 0311b plíseň na negativu	0314, 0317, 0326, 0329 - 2014/800022; 2017/00001
0335 - 0344		Vinné sklepy, firma neurčená, snímky z cca roku 1922	1922	10	skleněný negativ	24 x 30 cm		
0345 - 0357		Vinné sklepy fy Karas v Praze - Hostivaři, původní deskové negativy z roku 1922	1922	13	skleněný negativ	24 x 30 cm		
0360 - 0369		Záběry z provozů válcového mlýna a továrny na výrobu karbidového zboží fy. Bohdan Kasper v Lobkovicích, snímky z roku 1908	1908	10	skleněný negativ	24 x 30 cm	0362, 0369 rozbitý negativ	2017/00001
0370 - 0375		Záběr z výrobních provozů akiového mlýna a pekárný fy F. Odkolek, negativy z cca roku 1920	1920	6	skleněný negativ	24 x 30 cm		0370 - 2010/800023;
0376 - 0377		Akiový mlýn a pekárna fy F. Odkolek v Praze - Vysočanech, původní deskové negativy z cca roku 1920	1920	2	skleněný negativ	24 x 30 cm		2010/800023
0378 - 0379		Lokomobily fy Wolf, obchodní zastoupení Š. Jílek, Praha na zemědělské výstavě v Praze, původní negativy z cca roku 1920	1920	2	skleněný negativ	24 x 30 cm		
0380 - 0386		Továrna na výrobu kávoviny, fa Bonda a Lurie, Praha, záběry z pracovních provozů, původní deskové negativy z cca roku 1922	1922	7	skleněný negativ	24 x 30 cm		
0381 - 0386		Továrna na výrobu kávoviny, fa Bonda a Lurie, Praha, záběry z pracovních provozů, původní deskové negativy z cca roku 1922	1922	6	skleněný negativ	24 x 30 cm	0381 plíseň na straně emulze	0386 - 2010/800023; 2017/00001
0387 - 0392		Výroba kočárů, povozů a automobilních karoserií u firmy O. Jech v Praze, záběry z pracovních provozů, původní deskové negativy z cca roku 1911-1913.	1911-1913	5	skleněný negativ	24 x 30 cm	0390 chybí negativ (rozbito a vyřazeno), 0389 plíseň na straně emulze	2017/00001, 2017/00021
0393 - 0425		Provozy tiskárny Koppe-Bellmann (následně Melantrich, grafický umělecký závod s. r. o.) v Praze, pracovní záběry z provozu tiskárny, původní snímky po r. 1913	po r. 1913	31	skleněný negativ	24 x 30 cm	0399 - rozbitý negativ, ale je od něj pozitiv	2017/00021
0426 - 0430		Buštěhradské kamenouhelné doly "Prago" u Dubí u Kladna, negativy z cca roku 1930	1930	5	skleněný negativ	24 x 30 cm		2017/00021

signatura	pomocné číslo	popis	datace	počet ks	typ dokumentu	rozměr	poznámka	digitalizace
0431 - 0434		Pražská úvěrová banka, negativy z cca roku 1930	1930	4	skleněný negativ	24 x 30 cm		
0435 - 0450		Pražské akciové cihelny "Prago" Pražské úvěrové banky v Uhlířevsi a j. (snímky objektů), snímky z cca roku 1930	1930	16	skleněný negativ	24 x 30 cm	0440 odlomený kousek levého horního rohu, 0435, 0441 plíseň ze strany emulze, 0447 prasklý negativ, 0444 odlupující se emulze	2017/00001
0451 - 0455		Budovy filiálek bývalé Anglo - Rakouské banky na území Rakouska-Uherska (Praha, Děčín, Bodenbach - Podmokly a j.), snímky z cca roku 1913	1913	5	skleněný negativ	24 x 30 cm		
0458 - 0460		Interier spořitelny (místo nezjištěno) - bezpečnostní zařízení od firmy Fr. Wertheim a Comp., Vídeň, snímky z cca roku 1913	1913	3	skleněný negativ	24 x 30 cm		
0461		Pohled na objekt Průmyslových závodů, a. s. v Dolním Bousově (spojené cukrovary, lihovar a konzervářský podnik), původní snímky po roce 1930	1930	1	skleněný negativ	24 x 30 cm	0461 plíseň na negativu	2017/00001
0462 - 0465		Interiery továrny na výrobu elektromotorů (místo nezjištěno), snímky po roce 1920	1920	4	skleněný negativ	24 x 30 cm	0465 kaz na emulzi na pravé straně negativu - vislá čára téměř po celé délce skla, 0464 škrábale sklo	2017/00001
0466		Pohled na výkladní skříň obchodu na bývalé Ferdinandově třídě 23 v Praze (prodejny Haas a Čížek), snímek z cca roku 1913	1913		skleněný negativ	24 x 30 cm		
0467 -0469		Skupinové snímky zaměstnanců tiskárny Neubert a synové v Praze Smíchově, snímek z cca roku 1930	1930		skleněný negativ	24 x 30 cm		
0470		Obchody na bývalé Ferdinandově třídě v Praze, dům č. 21, snímky z roku 1905	1905		skleněný negativ	24 x 30 cm		
0471 - 0475		Vodní elektrárna (místo nezjištěno), strojní vybavení od firmy E. A. S. dříve Kolben a spol, snímky z roku 1910	1910	5	skleněný negativ	24 x 30 cm		2017/00001
0476		Interiér tiskárny (místo nezjištěno) v popředí sazečí při práci, snímek z cca roku 1910	1910	1	skleněný negativ	24 x 30 cm		2017/00001
0477 - 0478		Pohled na budovu továrny Breitfeld - Daněk a spol. v Praze - Karlíně, snímky z cca roku 1910	1910	2	skleněný negativ	24 x 30 cm	0478 plíseň na negativu	0477 - 2010/800023; 2017/00001
0479 - 0480		Interiér slévárny (místo nezjištěno), snímky z cca roku 1910	1910	2	skleněný negativ	24 x 30 cm	0480 chybí pravý horní roh, plíseň	2017/00001
0481 - 0483		Snímky cukrovarů z cca roku 1925, místo nezjištěno	1925	3	skleněný negativ	24 x 30 cm		2017/00001
0484		Benzin-elektrické auto, konstrukce F. Křížika, poháněné motorem L a K, rok 1908	1908	1	skleněný negativ	24 x 30 cm	viz P 24294	2017/00001
0485 - 0490		Chladicí zařízení systému Linde vyrobené firmou Ringhoffer pro Ústřední pražské jatky, snímek z cca roku 1908	1908	6	skleněný negativ	24 x 30 cm		2017/00001
0491 - 0493		Pohled do strojovny vodárny v Praze na Smíchově (strojní vybavení od fy Ringhoffer z roku 1908), snímky z cca roku 1910	1910	3	skleněný negativ	24 x 30 cm	0493 prasklý negativ, zdvojené sklo, uprostřed desky tmavé skvrny (chybí emulze); 0492 plíseň na skle	2017/00001
0494 - 0503		Průmyslové podniky na panství knížete Karla Schwarzenberka na Orlíku nad Vltavou, původní deskové negativy z cca roku 1915.	1915	8	skleněný negativ	24 x 30 cm	0500 - 0501 chybí; 0500 - 0501 maskenováno z pozitivu; 0494 - 0495 plíseň na skle	2017/00001
0504 - 0513		Rafinerie cukru Pražské úvěrové banky, dříve A. a C. Liebig ve Skřivanech, snímky z cca roku 1919	1919	11	skleněný negativ	24 x 30 cm	0502 zelená nadržovací maska, 0506, 0512, 0513 plíseň na skle; 0509 plíseň na emulzi	2017/00001
0514 - 0525		Textilní továrny firmy Noe Stross v Libavském údolí a Bělé pod Bezdězem (tkalcovna, přádelna, sklárna). Záběry z provozů a exteriéry budov. Původní deskové negativy z r. 1924	1924	12	skleněný negativ	24 x 30 cm	0525 ulomený roh, 0516 plíseň na skle, rozlomený negativ slepený lepenkou, 0515 plíseň na skle	0518 - 2014/800021; 0521 - 0525, 0530, 0532 - 2017/00021; 2017/00001
0526 - 0533		Tiskárna Státní nakladatelství v Praze, Ostrovní ulice - exteriéry a interiéry, původní deskové negativy z cca roku 1926	1926	8	skleněný negativ	24 x 30 cm	0528 plíseň na negativu, 0524 pravý horní roh odlomený a chybí, maskenováno rovněž i z kontaktní kopie (pozitiv)	0532 - 2017/00021; 0533 - 2010/00245; 2017/00001
0537		Palác Lucerna	1907-1912	1	skleněný negativ	24 x 30 cm	poškozeno povodní 2002	2016/00125
0538		Kostel sv. Jana Nepomuckého na Skalce	1907-1912	1	skleněný negativ	24 x 30 cm	poškozeno povodní 2002	2016/00125
0539		Španělský sál na Pražském hradě	1907-1912	1	skleněný negativ	24 x 30 cm	poškozeno povodní 2002	2016/00125
0540		Nová škola ve Strašnicích		1	skleněný negativ	24 x 30 cm	poškozeno povodní 2002	2016/00125
0541		[blíže neurčeno - kotelna?]		1	skleněný negativ	24 x 30 cm	poškozeno povodní 2002	2016/00125
0542		[blíže neurčeno - kotelna?]		1	skleněný negativ	24 x 30 cm	poškozeno povodní 2002	2016/00125
0543		Budova Justičního paláce (soudu) ve Spálené ulici	1903-1910	1	skleněný negativ	24 x 30 cm	poškozeno povodní 2002	2016/00125
0544		Dům č. p. 227, Na Struze, Praha 1		1	skleněný negativ	24 x 30 cm	poškozeno povodní 2002	2016/00125
0545		Zámek v Hodkově u Zbraslavic (po r. 1912)	1912	1	skleněný negativ	24 x 30 cm	poškozeno povodní 2002	2016/00125
0546		Zámek v Hodkově u Zbraslavic (po r. 1912) - interiér	1912	1	skleněný negativ	24 x 30 cm	poškozeno povodní 2002	2016/00125
0547		Klempířství Rudolf Kleinmond	1907-1912	1	skleněný negativ	24 x 30 cm	poškozeno povodní 2002	2016/00125
0548		Klempířství Rudolf Kleinmond	1907-1912	1	skleněný negativ	24 x 30 cm	poškozeno povodní 2002	2016/00125
0549		Jungmannova třída 34, cca 1907 (Bohuslav Pecha, bandážista a ortopedista; Karel Heger, sedlár)	1907	1	skleněný negativ	24 x 30 cm	poškozeno povodní 2002	2016/00125
0550		Jungmannova třída 34, cca 1907 (Bohuslav Pecha, bandážista a ortopedista; Karel Heger, sedlár)	1907	1	skleněný negativ	24 x 30 cm	poškozeno povodní 2002	2016/00125
0551		[blíže neurčeno - posluchárna?]		1	skleněný negativ	24 x 30 cm	poškozeno povodní 2002	2016/00125
0552		[blíže neurčeno - ordinace?]		1	skleněný negativ	24 x 30 cm	poškozeno povodní 2002	2016/00125
0553		[blíže neurčeno - kotelna?]		1	skleněný negativ	24 x 30 cm	poškozeno povodní 2002	2016/00125

signatura	pomocné číslo	popis	datace	počet ks	typ dokumentu	rozměr	poznámka	digitalizace
0554		[blíže neurčeno - kotelna?]		1	skleněný negativ	24 x 30 cm	poškozeno povodní 2002	2016/00125
0555		[blíže neurčeno - ulice s vinárnou?]		1	skleněný negativ	24 x 30 cm	poškozeno povodní 2002	2016/00125
1768		Budova býv. České eskomptní banky a úvěrního ústavu Praha I, Příkopy, nyní ministerstvo dopravy. Moderní stavba arch. Jarraje a Sakaře z let 1930 - 37. Orig. foto firmy Brunner - Dvořák.	1930-1937	1	skleněný negativ	18 x 24 cm		
1769		Obchodní dům "Bílá labuť" v Praze I, Na Poříčí 23, čp. 1068. Společné dílo arch. Jos. Kitzricha a J. Hrubého z r. 1938, uvnitř zařízený podle plánů arch. J. Gillara. Orig. foto firmy Brunner - Dvořák.	1938	1	skleněný negativ	18 x 24 cm		2010/00073
1770		Obchodní dům býv. firmy Brouk a Babka v Brně, Česká ulice 4, arch. ing. Miroslav Kopřiva 1935. Orig. foto firma Brunner - Dvořák.	1935	1	skleněný negativ	18 x 24 cm		2010/00073
1846-1864		Výrobky firmy "V. Pokorný a V. Beiwl, Praha" - stavba vozů (kočáry, automobily). Snímky z cca r. 1905-1912, foto Brunner - Dvořák, Praha.	1905-1912	19	skleněný negativ	18 x 24 cm		dd/arc/46
1865-1869		Automobil v Praze asi r. 1898. Projížďka továrníka Klubala po Pražském hradu automobilem firmy Benz, asi první automobil na spalovací motor v Praze. Originální negativy firmy Brunner - Dvořák.	1898	5	skleněný negativ	18 x 24 cm		dd/arc/46
1882-1921		Národopisná výstava v Praze v r. 1895, původní deskové negativy z r. 1895 firmy Brunner - Dvořák, Praha.	1895	40	skleněný negativ	18 x 24 cm		dd/arc/46
1922-11000		Zemská jubilejní výstava v Praze v r. 1891, původní deskové negativy firmy Brunner - Dvořák, Praha.	1891	79	skleněný negativ	18 x 24 cm		dd/arc/46, dd/arc/50, dd/arc/33
11001-11015		Vzduchoplavecká škola na Zemské jubilejní výstavě v Praze r. 1891, původní deskové negativy firmy Brunner - Dvořák, Praha.	1891	15	skleněný negativ	18 x 24 cm		dd/arc/33
11016-11044		Sklárna v Oloví u Falknova (Sokolova). Firma: Erste böhmische Glasindustrie A. G. Snímky výroby tabulového skla, zrcadel, tyčového skla kolem roku 1925. Originální skleněné negativy pořízené firmou Jaroslav Brunner - Dvořák, Praha.	1925	29	skleněný negativ	18 x 24 cm		2017/00205 (fotografováno)
11052 - 11085		Firma Jos. Bartoň a synové v Náchodě - snímky výrobních provozů z r. 1925.	1925	33	skleněný negativ	18 x 24 cm	11072 chybí negativ i kontaktní kopie	2017/00001
11086 - 11088		Interier továrny na výrobu kobereců, snímky cca z r. 1925	1925	3	skleněný negativ	18 x 24 cm		2017/00001
11089 - 11096		Poloautomatický mlýn a pila Karla Melichara v Malechově, snímky z r. 1931	1931	8	skleněný negativ	18 x 24 cm		2017/00001
11097 - 11099		Válcový mlýn Bedřicha Schberta v Brandýse nad Labem, snímky z r. 1931	1931	3	skleněný negativ	18 x 24 cm	11099 rozbitý negativ	2017/00001
11100 - 11117		Melantrich umělecký závod grafický v Praze, akc. spol., záběry z provozu tiskárny. Původní deskové negativy cca z r. 1930	1930	19	skleněný negativ	18 x 24 cm	11100 rozbitý negativ, 11113 kaz na emulzi v levém horním rohu	2017/00001
11119 - 11126		Vrty pramenů pitné vody pro vodárnu v Káraném u Brandýsa nad Labem, původní deskové negativy cca z r. 1910.	1910	7	skleněný negativ	18 x 24 cm	11119 chybí	
11127 - 11138		Pohledy na objekt vodárny v Káraném, záběry z provozů a strojní vybavení vodárny. Původní deskové negativy cca z r. 1927	1927	12	skleněný negativ	18 x 24 cm	11131 naprasklý negativ	2017/00001
11139 - 11145		Přečerpávací stanice s vodojemy v Brusce. Vodárna města Prahy, původní deskové negativy cca z r. 1927	1927	7	skleněný negativ	18 x 24 cm	11145 ulomený levý dolní roh, prasklina podélně přes celý	2017/00001
11146 - 11154		Vodárenská zařízení cca z r. 1930, blíže neurčená. Vodárna města Prahy, původní deskové negativy cca z r. 1927	1927	9	skleněný negativ	18 x 24 cm	11153 poškozená emulze; 11146 ulomená pravá část negativu	2017/00001
11174 - 11184		Firma "Frant. A. Urbánek" první hudební nakladatelství a knihkupectví v Praze (pohledy do prodejny hudební literatury). Původní deskové negativy z r. cca 1925	1925	11	skleněný negativ	18 x 24 cm		2017/00001
11185 - 11188		Pohled ma cukrovar a rafinerii cukru, akc. spol. v Dobrovicích u Mladé Boleslavi. Původní deskové negativy cca z r. 1927	1927	4	skleněný negativ	18 x 24 cm		2009/00331
11189		Rafinerie cukru Jindřich Benies a.s. ve Starých Benátkách, 1927	1927	1	skleněný negativ	18 x 24 cm		2009/00331
11190 - 11191		Pohled na akc. cukrovar v Kropáčově Vrutici (Česká spol. pro průmysl cukerní). Původní deskové negativy z r. 1924	1924	2	skleněný negativ	18 x 24 cm	11198 prasklý negativ, kus skla odlomený na horní části skleněné desky	2009/00331
11192 - 11193		Pohled na Spolkový rolnický cukrovar v Mladé Boleslavi. Původní deskové negativy cca z r. 1927.	1927	2	skleněný negativ	18 x 24 cm	11192 odloupaná emulze na několika místech	2009/00331
11194 - 11197		Státní cukrovar ve Zvoleněvsi - pohledy na objekt cukrovaru. Původní deskové negativy cca z r. 1927	1927	4	skleněný negativ	18 x 24 cm	11194 odlomený růžek (levý dolní roh)	2009/00331
11198		Pohled na Spolkový rolnický cukrovar v Horce nad Jizerou. Původní deskové negativy cca z r. 1927	1927	1	skleněný negativ	18 x 24 cm		2009/00331
11199 - 11209		Pohledy průmyslové podniky (cukrovary). 111201-11203 cukrovar Schöller v Mnichově Hradišti.	1927-1929	11	skleněný negativ	18 x 24 cm		2009/00331 - kromě 11199
11210 - 11212		Požár cukrovaru, snad Čakovice. Původní deskové negativy cca z r. 1910, před 1. světovou válkou	1910	3	skleněný negativ	18 x 24 cm		2009/00331
11213 - 11245		Hasiči, hasičské spolky, požární cvičení, požárnícká výzbroj, ustavení Svazu dobrovolného hasičstva v Praze r. 1919. Původní deskové negativy cca z r. 1910, před 1. světovou válkou.	1919	33	skleněný negativ	18 x 24 cm		2011/00032
11246 - 11255		Výbuch kotle parníku Franz Josef I. na Vltavě u Palackého mostu v Praze 19. května 1898.	1898	10	skleněný negativ	18 x 24 cm		
11256 - 11338		Námořní válečné lodě v rakousko - uherském přístavu Terst. Původní deskové negativy z let 1905 - 1914	1905-1914	83	skleněný negativ	18 x 24 cm		dd/arc/44, 2016/00011 (chybí)
11339 - 11352		Námořní válečné lodě v rakousko - uherském přístavu Terst. Původní deskové negativy cca z r. 1910	1910	14	skleněný negativ	18 x 24 cm		dd/arc/44, 2016/00011
11353 - 11368		Námořní válečné lodě v rakousko - uherském přístavu Terst a u Brianských ostrovů. Původní deskové negativy cca z r. 1910	1910	16	skleněný negativ	18 x 24 cm		dd/arc/44, 2016/00011
11369 - 11381		Námořní válečné lodě v rakousko - uherském přístavu Terst. Původní deskové negativy z let 1905 - 1914	1905-1914	13	skleněný negativ	18 x 24 cm		dd/arc/44, 2016/00011
11382 - 11396		Ortopedické družstvo válečných invalidů "Odip" v Praze, snímky z výrobních provozů v r. 1927.	1927	15	skleněný negativ	18 x 24 cm		2017/00205 (fotografováno)
11397 - 11408		Pohled na práci v povrchovém dole ěl Iomu, bližší neznámé. Původní snímky cca z r. 1927	1927	12	skleněný negativ	18 x 24 cm		2017/00205 (fotografováno)
11409 - 11432		Pohledy na tovární objekty firmy K. C. Menzla na výrobu papíru a lepenky v Čisté a Podolí u Bělé pod Bezdězem. Původní negativy z r. 1926	1926	24	skleněný negativ	18 x 24 cm	11431 ulomený pravý horní roh, prasklina napříč negativem v horní polovině, 11432 ulomený pravý horní roh	2017/00001
11433		Defilé jezdců České ústřední jednoty velopedistů na závodech v Kroměříži 5. - 6. 7. 1890. Snímky cyklistů Č. K. V. na vysokých jízdních kolech. Původní snímky z let 1880 až 1900	1880-1900	1	skleněný negativ	18 x 24 cm		2008/00372
11434		Slavnostně vyzdobené vysoké kolo u příležitosti životního jubilea Josefa Kohouta, zakladatele Českého klubu velopedistů na Smíchově r. 1923. Snímky cyklistů Č. K. V. na vysokých jízdních kolech. Původní snímky z let 1880 až 1900	1880-1900	1	skleněný negativ	18 x 24 cm		2008/00372

signatura	pomocné číslo	popis	datace	počet ks	typ dokumentu	rozměr	poznámka	digitalizace
11435		Momentka z oslav 20. výročí založení Českého klubu velocipedistů na Smíchově r. 1900. Snímky cyklistů Č. K. V. na vysokých jízdních kolech. Původní snímky z let 1880 až 1900	1880-1900	1	skleněný negativ	18 x 24 cm		2008/00372
11436		Cyklisté se svými stroji při vyletě ČÚJV (České ústřední jednoty velocipedistů) na Moravu v červenci 1890. Snímky cyklistů Č. K. V. na vysokých jízdních kolech. Původní snímky z let 1880 až 1900	1880-1900	1	skleněný negativ	18 x 24 cm		2008/00372
11437		Skupinové foto před hostincem při vyletě na Moravu. Snímky cyklistů Č. K. V. na vysokých jízdních kolech. Původní snímky z let 1880 až 1900	1880-1900	1	skleněný negativ	18 x 24 cm		2008/00372
11438		Cyklisté při vyletě na Moravu r. 1890. Snímky cyklistů Č. K. V. na vysokých jízdních kolech. Původní snímky z let 1880 až 1900	1880-1900	1	skleněný negativ	18 x 24 cm		2008/00372
11439		Momentky ze závodů v Kroměříži - přípravy na slavnostní defilé a slavnostní průjezd, 5. - 6. 7. 1890. Snímky cyklistů Č. K. V. na vysokých jízdních kolech. Původní snímky z let 1880 až 1900	1880-1900	1	skleněný negativ	18 x 24 cm		2008/00372
11440		Skupinová fotografie kolem simulovaného pádu při vyletě ČÚJV na Moravu v roce 1890. Snímky cyklistů Č. K. V. na vysokých jízdních kolech. Původní snímky z let 1880 až 1900	1880-1900	1	skleněný negativ	18 x 24 cm		2008/00372
11441		Skupina cyklistů před kroměřížským zámkem při vyletě na Moravu v roce 1890. Snímky cyklistů Č. K. V. na vysokých jízdních kolech. Původní snímky z let 1880 až 1900	1880-1900	1	skleněný negativ	18 x 24 cm		2008/00372
11442		Skupinová fotografie před hostincem při vyletě ČÚJV na Moravu v roce 1890. Snímky cyklistů Č. K. V. na vysokých jízdních kolech. Původní snímky z let 1880 až 1900	1880-1900	1	skleněný negativ	18 x 24 cm		2008/00372
11443		Snímky ze závodního depa při závodech v Kroměříži ve dnech 5. a 6. 7. 1890. Snímky cyklistů Č. K. V. na vysokých jízdních kolech. Původní snímky z let 1880 až 1900	1880-1900	1	skleněný negativ	18 x 24 cm		2008/00372
11444 - 11460		Pohled na objekty továrny na keramické výrobky "Keram" (A. Brok). Původní snímky z r. 1930. Rakovník	1930	17	skleněný negativ	18 x 24 cm	11450 odlomený kousek levého horního rohu	2017/00001
11466 - 11475		Pražská zinkovna "Ampère" (Ing. Langer) v Praze - snímky objektu i z výrobních provozů r. 1924.	1924	10	skleněný negativ	18 x 24 cm	11473 ulomený pravý dolní roh negativu	2017/00001
11476 - 11479		Pohled na továrnu na výrobu samotového zboží firmy "Bárta a Tichý" v Hlubočepích u Prahy. Původní negativy z r. 1928	1928	4	skleněný negativ	18 x 24 cm		2017/00001
11489 - 11497		Sesuv půdy s vrchu Hasenburgu na obec Klapý v Čechách v r. 1898. Původní snímky z r. 1898	1898	9	skleněný negativ	18 x 24 cm		
11498 - 11504		Zahájení provozu Křižkovy elektrické dráhy v Praze na trati Praha Karlín - Libeň dne 19. 3. 1896.	1896	7	skleněný negativ	18 x 24 cm		2016/00142 - 11498-11503
11505		Tramvaj Praha - Královské Vinohrady - Žižkov. Zahájení provozu Křižkovy elektrické dráhy v Praze na trati Praha Karlín - Libeň dne 19. 3. 1896.	1896	1	skleněný negativ	18 x 24 cm		2016/00142
11506		Tramvaj Praha - Karlín. Zahájení provozu Křižkovy elektrické dráhy v Praze na trati Praha Karlín - Libeň dne 19. 3. 1896.	1896	1	skleněný negativ	18 x 24 cm		2016/00142
11507		Tramvaj Praha - Královské Vinohrady - Žižkov. Zahájení provozu Křižkovy elektrické dráhy v Praze na trati Praha Karlín - Libeň dne 19. 3. 1896.	1896	1	skleněný negativ	18 x 24 cm		2016/00142
11508		Tramvaj Praha - Karlín. Zahájení provozu Křižkovy elektrické dráhy v Praze na trati Praha Karlín - Libeň dne 19. 3. 1896.	1896	1	skleněný negativ	18 x 24 cm		2016/00142
11509		Zahájení provozu Křižkovy elektrické dráhy v Praze na trati Praha Karlín - Libeň dne 19. 3. 1896.	1896	1	skleněný negativ	18 x 24 cm		2016/00142
11510		Dynamo + generátor f. Křižík. Zahájení provozu Křižkovy elektrické dráhy v Praze na trati Praha Karlín - Libeň dne 19. 3. 1896.	1896	1	skleněný negativ	18 x 24 cm		
11511		Rozvodna f. Křižík. Zahájení provozu Křižkovy elektrické dráhy v Praze na trati Praha Karlín - Libeň dne 19. 3. 1896.	1896	1	skleněný negativ	18 x 24 cm		2016/00142
11512		Zahájení provozu Křižkovy elektrické dráhy v Praze na trati Praha Karlín - Libeň dne 19. 3. 1896.	1896	1	skleněný negativ	18 x 24 cm		2016/00142
11513 - 11516		Pohled do expozice drobných průmyslových výrobků elektrotechnického závodu F. Křižika na průmyslové výstavě v Praze v r. 1914.	1914	4	skleněný negativ	18 x 24 cm		2016/00142
11517 - 11523		Záběry z výrobních provozů továrny na výrobu karbidu. Původní snímky z r. 1908 (?)	1908	7	skleněný negativ	18 x 24 cm	11519 plíseň na emulzi	2017/00001
11524 - 11537		Česká akciová mlékárna v Praze - Vršovicích, snímky z výrobních provozů z r. 1927.	1927	14	skleněný negativ	18 x 24 cm	11531 plíseň na negativu, odlomený pravý horní roh	2017/00001
11538 - 11552		Česká akciová mlékárna v Praze - Vršovicích, snímky z výrobních provozů z r. 1931.	1927	15	skleněný negativ	18 x 24 cm		2017/00001
11553 - 11568		Česká akciová mlékárna v Praze - Vršovicích, snímky z výrobních provozů z r. 1935.	1935	16	skleněný negativ	18 x 24 cm		2017/00001
11569 - 11573		Snímky z provozu mlékárny v Radlicích. Původní snímky cca z r. 1935	1935	5	skleněný negativ	18 x 24 cm		2017/00001
11575 - 11585		Insertní kancelář Piras, skc. spol. v Praze, Jindřišská ulice č. 18, snímky z různých pracovišť podniku z r. 1925.	1925	11	skleněný negativ	18 x 24 cm		
11586 - 11630		Mříže, lustry a jiné výrobky firmy "Emil Klingenstein", Praha - Žižkov (zámečnictví a dílny pro konstrukční a umělecko - průmyslové práce z kovů). Původní snímky ca z r. 1933	1933	45	skleněný negativ	18 x 24 cm		
11631 - 11640		Těžba nerostů, snad okolí Českých Budějovic (leden 1931).	1931	10	skleněný negativ	18 x 24 cm		2017/00205 (fotografováno)
11648 - 11660		Ústřední sociální pojišťovna v Praze na Smíchově, snímky z pracovišť. Snímky cca z r. 1934.	1934	13	skleněný negativ	18 x 24 cm		
11661 - 11663		Zelinařský a květinový trh na Uhelném trhu v Praze. Snímky cca z r. 1931.	1931	3	skleněný negativ	18 x 24 cm		
11664 - 11669		Jos. Malý, továrna na výrobu osobních a nákladních výtahů (Praha 1, Liliová ulice č. 4), snímky z výrobních provozů podniku v r. 1934.	1934	6	skleněný negativ	18 x 24 cm		2017/00001
11733 - 11734		Instalace mineralogických sbírek, bližší nezjištěno. Snímek cca z r. 1925	1925	2	skleněný negativ	18 x 24 cm		
11748 - 11765		Bankovní dům "Petschek a spol." Praha (interiéry). Snímky z r. 1927.	1927	18	skleněný negativ	18 x 24 cm		
11766 - 11776		Obchodní družstvo a záložna českých knihkupců a nakladatelů v Praze, Spálená ulice č. 27, snímky interiérů z r. 1927.	1927	11	skleněný negativ	18 x 24 cm		
11777 - 11788		Česká akciová mlékárna v Praze - Nuslicích, snímky z výrobních provozů z r. 1931.	1931	12	skleněný negativ	18 x 24 cm		2017/00001
11789 - 11790		Záběry z expozice na Výstavišti v Praze. Sigmund - pumpy firmy Sigmundové, Lutín - Olomouc, cca r. 1920.	1920	2	skleněný negativ	18 x 24 cm		2017/00205 (fotografováno)
11791 - 11835		Rakousko - uherské válečné loďstvo.	1905-1914	44	skleněný	18 x 24 cm	11823 chybí	2016/00011
11842 - 11846		Společenský život na přelomu 19. a 20. století: záběry z honů.	1880-1914	5	skleněný	18 x 24 cm		2017/00001
11847 - 11851		Společenský život na přelomu 19. a 20. století: snímky z dostihů.	1880-1914	5	skleněný	18 x 24 cm		
11852		Společenský život na přelomu 19. a 20. století: záběry z honů.	1880-1914	1	skleněný	18 x 24 cm		

signatura	pomocné číslo	popis	date	počet ks	typ dokumentu	rozměr	poznámka	digitalizace
25181 - 25195		Výrobní provozy továrny na výrobu dámských klobouků firmy Vorel v Praze a pražské prodejny firmy Vorel, snímky z r. 1927 (foto Jaroslav Bruner - Dvořák, Praha 1927).	1927	15	skleněný negativ	13 x 18 cm	25181, 25192-95 - plíseň na emulzi (zatím neskenováno)	dd/arc/39/ - 25182 - 25191
25196-25197		Pohled do dílny ručního vázání koberec, snímek asi z r. 1925 (foto Jaroslav Bruner - Dvořák, Praha).	1925	2	skleněný negativ	13 x 18 cm		dd/arc/39/
25207 - 25226		Cvičení pražských hasičů asi před rokem 1914 (originální foto Rudolfa Brunera - Dvořáka, Praha). Soubor obsahuje fotografie asi ze 4 akcí hasičského sboru města Prahy: návštěva na hasičské stanici (inspekce?) - Obecní dvůr; cvičení ve stanici v Obecním dvoře; cvičení na Staroměstském náměstí na zač. 20. stol.; cvičení na Staroměstském náměstí kolem 1920?	1912-1920	20	skleněný negativ	13 x 18 cm		
25227 - 25242		Exteriér a interiéru parního mlýna v Brněnci firmy J. F. Daubek, snímky z r. 1934 (foto Bruner - Dvořák, Praha).	1934	16	skleněný negativ	13 x 18 cm	25230, 25231 plíseň na skle	2017/00001
25243 - 25258		Snímky budov bývalých Odkolkových mlýnů v Praze a portréty členů Odkolkovy rodiny (foto Bruner - Dvořák, Praha, r. 1934).	1934	16	skleněný negativ	13 x 18 cm	25250, 25257 plíseň na skle	2017/00001
25262 - 25278		Automobily zn. Renault - generální zastoupení, prodej a servisní služba fa Schneider a spol. v Praze - snímky automobilů, prodejny, autodílny a reklam z r. 1934 (foto Bruner - Dvořák, Praha).	1934	17	skleněný negativ	13 x 18 cm		2011/00202 - 25262, 25265 - 25267, 25270, 25271, 25273
25279 - 25300		Automobily a letedla vyrobené u firmy Walter v Jinonicích, snímky z r. 1931 (foto Bruner - Dvořák, Praha).	1931	22	skleněný negativ	13 x 18 cm		
25301 - 25306		Stanoviště taxislužby na Nám. republiky v Praze (automobily zn. Škoda) v r. 1930, foto Bruner - Dvořák, Praha.	1930	6	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00208
25307 - 25314		Benzinové pumpy a garage, snímky z r. 1930 (foto Bruner - Dvořák, Praha).	1930	8	skleněný negativ	13 x 18 cm		dd/arc/dd/44/sb_n egativu/
25315 - 25325		Lanová dráha na Petřínský vrch v Praze, snímky z 4.6. 1932 (foto Bruner - Dvořák, Praha).	1932	11	skleněný negativ	13 x 18 cm		
25328 - 25331		Pohledy na cementárnu v Praze - Podolí (?), snímky z r. 1933 (foto Bruner - Dvořák, Praha).	1933	4	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00001
25336 - 25358		Pragochemia - podnik pro výrobu a obchod s chemikáliemi a léčiv, s.r.o. v Praze, r. 1941 (foto Bruner - Dvořák, Praha).	1941	23	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00001
25359 - 25376		Interiéry cukrovaru v Trebišově "Slov. Zuckerfabrik Trebišov A. G." (založená r. 1910), snímky z r. 1937, foto Bruner-Dvořák, Praha.	1937	18	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00001
25377 - 25385		Interiéry a exteriéry parního válcového mlýna v Trebišově, snímky z cca r. 1937, foto Bruner - Dvořák, Praha.	1937	9	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00001
25386 - 25399		První kvasírny a sklepy maltonových mlýnů firmy Svátek a spol., Praha - Smíchov - záběry z provozů výroby maltoferrochinového vína, snímky z r. 1924 (foto Bruner - Dvořák, Praha).	1924	14	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00001
25400 - 25431		Exteriér a interiéry závodu "Primosa", továrny na výrobu zlatého a stříbrného zboží a náramkových hodinek v Praze, s.r.o. (zal. r. 1928), snímky z r. 1933, foto Bruner - Dvořák, Praha.	1933	32	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00001
25432 - 25438		Jídelna dobročinného spolku České srdce v Křemencově ulici v Praze, snímky z r. 1930, foto Bruner - Dvořák, Praha.	1930	7	skleněný negativ	13 x 18 cm		
25441 - 25465		Průběh slosování Čsl. třídní loterie v Praze, snímky z let 1938 a 1941, foto fa Bruner - Dvořák, Praha.	1938-1940	25	skleněný negativ	13 x 18 cm		
25466 - 25486		Ústřední banka Čsl. spořitelny v Praze a její filiálky, snímky z r. 1925, foto fa Bruner - Dvořák, Praha.	1925	21	skleněný negativ	13 x 18 cm		
25490 - 25493		Záběry z dílen kovozpracujícího podniku (asi výroba kovových lustrů a svítidel), snímky z cca r. 1935, foto fa Bruner - Dvořák, Praha.	1935	4	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00001
25494 - 25519		Výkladní skříň obchodu s potravinářským zbožím v Praze, snímky z r. 1939, foto fmy Bruner - Dvořák, Praha.	1939	22	skleněný negativ	13 x 18 cm	25494, 25496, 25500, 25503 chybí	
25520 - 25535		Výkladní skříň obchodu se spotřebním zbožím v Praze, snímky z r. 1939, foto fmy Bruner - Dvořák, Praha.	1939	16	skleněný negativ	13 x 18 cm	25522, 25529, 25533 chybí	
25536 - 25540		Interiéry obchodního domu Baťa v Praze, snímek z cca r. 1939, foto fmy Bruner - Dvořák, Praha.	1939	5	skleněný negativ	13 x 18 cm		
25541 - 25543		Zařízení dámského kašerňáckého V. Turby v Praze, snímky z r. 1939 (foto Bruner - Dvořák, Praha).	1939	2	skleněný negativ	13 x 18 cm	25541 chybí	
25544 - 25552		Výroba reklamních a firemních nápisů u fmy Duttenhöfer v Praze, snímky interiéru z r. 1942 (foto J. Bruner - Dvořák, Praha).	1942	9	skleněný negativ	13 x 18 cm		2010/00073 - 25548; 2017/00001
25553 - 25562		Snímky různých osvětlovacích těles u firmy Megapos - spol. pro obchod a osvětlovacími tělesy, s.r.o. v Praze (foto J. Bruner - Dvořák, Praha) r. 1937.	1937	10	skleněný negativ	13 x 18 cm		
25563 - 25589		Snímky osvětlovacích těles od firmy P. Brok v Praze, snímky z r. 1937 - fotky fmy Bruner - Dvořák, Praha.	1937	27	skleněný negativ	13 x 18 cm		
25590 - 25594		Prostory klubu kinoamatérů v Praze, pův. snímky z r. 1936, foto Bruner - Dvořák, Praha.	1936	5	skleněný negativ	13 x 18 cm		
25595 - 25603		Snímky různých typů hodin zn. Movado, Regulus, Metro, Kienzle. Snímky z cca r. 1938 (foto J. Bruner - Dvořák, Praha).	1938	9	skleněný negativ	13 x 18 cm		
25605 - 25606		Benzinové čerpační stanice, pův. snímky z cca r. 1930 (foto J. Bruner - Dvořák, Praha).	1930	2	skleněný negativ	13 x 18 cm		2007/00088
25607 - 25611		Snímky z výstavy k 32. výročí trvání Zemské jednotky společenstva kovářů a podkovářů v Čechách (r. 1904 - 1936), pův. snímky z r. 1936 (foto J. Bruner - Dvořák, Praha).	1936	5	skleněný negativ	13 x 18 cm		
25612 - 25616		Snímky z výroční výstavy Společenstva zámečnicků a strojníků v Čechách (r. 1906 - 1936), pův. snímky z r. 1936 (foto J. Bruner - Dvořák, Praha).	1936	5	skleněný negativ	13 x 18 cm		
25617 - 25621		Transport lokomobily firmy Štěpán Jílek - prodej a půjčovna lokomobilů v Praze, pův. snímek s cca r. 1931 (foto J. Bruner - Dvořák, Praha).	1931	5	skleněný negativ	13 x 18 cm		
25622		Interiér pražrny kávy firmy M. Jelínek v Praze - repro z kresby, snímek z r. 1931 (foto J. Bruner - Dvořák, Praha).	1931	1	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00001
25623		Výkladní skříň lahůdkářského obchodu H. Birkmann v Praze v r. 1942 (foto Bruner - Dvořák, Praha).	1942	1	skleněný negativ	13 x 18 cm		
25627 - 25637		Průběh slosování akce Čsl. třídní loterie v r. 1938 (foto J. Bruner - Dvořák, Praha).	1938	11	skleněný negativ	13 x 18 cm		
25638 - 25639		Práce v kovárně - ruční výroba podkovy, pův. snímek z r. 1938 (foto J. Bruner - Dvořák, Praha).	1938	2	skleněný negativ	13 x 18 cm	25639 - 2 skla přilepená k sobě	2017/00001
25640		Ukázka sedlářských výrobků firmy J. Jefábek z Prahy - záběr z expozice na prům. výstavě, cca r. 1938 (foto J. Bruner - Dvořák, Praha).	1938	1	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00001
25641		Sedlářské výrobky firmy A. Svatoš z Prahy - záběr z výstavy cca r. 1938 (foto J. Bruner - Dvořák, Praha).	1938	1	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00001
25642		Elektrický pojízdný radiátor na horkou páru, výrobek firmy ing. Lippke u. Comp., Berlín, snímek z r. 1932 (foto J. Bruner - Dvořák, Praha).	1932	1	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00001

signatura	pomocné číslo	popis	datace	počet ks	typ dokumentu	rozměr	poznámka	digitalizace
25646		Kladení dlaždicové podlahy v novostavbě, snímek z r. 1938 (foto J. Bruner - Dvořák, Praha).	1938	1	skleněný negativ	13 x 18 cm		
25647 - 25652		Snímky luxusního automobilu zahraniční značky (blíže nezjištěno) r. 1935 (foto J. Bruner - Dvořák, Praha).	1935	6	skleněný negativ	13 x 18 cm		dd/arc/44
25653 - 25654		Výkladní skříň obchodu s gramofonovými deskami a hudebninami, snímek z cca r. 1935 (foto J. Bruner - Dvořák, Praha).	1935	2	skleněný negativ	13 x 18 cm		
25655		Snímek drožkáře na jedné z pražských ulic, snímek z r. 1910 (foto J. Bruner - Dvořák, Praha).	1910	1	skleněný negativ	13 x 18 cm		
25656		Pohled na křižovatku na Jungmanově nám. v Praze, snímek z cca r. 1931 (foto J. Bruner - Dvořák, Praha).	1931	1	skleněný negativ	13 x 18 cm		
25657		Šicí stroj zn. Astra, snímek z r. 1935 (foto J. Bruner - Dvořák, Praha).	1935	1	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00001
25658		Pohled na budovu ředitelství pojišťovny Assicurazioni Generali v Praze, Václavské nám., r. 1938 (foto J. Bruner - Dvořák, Praha).	1938	1	skleněný negativ	13 x 18 cm		
25659		Pohled na budovu pojišťovny Sekuritas, akc. spol. v Praze, Vodičkova ul., snímek z cca r. 1938 (foto J. Bruner - Dvořák, Praha).	1938	1	skleněný negativ	13 x 18 cm		
25660		Pohled na knihárský závod firmy Jan Baroš v Praze, Husova ul., snímek z r. 1942 (foto Bruner - Dvořák, Praha).	1942	1	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00001
25662 - 25663		Elektroinstalační práce při úpravě domovního průchodu (pasáže) v Praze, snímek z cca r. 1942 (foto J. Bruner - Dvořák, Praha).	1942	2	skleněný negativ	13 x 18 cm		
25672 - 25676		První moravská továrna na uzenářské zboží a konzervy J. Satrapa ve Studeném (zal. r. 1875) - snímky z výrobních provozů závodu v r. 1930 (foto J. Bruner - Dvořák, Praha).	1930	5	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00001
25677 - 25683		Jasa - akc. spol. pro průmysl masný a konzervy - snímky z výrobních provozů závodu v Krahulčí u Telče v r. 1930 (foto J. Bruner - Dvořák, Praha).	1930	7	skleněný negativ	13 x 18 cm	25679, 25680, 25681, 25682 plíseň na emulzi	2017/00001
25700 - 25713		Snímky koupelen z r. 1926 - instalační práce provedeny firmou Winter z Prahy - snímky z r. 1926 (foto J. Bruner - Dvořák, Praha).	1926	14	skleněný negativ	13 x 18 cm		
25714 - 25727		Modely plynojemů a plynáren vyrobené pro výukové účely firmou Logia a.s. v Praze - snímky z r. 1930 (foto J. Bruner - Dvořák, Praha).	1930	14	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00001
25765 - 25770		Snímky elektrických osvětlovacích těles v interiérech bytů, kanceláří a pod. (fa ing Prokop, Praha ?) z cca r. 1938, foto J. Bruner - Dvořák, Praha.	1938	6	skleněný negativ	13 x 18 cm		
26141 - 26147		Výkladní skříň obchodu a obchodních domů v Praze, snímky z r. 1940 (foto J. Bruner - Dvořák, Praha).	1940	5	skleněný negativ	13 x 18 cm	26145, 26147 chybí	
26148 - 26149		Trh na Karlově nám. v Praze, snímky z r. 1940 (foto J. Bruner - Dvořák, Praha).	1940	2	skleněný negativ	24 x 30 cm		
26150		Vánoční strom republiky na Staroměstském nám. v Praze, snímek z r. 1940 (foto J. Bruner - Dvořák, Praha).	1940	1	skleněný negativ	24 x 30 cm		
26212		Manévry c. a k. válečného loďstva na Jadranu, cca 1912 - 1913 (srv. též neg. 11256 - 11381 a, b). Se 4 komíny rychlý křižník SAIDA (nebo NOVARA či HELGOLAND - vše stejná třída lodí). Fotograf. snad Rudolf Bruner - Dvořák.	1912-1913	1	skleněný negativ	13 x 18 cm		
26505 - 26508		Společenský život na přelomu 19. a 20. století: jízda automobilem a kočárem, procházky. Originální skleněné negativy Brunera Dvořáka.	1880-1914	4	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00001
26509 - 26510		Společenský život na přelomu 19. a 20. století: snímky z dostihů. Originální skleněné negativy Brunera Dvořáka.	1880-1914	2	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00001
26511 - 26512		Společenský život na přelomu 19. a 20. století: kočár na Hradčanském nádvoří. Originální skleněné negativy Brunera Dvořáka.	1880-1914	2	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00001
26513		Společenský život na přelomu 19. a 20. století: skupina osob na Staroměstském náměstí. Originální skleněné negativy Brunera Dvořáka.	1880-1914	1	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00001
26514		Společenský život na přelomu 19. a 20. století: na dostizích. Originální skleněné negativy Brunera Dvořáka.	1880-1914	1	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00001
26515 - 26518		Společenský život na přelomu 19. a 20. století: na dostizích. Originální skleněné negativy Brunera Dvořáka.	1880-1914	4	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00001
bez č.	1	Plzeň - Brno - stavba drah		14	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	2	Plzeň - Brno - stavba drah		18	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	3	Plzeň - Brno	5.-6.července 1925	17	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	4	Plzeň - Brno		17	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	5	Fürstenberk v Praze	1928	16	skleněný negativ	13 x 18 cm	1x list.neg. (č. 15)	2017/00185 (fotografováno)
bez č.	6	SKI 1904	1904	16	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	7	Fürstenberk 1931	1931	18	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	8	Stavba ministerstva zemědělství 1929	1929	16	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	9	Dr. Ing. Reich		17	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	10	Golčov Jeníkov - svatba 1921	1921	16	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	11	P. architekt Janák	1934	12	skleněný negativ	13 x 18 cm	(+ jiné formáty)	2017/00185 (fotografováno)
bez č.	12	Rukopisy K. Havlíčka Borovského - Český svět		14	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	13	Reprodukce p. Bosch pokoje; Vokovice; poliklinika Myslíkova; pán Doušek (škrtnuté); ing. Dr. Hába		18	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	14	P. ing. Hlava; dr. Kratochvíl	1930	16	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	15	Svatba p. Dunder 1936	1936	19	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	16	Vesnice 1932 (Doubravník)	1932	15	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	17	P. dr. Svoboda - hospodářská výstava	1936	15	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	18	Pomník Nerudy (Památník písemnictví Strahov)	1937	12	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	19	Most - hornický dům	1923	18	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	20	Angličané v Praze - anglická delegace v Praze - přijetí na Staroměstské radnici (před 1914)	před 1914	15	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	21	Koně Stromovka; p. Baxa		17	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)

signatura	pomocné číslo	popis	datace	počet ks	typ dokumentu	rozměr	poznámka	digitalizace
bez č.	22	Dostihy Motol - dostihy, vojenské manévra za účasti Francouzů, průvod Sokolů	asi 20.léta (1920-25?)	19	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	23	P. dr. Vaniček - byt na Smíchově	1934	13	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	24	Svatba Kinský - Kostelec nad Labem	1931	13	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	25	Pražské dostihy 1911	1911	2	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	26	P. ing. Bareš	1941-1942	6	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	27	Správy - Věřejné služby technické	1939-1940	14	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	28	Mateřské školy		16	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	29	Mateřské školy		17	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	30	Dřevíč 1922 (Fürstenberk)	1922	13	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	31	Dřevíč	1927	11	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	32	Dřevíč - křesť	9.7.1936	16	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	33	Výzkumné ústavy zemědělské - kukuřice, brambory, řepa		19	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	34	Pan v. rada Brebera - repro pro DIA	listopad 1940	20	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	35	Stavba ministerstva zemědělství 1928	1928	19	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	36	Z vojny		22	skleněný negativ	8,5 x 17 cm	22x stereofotografie	2017/00185 (fotografováno)
bez č.	37	Pohledy - Poděbrady		21	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	38	Pardubice - koně		12	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	39	Lázně Piešťany (Smokovec?)		19	skleněný negativ	13 x 18 cm	13 skl, 6 list. neg.-stereofotografií	2017/00185 (fotografováno)
bez č.	40	Různé a pomníky		21	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	41	Kroje z republiky		22	skleněný negativ	13 x 18 cm	(rozmezí č. neg. 361-380)	2017/00185 (fotografováno)
bez č.	42	Různé - repro (sokolský slet po 1.sv.v.; 3 stereo skla; druhotně použitá krabice)	1940	3	skleněný negativ	9 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	43	Různé (Arbes, ruští kněží, Holeček; spisovatelé, ministr před mikrofonem)		12	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	44	Zámek Hořovice		20	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	45	Všenory (pohřeb)		12	skleněný negativ	18 x 24 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	46	Svatba p. Raž 1937; p. Smíchovský Harrach - sklo	1937	8	skleněný negativ	18 x 24 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	47	Forman 1936; P. Ryjáček, p. Záhořík - obrazy (obraz Vysoký strom tanec)	1936	9	skleněný negativ	18 x 24 cm	(rozmezí č. neg. 31)	2017/00185 (fotografováno)
bez č.	48	Stavba budovy Ministerstva vnitra na Letné	1940 - 1941	9	skleněný negativ	18 x 24 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	49	Trenčianské Teplice	1927	20	skleněný negativ	18 x 24 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	50	Trenčianské Teplice	1929	16	skleněný negativ	13 x 18 cm	(rozmezí č. neg. 180-199)	2017/00185 (fotografováno)
bez č.	51	Trenčianské Teplice	červenec 1929	11	skleněný negativ	18 x 24 cm	(rozmezí č. neg. 286-296)	2017/00185 (fotografováno)
bez č.	52	Trenčianské Teplice		15	skleněný negativ	18 x 24 cm	(rozmezí č. neg. 211-225)	2017/00185 (fotografováno)
bez č.	53	Trenčianské Teplice	červenec 1929	10	skleněný negativ	18 x 24 cm	(rozmezí č. neg. 266-275)	2017/00185 (fotografováno)
bez č.	54	Českomoravská stavební společnost (architektura?)		12	skleněný negativ	18 x 24 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	55	Restaurační podniky u sv. Havla; svatba p. ředitel Dostál 6.1. 1938	29.12.1937; 6.1. 1938	8	skleněný negativ	18 x 24 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	56	Vranov - stavba přehrad	1930-1935	12	skleněný negativ	18 x 24 cm	(rozmezí č. neg. 11-20)	2017/00185 (fotografováno)
bez č.	57	Vranov - stavba přehrad	1930-1936	8	skleněný negativ	18 x 24 cm	(rozmezí č. neg. 21-30)	2017/00185 (fotografováno)
bez č.	58	Pohřeb kníže Kinský (?); hony ?		23	skleněný negativ	18 x 24 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	59	Ing. B. Belada - sochy; p. architekt Kříž - FERA		10	skleněný negativ	18 x 24 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	60	Rukopis Vrchlický - Paganini; mistr Suchánek; mistr Stretti-Zaponi; péče o pracovní dorost; p. Smíchovský - rukopisy (na rohu krabičky nápis Ruk. Vrchlický - Paganini)		6	skleněný negativ	18 x 24 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	61	Mix foto		19	skleněný negativ	18 x 24 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	62	Mix různých foto		8	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	63	Mix různých foto		17	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	64	Mix - sport		15	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	65	Mix foto		4	skleněný negativ	18 x 24 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	66	Mix foto		12	skleněný negativ	max 18x24		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	67	Ing. Hlava - mosty / Hlava:otevření mostu Zvíkovec (viz P 37437-46)	1929-1930	19	skleněný negativ	13 x 18 cm	(rozmezí č. neg. 1-68)	2017/00185 (fotografováno)
bez č.	68	Barrandov - slavnostní otevření teras	1929	19	skleněný negativ	13 x 18 cm	(rozmezí č. neg. 1-21)	2017/00185 (fotografováno)
bez č.	69	Českomoravská stavební společnost	1929	13	skleněný negativ	13 x 18 cm	13x18 (12); 8x13 (1)	2017/00185 (fotografováno)

signatura	pomocné číslo	popis	date	počet ks	typ dokumentu	rozměr	poznámka	digitalizace
bez č.	70	Stavba dálnic	1939	20	skleněný negativ	13 x 18 cm	13x18 (17); 8x13 (2); 6,5x9,5 (1)	2017/00185 (fotografováno)
bez č.	71	Továrna na šamot. Rakovník	1929	10	skleněný negativ	18 x 24 cm	(rozmezí č. neg. 7-16)	2017/00185 (fotografováno)
bez č.	72	Českomoravská stavební společnost	1932	14	skleněný negativ	18 x 24 cm	(rozmezí č. neg. 29-30, 486-502)	2017/00185 (fotografováno)
bez č.	73	Československá tisková kancelář Praha	1931	12	skleněný negativ	18 x 24 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	74	Tov. náb. Gerstl	1920	20	skleněný negativ	18 x 24 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	75	Pan tov. Traub	1935	15	skleněný negativ	18 x 24 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	76	Českomoravská stavební společnost	1941	7	skleněný negativ	18 x 24 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	77	Tov. Rako; pan Pelant	1930	12	skleněný negativ	18 x 24 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	78	Stavba továrny ve Vysočanech	1927	13	skleněný negativ	18 x 24 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	79	Svěcení mostu Františka Ferdinanda dne 11.3.1914	1914	20	skleněný negativ	13 x 18 cm		2017/00185 (fotografováno)
bez č.	80	Hardtmuth výstava 1934	1934	15	skleněný negativ	9 x 17,5 cm	stereofotografie	2017/00205 (fotografováno)
bez č.	81	Hardtmuth výstava 1934	1934	17	skleněný negativ	9 x 17,5 cm	stereofotografie	2017/00205 (fotografováno)
bez č.	82	Česká akciová mlékárna, duben 1934	1934	11	skleněný negativ	9 x 17,5 cm	stereofotografie	2017/00205 (fotografováno)
bez č.	83	Česká akciová mlékárna, duben 1934	1934	15	skleněný negativ	9 x 17,5 cm	stereofotografie	2017/00205 (fotografováno)
bez č.	84	Továrna bot I. K. Hase		10	skleněný negativ	9 x 18 cm	stereofotografie	2017/00205 (fotografováno)
bez č.	RBD 20-82	Různé - hony, stavby budov a mostů	1880-1940	64	skleněný negativ		poškozeno povodní 2002	dd/arc/20-23 (fotografováno 2002)
P 554 - P 569		Ozářená Praha 1928	1928	16	pozitiv	16,5 x 23	stříbření; slepotisková razítka na fotografiích	2017/00210
P 16874 - P 16882		Parní prádelna Václav Jelínek a syn v Praze-Libni	1900	9	pozitiv	24,9 x 32,7 cm	slepotisková razítka na paspartě	2009/00011
P 21968		A. Maršner, později První česká akciová společnost továren na orientální cukrovinky a čokoládu na Královských Vínohradech	1912	1	pozitiv	29,3 x 35,2 cm		2010/800023
P 23229 - P 23230		Vybavení moderní pekárny v r. 1915. Foto Bruner-Dvořák	1915	2	pozitiv			2017/00112 (fotografováno)
P 23234 - P 23238		Snímky z provozu Prvního pražského měšťanského pivovaru v Praze, snímky cca r. 1900. Foto Bruner-Dvořák	1900	6	pozitiv	49 x 40,5 cm	na dobové paspartě, s popisem; slepotisková razítka; P 23234 viz 0327; P 23235 viz 0326; P 23236 viz 0324; P 23238 viz negativ 0319;	P 23234 viz 2012/00026; P 23235 viz 2017/00112 (fotografováno); P 23236 viz 2012/00209; P 23237a viz 2015/00031; P 23237b viz 2017/00206; P 23238 viz 2009/00146
P 23239		Strojní zařízení varny pivovary od firmy Ringhoffer v Akc. pivovaru v Praze na Smíchově, snímky z r. 1890. Foto Bruner-Dvořák	1890	1	pozitiv	16,7 x 22,3 cm		2017/00206
P 23428 - P 23438		Firma Maštálka Dolní Bousov - provozy	1920	42	pozitiv	24 x 30 cm	slepotisková razítka	2009/00370
P 24294		Křížkův elektromobil v r. 1920, pův. foto Bruner-Dvořák	1920	1	pozitiv		viz negativ 0484	2017/00001
P 26889 - P 26890		Rakousko-uherské válečné loďstvo v Terstu - sestup námořníků na loďku	1906-1908	1	pozitiv	18 x 24 cm		2014/00080
P 26891 - P 26892		Anglické válečné lodě návštěvou v přístavu v Terstu	1906-1908	1	pozitiv	18 x 24 cm		2014/00080
P 37437 - P 37446		Stavba Jiráskova mostu v Praze, Foto: Bruner - Dvořák Praha	1929-1930	10	pozitiv	19 x 28,5 cm	dobové kontakty, slepotiskové razítka; 1x 14,5 x 19,5 cm	digitalizace viz negativy nezapsané, krab. 67 - 2017/00185
P 37471/1 - 13		Oprava tunelu u Krasíkova na trati Česká Třebová - Olomouc, provedena r. 1929 Českomoravskou stavební akciovou společností. Foto Bruner - Dvořák, Praha	1929	13	pozitiv		adjustováno v dobovém albu, slepotisková razítka	2017/00203
P 37330-34, 37-43		Rakousko-uherské válečné loďstvo v Terstu a Pule	1906-1911	10	pozitiv		slepotisková razítka (3 typy)	2014/00080
bez č.	kontakty 1-18	Různé - továrna na šamotové zboží?, stavba přehrady Les Království (1920)	1920-1930	18	pozitiv	18 x 24		2017/00204 (fotografováno)

Teoretická diplomová práce

Industriální tematika
u fotografické firmy Bruner-Dvořák
ve sbírkách Národního technického muzea

Patrik Sláma

Počet stran 72, přílohy 17 stran.
Počet znaků textu bez příloh včetně mezer: 99 232.